
~~587~~

Episoder

af det danske Folkeliv,

samlede

af

J. L. Rohmann.

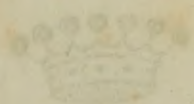

Odense.

Forlagt af den Miloske Boghandel.

Trykt i Joh. Milos Officin.

1851.

Med Udgivelsen af nærværende Smaating har jeg kun faa Ord at tilføie: Nogle af dem have for endeel Aar siden været trykte i Folkebladet, andre have henligget utrykte i min Pult; de ere saa godt som alle fra en forbigangen Tid, og skjøndt maaskee uden egentligt æsthetisk Værd, ville de dog, som troe Skildringer af enkelte Situationer af Folkelivet, neppe mangle et historisk. Da vor Literatur ingenlunde er rig paa Skildringer af det egentlige Folkeliv, der nu er i Færd med at undergaae en Metamorphose i flere Henseender, ville disse Smaating vel ogsaa kunne finde deres Plads deri. Med al deres Ubetydelighed staae disse Luneglutter dog i en særegen og ikke umærkelig Forbindelse med de dybest indgribende Omvexlinger i mit Liv; de ere derved blevne mig kjære, og det er ofte gaaet mig som den Fader, hvis Glut tilsmiler ham; — han smiler igjen, om og Smilet skal trænge sig igjennem en Taare.

Ronninge i September 1851.

J. L. Rohmann.

Indhold:

I.

Episode af et jydsk Bondebryllup.
(1835.)

1.

Det var en November Morgen tidlig omtrent Kl. 4. I Landsbyen A... paa Jyllands Hede havde Dagen forud Sognefogdens Datter havt anden Dags Bryllup med en Gaardmand fra B... Sognefogden var, som Jyden kalder det, en stabileret Mand, der med en vis Glands havde anrettet sin Datters Bryllup; Gjæsterne havde været talrige og lystige; efter to Dages Gjæstebud og Dands vare flere af de længst borte boende dragne hjem Søndag Aften; de nærmere boende og Byens egne Folk havde derimod fortsat Dandsen og Lystigheden til hen paa Morgenstunden af den Dag vor Fortælling begynder. Først et Par Timer efter Midnat adspredte Gjæsterne sig omkring i Byen, for ved nogle Timers Søvn at samle Kræfter til tredie Dags Frokost; Musiken taug, og den hele Landsby nedsank i den dybeste Ro. Maanen var just gaaet ned, og en tung og kold Morgentaage hævede sig over Egnen; i hele Byen herskede et dybt Mørke; kun i Brudehuset skimtede man endnu et og andet Lys, der zittrende bevægede sig hist og her og antydede Kokkekonens og Opvarterskenes Travlhed med Tilberedelserne til den forestaaende Frokost.

Da sloge paa eengang alle Byens Hunde an, en Rytter i fuldt Fiirspring foer igjennem Byen og ligeind i Sognefogdens Gaard; med sin Ridepidsk slog han paa Vinduet, hvor han saae Lys, saa det klirrede i alle Ruder, og opløftede derhos med en forfærdelig Røst det rædsomme Anskrig: Spederne! Spederne! vendte derpaa Hesten og foer i samme Fart, som den hvori han var kommen, ud af Gaarden og ud af Byen. Neppe var dette Anskrig hørt, førend flere Lys øieblikkelig viste sig omkring i Huset; Sognefogden selv tilligemed alle Folkene i Gaarden kom paa Benene og ilede ud i Byen, og inden faa Minutter gjenlød i hver Gaard det samme Raab: Spederne! Spederne! Som ved et Trylleslag var i faa Oieblikke den i dybeste Ro og Stilhed nedsunkne By kommen i Bevægelse, overalt saae man zittrende Lys bevæge sig frem og tilbage i Værelserne og i Gaardene, Træskoenes Klappren forraadte en ængstelig Løben hid og did, selv ud over Markerne saae man Lysene at svæve, flere ridende Personer fore ud af de forskjellige Gaarde og ud af Byen ad Veiene til Nabobyerne, og en dump Mumlen og Hvidsken overalt vidnede om, at noget Vigtigt og Skjæbnesvangert var i Gjære. Omtrent efter en halv Times Forløb begyndte Alt igjen at blive stille, Lysene slukkedes, og hele Byen syntes atter hensunken i Ro. Imidlertid gjentog sig som en Løbeild det samme Optrin i Nabobyerne efter et eller flere Qvarteers Tid; ja i een af dem hørte man endog Lyden af en Tromme, der gjorde Allarm og vakte samme Forfærdelse, som om Fjenden stod for Døren. Endog i de paa Heden eensomt liggende Steder, hvorhen det frygtelige Raab af Rytterne i Forbifarten, eller den uheldvarslende Trommes Lyd kunde naae, opstod den samme Uro, og de samme Optrin fandt ogsaa der Sted

i det Mindre, indtil den forrige Stilhed indtraadte paa ny. Men alle Beboerne vare imidlertid færdige at forsmægte af Rædsel for de Tings Forventelse, som skulde komme over Egnen, det var som om Dommens Dag nærmede sig med stærke Skridt og truende Varsler.

En Times Tid efter det første Anskrig nærmede sig Landsbyen en Foermandsvogn med fire Reisende foruden Kudsken. Hestene vare svedige og vidnede om en lang Kjørsel, Veien var slem og knudret og nødte Kudsken til at kjøre langsomt og forsigtigt. De Reisende vare indhyllede i Reisekapper og iagttoge en dyb Taushed. Vranten og utaalmodig rykkede den ene af dem, som sad paa det forreste Sæde, sig i Agestolen og udbrød omsider: det er da en Fandens Vei og en forbandet Taage og Mørke! komme vi da aldrig til A...? —

„Jo — svarede hans Sidemand kort — nu varer det ikke ret længe, Veien er som man kan vente den i denne Egn paa denne Aarstid." —

Jeg vilde ønske — begyndte igjen den Første efter nogen Taushed — at alle Angivere vare hængte op. Alle Angivelser ere næsten altid en Følge af lav Egennytte eller af lumpen Hevngjerrighed; jeg troer ikke, at nogen Angiver kan være en retskaffen Mand, ligesaa lidet som en god Borger, den der kan forraade sin Nabo, kan ogsaa forraade sit Fædreland, og mig forekommer det som et Misgreb, at en saadan Tænkemaade ikke alene næres, men ogsaa fremkaldes ved Belønninger.

„Deri er jeg enig med Dem — sagde den Anden — og det er ogsaa tungt for Embedsmanden at dandse efter enhver lumpen Angivers Pibe."

Ja — tog den Første igjen Ordet — De følger dog

kun med paa min Opfordring, men jeg drager ud netop efter Angivelsen af en Karl, om hvem jeg veed, at han længe har fortjent Bøilen om Benet. Det Had, han fortjener, falder paa mig og mine Ledsagere, som maae gjøre vor Pligt; hvor vi komme frem for at opsøge Brændeviinstøi paa Landet, tager man imod os som Fanden imod Hollænderen, og, naar vi drage bort, ledsages vi af Forbandelser eller Forhaanelser og som oftest af begge Dele, for ikke at tale om Et og Andet, der stundom gjennem Luften gjør os Selskab ud af Byen. Og hvad udrette vi i Grunden? Maaskee falde vi over en stakkels fattig Mand, som ved et Tilfælde ikke er bleven advaret om vor Ankomst, og derved bliver ødelagt; hvorimod 20 mere skyldige end han gaae frie, thi jeg veed, at alle vore Skridt, selv midt i Kjøbstaden, ere belurede af Speidere, som staae i Bøndernes Sold.

Under denne og flere Samtaler var Vognen ved Dagbrækningen kjørt ind i Byen. Toldinspecteuren — thi en saadan var den Mand, der talede først — nævnte for Herredsfogden, som var den anden, den Mand, Angivelsen fornemmelig gjaldt. Herredsfogden viste Kudsken Veien, og pludselig holdt Vognen inde i denne Mands Gaard. I en Fart vare Alle af Vognen; alle Udgange af Huset bleve besatte, og man begyndte at visitere.

Manden modtog sine Gjæster i Stuen med Huen i Haanden, dog nævnte han ikke Ordet „Velkommen!“, et Ord Jyden paa den Egn ellers aldrig forsømmer at fremføre, naar Fremmede betræde hans Huus. Dets Udeladelse var her et Vidnesbyrd om den indvortes Harme, der trods den udvortes Høflighed gjærede hos ham. Man søgte og søgte, men fandt Intet.

Konen i Huset, som vel vidste sit Tøi i Sikkerhed, og som mindre kunde beherske sig selv end Manden, kom nu til, da man begyndte at undersøge hendes Senge. „Troer I, vi ligge paa Kobber?“ — tog hun Ordet — „Nei, I og Jeres Folk skal nok sørge for, at vi komme til at ligge paa Straa; tag Jer ellers iagt for Jer fine Kjole, den kan ellers let blive dunet; jeg seer hans Kompen (Ledsager) i Bryggerset har allerede faaet nogle Pletter paa sin, men der er nok flere Pletter paa den Kjole, som kun kan sees med Glarøine.“ —

„Vil hun tie stille med sine Uartigheder — sagde Herredsfogden — og huske paa, at vi ere her paa Embeds-Vegne!“

Vreden blussede nu op hos Konen, hun satte begge Hænder i Siderne og begyndte med forstærket Røst: „Paa Embeds-Vegne! nei vil man bare see! Hvem er han vel, der fører saa store Ord?“ —

„Jeg er Jer Herredsfoged, og jeg befaler hende: ti!“ —

„Er han vor Herredsfoged? hvem skulde sige det? Han, som skulde forhjælpe Enhver til sin Ret uden Persons Anseelse, som skrevet staaer, og han kommer her som en Tyv om Natten og holder med de Skarns Mennesker, de forbandede Spedere, der aldrig komme herud paa Heden uden for at gjøre Folk ulykkelige; saa gid han times for Herredsfoged han er!“

Men — tog Herredsfogden sagtmodig Ordet — I veed jo nok, at I ikke maae brænde Brændeviin, og nu ere I angivne for at have gjort det alligevel.

„Har vi brændt Brændeviin?“ — tog Konen atter Ordet — „hvo kan sige, at vi har brændt Brændeviin? og om saa var, hvo kan forbyde os at bruge vort Korn, som vi har avlet ved vor Slid og Sved, paa hvad Maade vi tykkes bedst? Det Forbud kan aldrig være kommet fra en christelig

Øvrighed. Hvad skal vi da gjøre med vor bitte Avl? vi har 6 Miil til Kjøbstaden, og naar vi saa med nogen Besværlighed faae et Par Tønder derud, saa siger Kjøbmanden: „jeg har Lofterne fulde, jeg kan ikke komme af med det igjen, men det er det samme, vil I have saameget, saa vil jeg da tage imod det," — og saa giver han os Spotpriis, og det endda som en Naade, fordi han veed, vi ere nødte til at sælge det for hvad vi kunne faae, og naar vi saa efter 3 Dage komme hjem med vore Stude, saa har Reisen kostet den Fjerdepart af hvad vi fik. Men naar han kommer og vil have Skattepenge, bryder han sig om det? siger han ikke: betal, ellers sælger jeg hvad I har, kan han nægte det?"

Nei, det har sin Rigtighed — svarede Herredsfogden.

„Men — raabte Konen — hvorfra skal vi da faae Penge? Paa de Maader vil det ikke vare længe, inden vi og hver anden gaaer fra Huus og Gaard, dersom det skal forbydes os at lave en Taar Brændeviin."

Nu tilstaaer I jo selv at I brænder, som I ere angivne for — svarede Herredsfogden.

„Nei, det lader kun saa, sagde Konen, jeg siger ikke, vi brænde, men jeg siger kun, hvordan det vil gaae, dersom vi ikke maae faae Lov til at brænde. At vi ere angivne, det kan godt være, det har da ingen Anden end den Kjeltring — ja, jeg vil ikke nævne ham — gjort. Han tjente her og var ikke som han burde være, saa jog vor Mand ham bort, og saa sagde Skarnet, han skulde nok betale os det; vi tænkte først, han vilde sætte Ild paa Gaarden, men nu kan vi da see, hvilken Betaling han meente, da det sikkert er ham, der har sendt os de forbandede Spedere i Huset."

Undersøgelsen inde i Huset var imidlertid bragt til Ende,

og man begav sig ud i Gaarden. Her havde en Deel Mennesker, hvoriblandt flere af Bryllupsgjæsterne, forsamlet sig. Da Toldbetjentene kom ud af Døren, bleve de modtagne med en haanende Latter og en bidende Spot, der vel kun yttrede sig halv lydelig.

„See, der er han med den sølle Kaskjet — sagde en Bondekarl — han er nok kommen til A... idag for at bjerge en ny."

Ja, svarede en anden — han kunde nok ha' en behov.

„Derfor — mælede en tredie — vil han ha' en ved Rov."

En høi Latter fulgte paa disse Vittigheder. Alle Udhusene gjennemsøgtes, uden at Noget fandtes; ved Enden af det ene var en Svinegaard; det egentlige Svinehuus var et fra Gavlen af det ene Udhuus afdeelt og afmuret Lukaf, hvorind man ikke kunde komme uden igjennem Aabningen fra Svinegaarden. I dette Huus laae fire temmelig store Sviin, der forhindrede Randsagningen i Huset selv.

„Jag de Sviin ud af Svinehuset" — befalede Toldinspecteuren de omkringstaaende Bønder.

„Nei, — var Svaret — vil han have dem jaget ud, saa kan han selv eller hans Kompener gjøre det, vi ere ikke Svinedrivere."

Uden videre Svar stege de to Toldbetjente over Rækværket og begyndte hver med sin Knippel i Haanden, igjennem den lille Dør ud til Gaarden at vække Husets dorske Beboere. I Begyndelsen gik det noget besværligt, de dorske Skabninger bekymrede sig ikke noget om de Slag, der faldt paa dem, dog kom de lidt efter lidt paa Benene, men vilde ikke ud af Huset. Under Bestræbelsen for at drive dem ud var Angribernes Stilling ved Udgangen bleven saaledes, at

et pludseligt Udfald af Fæstningens Besætning maatte medføre et totalt Nederlag, og dette udeblev heller ikke. Thi paa eengang begyndte en Deel Stemmer at kalde Svinene til Æde, og ved denne Lyd fore de, som vare de besatte, ud af Aabningen, og rendte Beleirerne omkuld, saa at disse styrtede næsegruus ned ved Indgangen. Faldet var blødt, og derfor kom heller Ingen til Skade. En Skoggerlatter, som dog dæmpedes ved Herredsfogdens Ankomst til Stedet, fulgte paa dette Nederlag. Betjentene kom igjen paa Benene, undersøgte uden Nytte Huset og forlode derpaa den skjæbnesvangre Gaard.

Efterat de to Betjente vare afskyllede og rensede, saa godt det lod sig gjøre, gik man videre og undersøgte paa en lignende Maade adskillige Gaarde i Byen skjøndt uden større Held; derpaa satte man sig atter til Vogns og kjørte ud af Byen, ledsaget af Beboernes Huien og Skrigen, efterat Vognen var kommen i behørig Afstand.

Nogle lignende Optrin gjentoges i de nærmeste Nabobyer; omsider holdt man udenfor et paa Heden afsides liggende eenligt Sted. Her boede en fattig Enke med 4 smaa Børn. I 3 Aar, siden Mandens Død, havde hun ernæret sig og dem af sit lille Agerbrug, som her paa den skarpe Hede var meget maadeligt, en Gaardmand pløiede og besaaede hendes Jord og høstede hendes Sæd, selv kjørte hun den i Huus paa en Trillebør, tærskede selv sin Afgrøde og brugte sit Agterkorn, lidt Boghvede og Ukrudsfrø til at lave noget Brændeviin af, hvorved hun blev istand til at føde et Par Grise til Vinterhold. Hendes Brændeviinstøi bestod fornemmelig af en stor sort Jydepotte med et Laag, indrettet med Piber, alt af Leer. Hun var noget tunghørig, og hendes eensomme og affondrede Bopæl var Skyld i, at Anskriget om det ube-

hagelige Besøg ikke var naaet til hende. Man overraskede hende midt i hendes Arbeide. Her var Syn for Sagen. Tøiet blev slaget itu, og da hun allerede eengang tilforn var bleven mulcteret for ulovligt Brænderi, blev Mulcten forhøiet. For at udrede den pantsatte hun Alt, hvad hun eiede, hendes vigtigste Næringskilde udtørredes, Huset og Alt, hvad deri var, blev snart solgt, og inden et Aars Forløb var hun og hendes Børn paa Fattigvæsenet, medens alle de Andre fortsatte deres Brænderi og vedbleve at drage samme Fordeel deraf, som tilforn.

2.

Klokken 7 om Morgenen forsamledes Gjæsterne atter i det omtalte Brudehuus for til Frokost at fortære Levningerne fra de to foregaaende Bryllupsdage. Man var just kommen til Sæde, og Samtalen var i fuld Gang om Morgenens Begivenheder, da en Vogn rullede ind i Gaarden. Alle sprang forfærdede op i den Tanke, at den saakaldte Speidervogn igjen holdt for Døren. Sognefogden beroligede imidlertid snart Gjæsterne med den Efterretning, at det var Præsten, som paa sin Gjennemreise gjennem Byen vilde tale med ham. Præsten blev indbuden til at tage Deel i Frokosten, blev anviist Sæde ved Siden af Brudgommen og snart indviklet i Samtalen.

„Har Faer hørt — spurgte en gammel forstandig Bonde — at vi har havt Fremmede her i Byen til Morgen?“

„Ja jeg har“ — svarede Præsten ligegyldig.

Bonden blev derpaa ved med en triumferende Mine og under Selskabets Latter at skildre det allerede fortalte Optrin, og sluttede endelig sin Fortælling med de Ord: „og saaledes droge de da igjen afsted med en lang Næse.“

Præsten taug og rystede paa Hovedet.

Efter en Pause begyndte følgende Samtale.

Bonden. Det lader til, at De ikke er fornøiet med, hvad der er skeet?

Præsten. Oprigtig talt: Nei. Naar I ville betænke min Stilling som Præst og Embedsmand, saa kunne I let indsee, at det hverken kan være mig kjært, at der skulde findes Grund til en saadan Randsagning her i Menigheden, eller at I ved denne har baaret Jer ad paa den Maade, I fortæller.

Bonden. Hvorfor det?

Præsten. Fordi Jert Forhold ved den hele Sag har i mine Tanker været høist urigtigt. Jeg er vel ikke Jeres Dommer, men naar I bringe mig ind i en Samtale som denne, og undrer Jer over, at jeg misbilliger dette jert Forhold, saa maae I ogsaa finde Jer i at høre min oprigtige Mening derom. Lad mig imidlertid høre, hvad Ret I mene at have til at brænde Brændeviin

Bonden. Jeg har hørt fortælle, at det i vore Fædres Tid ikke var forbudet Bonden; det er altsaa først efter at denne Frihed er fratagen os, at Brændeviisbrænderiet er blevet et Privilegium for Kjøbstaden, og derfor ansee vi Forbudet som en Uret imod os.

Præsten. Ja, skal jere Fædres Alder afgjøre, hvad der er Ret eller Uret, saa er det ogsaa vist, at Bønderne i deres Tid vare Vornede eller i det mindste Stavnsbundne; paa denne Grund bliver det da ogsaa Uret, at I nu besidde den Frihed, der blev Bondestanden til Deel ved Stavnsbaandets Løsning. Nei, min Ven, den Snak har ingensteds hjemme; der maa noget Andet til at at godtgjøre jeres Ret.

Bonden. Da veed dog Enhver, at vi have store Skatter og Byrder at udrede.

Præsten. Det negter vel Ingen, men er det rimeligt, at Regjeringen ikke skulde have sørget for, at disse omtrent ligelig skulde være fordeelte imellem Kjøbstadmanden og Bonden?

Bonden. Men vi troe dog, at vore Byrder ere tungere end Kjøbstadmandens. Jeg vil blot nævne den ene, Værnepligten, som paaligger Bonden alene og hvorfor Kjøbstadmanden er fri. Der sidder min yngre Broder, han mistede sin ene Haand i Slaget ved Sehestedt, og nu har jeg tidt og mange Gange hørt Kjøbmand N. N. spørge ham: hvor kjøber han sit Brændeviin? men aldrig: hvor mistede han sin Haand? Desuden, hvor stor en Fordeel kunde vi ikke have af vort Korn, dersom vi selv maatte brænde det!

Præsten. Ja Fordelen! det er nok paa den I mest grunder jeres Ret. Naa, lad høre, hvori bestaaer da den?

Bonden. Det skal jeg sige Dem. Kjøbmanden her i Jylland har nu ogsaa fundet paa at kjøbe sit Korn efter Vægt, men det bedste af det Korn, som avles herude paa vore skarpe Hedemarker, kan kun i meget sjeldne Aaringer faae den Vægt, at det kan fyldestgjøre Kjøbmandens Fordring. Naar nu en Bonde skal kjøre 5 til 6 Mile til Kjøbstaden med et Læs Korn, det vil sige, i det høieste 4 Tønder Rug, saa skal han til denne Reise bruge i det mindste 2 Dage, hvis han har Heste, og 3 Dage, hvis han kun har Stude at kjøre med. Nu kan De selv regne efter, hvad en saadan Reise maa koste ham, hvad der spildes i Arbeidskraft, hvad der forsømmes i Opsyn ved hans Fraværelse hjemme fra. Kommer han nu til Kjøbstaden, og hans Korn ikke kan holde Vægt, saa hedder det hos Kjøbmanden: jeg skjøtter ikke om det, jeg har

lidt stort Tab ved saadant let og daarligt Korn, jeg har endnu saa meget paa mine Lofter, at jeg ikke veed, hvor jeg skal blive af med det, — dog det er det samme, vil I have saa og saameget for Tønden, og tage Brændeviin for saa og saamange Penge, saa vil jeg da skille Jer ved det, siden I nu engang har kjørt den lange Vei herud. Prisen, som bydes, er ikke sjelden Spotpriis, og det om endog Kornet holder Vægt, fordi Kjøbmanden nok veed, at Bonden ikke kan tage det hjem med sig igjen. Brændevinet, han ved en saadan Leilighed bliver prakket paa, er ovenikjøbet stundom saa slet, at det svier i Halsen som Skedevand. Vor Byg og vor Havre, som paa disse Jorder ikke kan blive uden af det maadeligste Slags, vil Kjøbmanden som oftest slet ikke have. I forrige Tider var det en ganske anden Sag med Afsætningen, i det mindste af Rugen; thi da kom man kjørende rundt omkring fra Østeregnene hertil for at kjøbe den til Sæderug, da fik vi den godt betalt, og slap for at kjøre den lange Vei, men siden nu tydsk Rug almindeligen bruges til Sæd, saa er denne Handel ganske ophørt, og Kjøbmanden er Bondens eneste Tilflugt. Hvad skulle vi nu under disse Omstændigheder gjøre med det lille Overskud, vi kunne have af vor Afgrøde, eller i det hele af vort Agterkorn? Fede Kreaturer dermed? De veed selv, hvor slet et Fedemiddel dette er. Nei, da kunne vi, som boe langt fra Kjøbstaden, have en ganske anden Fordeel af vort Korn, naar vi kunne benytte det, ligesom vor Melk, Hør, Uld o. d. paa hvilken Maade vi finde, at det bedst kan svare Regning. Brændeviin er nu engang bleven en Fornødenhed, og om endog Huusbonden for sin egen Person kan undvære denne Drik, saa kan han det dog ikke for sine Folk. Det veed De selv, at skal man faae sine Folk til

at gjøre deres Arbeide med Lyst, saa maa der ved mange Leiligheder, som i Pløie- og Høsttiden, Høslet og Torveskjær o. s. skjænkes to til tre Dramme til hver Person om Dagen, og skal Huusbonden nu hente dette Brændeviin i Kjøbstaden 5 til 6 Mile fra sit Hjem, betale 14—16 ß for en Pot, medens han selv faaer 17—18 Mark for en Tønde af sin bedste Rug, og derhos være to, tre Dage borte fra sit Hjem, slide paa sit Kjøretøi og sætte Penge til paa Reisen, saa bliver det ham en altfor dyr Drik, og have den maa han alligevel. Brænde vi derimod selv vort Brændeviin, og det gjøre vi for det meste, thi det slaaer sjeldent feil, at vi jo faae at vide i Forveien, naar Speiderne en og anden enkelt Gang drage herud, saa spare vi ikke alene alle Udgifter, men vi kunne blive ved vort Arbeide, have Tilsyn med vore Folk og lade Qvindfolkene bestyre Brænderiet. Det Korn, vi herved benytte, bestaaer i Almindelighed af Agterkorn af Rugen, nogen Boghvede, Havre, Ukrudsfrø og nogle Kartofler, og det Brændeviin, vi faae deraf, holde vi for altid at være lige saa godt, og ofte meget bedre, end det vi faae i Kjøbstaden, thi det veed man nok, at Bonden der ikke faaer af den bedste Tønde. Foruden at vi nu have vort bedste Korn i Behold til Brød og Salg, saa have vi desuden Spølen og det øvrige Affald som et ypperligt Føde- og Fedemiddel til vore Sviin og øvrige Kreaturer, og et saadant behøve vi netop. Paa vore sandede Jorder vorer kun lidet Græs, og i tørre Aaringer, saasom i 1826 o. f., slet intet. Skulle vi i saadanne Aar tænke paa at føde vore Kreaturer Vinteren over, maa vi ellers ved Tærskningen lade omtrent Halvdelen af Kjernen blive siddende i Straaet. Derimod ved Affaldet fra Brænderiet kunne vi baade fede vore Sviin og føde vore Kreaturer

godt, vi faae mere Melk, mere og bedre Gjødning, kort Alt dette tilsammen virker fordeelagtigt paa vor hele Drift. Mener De ellers, Sognefogden her var saa stabileret en Mand, som han er, dersom han ikke havde baaret sig saaledes ad? Ja, der er mange Fordele ved at brænde Brændeviin, og derfor brænde vi.

Præsten. I mener altsaa, at fordi det bringer Jer saa stor Fordeel, saa have I ogsaa Ret til at brænde?

Bonden. Ja det skulde jeg mene.

Præsten. Da mener I meget urigtig.

Bonden. Det kan jeg ikke vide.

Præsten. Sig mig, dersom nu nogen gik ind og stjal jert Brændeviin, efterat I havde havt Arbeide med at brænde det, eller tog jere Sviin, efterat I have havt Umage med at fede dem, vilde han da ikke have havt langt større Fordeel end I vilde have havt, dersom I havde beholdt begge Dele? jeg mener nemlig, dersom han kunde slippe lige saa godt fra denne Gjerning, som I hidtil ere slupne fra jert Brænderi.

Bonden. Jo det er vistnok, han vilde have meget større Fordeel.

Præsten. Da skal jeg sige til Jokum Kylling, som nylig er kommen hjem fra Tugthuset, og som er meget dreven i slige Ting, at han skal lægge sig efter at liste jert Brændeviin og jere fede Sviin fra Jer.

Bonden. Nei, nu spaser Præsten.

Præsten. Nei, det er mit ramme Alvor. Dersom I vurdere Retten efter Fordelen, saa maa jo Jokum ogsaa have langt større Ret til at tage jert Brændeviin og jere Sviin, end I til at brænde, efterdi han kan have langt større Fordeel deraf.

Bonden. Ja, men det er Tyveri.

Præsten. Hvad er da Tyveri? hvad vil I sige dermed?

Bonden. Jeg vil sige, at det er en Misgjerning, som er forbuden.

Præsten. Hvor er den da forbuden?

Bonden. Ih, baade i Guds og Kongens Lov.

Præsten. Saa, er den det? men jert Brænderi, er det ingensteds forbudet?

Bonden (tier).

Præsten. Svar mig nu oprigtig, er det ingensteds forbudet enten i Guds eller Kongens Lov?

Bonden. Ja — men —

Præsten. I vil vel sige: det er forbudet i Kongens, men ikke i Guds Lov; dog heri tage I storligen feil. Den Samme som sagde: „Du skal ikke stjæle", sagde ogsaa. „Giver Keiseren det Keiserens er, og Gud det Guds er;" han sagde ogsaa: „Giver den Skat, som tilkommer Skat, og den Told som tilkommer Told;" han sagde endvidere: „Værer Øvrigheden lydige, og det ikke for Straffens, men for Samvittighedens Skyld." Naar nu Kongens Lov, som hos os er det samme som Statens Lov, forbyder Brændeviinsbrænderi paa Landet, kan da Overtrædelsen af dette Bud henregnes blandt de Tilfælde, da I med Grund kunne sige: „Man bør adlyde Gud mere end Menneskene?"

Bonden. Nei, det tør jeg rigtignok ikke paastaae.

Præsten. Hvad bemyndiger Jer da til paa egen Haand, jeg vil ikke alene sige, at overtræde, men hvad mere er, at afskaffe og ringeagte denne Lov? Og hvad berettiger Eder til at forhaane og krænke de Embedsmænd, der blot opfylde deres Pligt, naar de haandhæve Loven og paasee dens Overholdelse?

Bonden. Ja, jeg kan ikke sige Andet, end at vi ansee Forbudet mod Brænderi paa Landet for skadeligt for vor Næringsdrift.

Præsten. Den samme Undskyldning kan jo Jokum Kylling og hans Kammerater ogsaa bruge: vel er der et Forbud mod at stjæle, men det er skadeligt for vor Næringsdrift. Paa denne Maade kan enhver Overtrædelse af Lovene finde en Besmykkelse. Altsaa kun de Love ville I adlyde, som give Eder en øieblikkelig Vinding? kun dem ville I ansee for gavnlige, der efter jeres Mening ere fordeelagtige for jeres Næringsdrift? I bedømme da Lovenes Gavnlighed efter den lille Plet af Jorden I beboe, og efter det lille Antal af Mennesker, som indtage den; thi Meget af det I tilforn anførte om Brænderiets Fordeelagtighed, kan dog ikke gjælde om Nærheden af Kjøbstæderne eller om de bedre Egne, endsige om hele Landet. I skulde kaste jeres Øine omkring og see, at der ere flere Stænder i Staten end netop Bondestanden, og derhos betænke, at Lovgiveren maa bære Omsorg for, at Alles Pligter og Rettigheder saavidt muligt kunne blive ligeligen fordeelte. Thi de ere jo alle at betragte som Lemmer paa Statens store Legeme, og dersom een enkelt Stand vilde see paa sin Fordeel alene, men tabe alle de andre Stænders Velfærd af Syne, saa er det neppe en god Borgeraand, men en lav Egennyttens Aand, der besjæler denne Stand.

Bonden. Men kan da Forbudet mod Brænderiet paa Landet have anden Hensigt, end at skaffe Kjøbstæderne, og navnlig Kjøbmændene og Brændeviinsbrænderne Fordeel paa Bondestandens Bekostning?

Præsten. Jo, I kunne være visse paa, at det har været Regjeringens Hensigt, at dette Forbud skulde være gavnligt

kke alene for Kjøbmandsstanden, men ogsaa for Bondestanden
g de øvrige Stænder. Den har vistnok havt omtrent den
amme Betragtning for Oie i Henseende til Statssamfundet,
om Apostelen Paulus (1 Cor. 12) havde for Oie i Hen-
eende til det christelige Samfund, da han skrev: „Legemet er
kke eet Lem, men mange Lemmer. Dersom Foden vilde sige:
ordi jeg ikke er Haand, derfor hører jeg ikke til Legemet;
mon den derfor ikke hører til Legemet? — Oiet kan ikke sige
l Haanden: jeg har dig ikke behov, eller atter Hovedet til
Fødderne: jeg har Eder ikke behov, — paa det der ikke skal være
Splid i Legemet, men at Lemmerne skulle have lige Omhygge-
ed for hverandre, saa at, enten eet Lem lider, lide alle Lem-
merne med, eller eet Lem bliver holdt i Ære, glæde alle Lem-
merne sig med." Saaledes er der i Staten ogsaa forskjellige
Stænder, forskjellige Næringsveie og Haandteringer, som alle
kulle sigte til at give det hele Statslegeme Sundhed og
Styrke; men hvorledes vil dette kunne skee, dersom een Stand,
Ex. Bondestanden, vil have alle Love og Indretninger
fter sit Onske alene, uden at see hen til, om de ere skadelige
or de andre Stænder f. Ex. Kjøbmandsstanden? I kunne jo
og lige saa lidet undvære Kjøbmanden, som han kan und-
ære Jer.

Bonden. Det vil jeg slet ikke modsige. Men det løber
mig dog endnu om i Hovedet, hvordan De har kunnet nævne
Jokum Kylling ved Siden af os, fordi vi imod Forbudet
rænde Brændeviin. Han har, som sagt, begaaet Tyveri,
men vi —

Præsten. I have kun begaaet en vitterlig Overtrædelse
f Loven, det samme har han gjort; I have begaaet Svig
mod alle jeres Medborgere, han har taget en enkelt Ting

fra en enkelt af dem, begge Dele ere skete hemmeligt og til Trods imod Lovgiverens Forbud. I har glemt Pontoppidans Forklaring, hvori der staaer: „Den Underdanere er en Tyv, som besviger Kongens Told, Tiende, Consumption eller deslige.“ Er Sammenligningen endnu saa vanskelig at fatte? Jeg skal endnu forklare mig tydeligere. I tiltage Jer selv en formeentlig Ret og gjøre Jer i Gjerningen til Dommer over Lovene; herved tabe disse den Anseelse, uden hvilken ingen Statsorden kan bestaae; dernæst tilsidesætte I den Lydighed imod Øvrigheden, som skyldes ham som Lovens Haandhæver, og endelig besvige I Statens Kasse, tvertimod det christelige Bud jeg før anførte, at I skulle betale den Skat, som tilkommer Skat, den Told, som tilkommer Told, og herved besviges tillige alle jeres øvrige Medborgere; thi dersom Statskassens Indtægter formindskes ved denne Svigagtighed saaledes, at denne ikke kan udrede sine fornødne Udgifter, saa følger jo deraf, at det Manglende maa inddrives ved andre Skatter, som ogsaa ville komme dem til Byrde, der ikke have nogen Deel i hiin Svigagtighed og altsaa komme til at lide uskyldigen. Paa disses Bekostning er vel da mangen Bonde, som I før udtrykte Jer, bleven en stabileret Mand.

Bonden. Ja det kan nu nok være, men mangen Kjøbmand gjør det jo slet ikke bedre end vi. Kan han komme til at drive Smugleri, saa gjør han det, og kan han komme til at brænde Mere, end han angiver, saa gjør han det vel ogsaa.

Præsten. Desværre kan mangen Kjøbmand vel heller ikke sige sig fri for, at hans Egennytte stundom ogsaa faaer Bugt med hans Borgerpligt, naar disse komme i Strid med hinanden. Men ogsaa i dette Tilfælde — om jeres Nabo

slaaer sin Samvittighed ihjel og gjør Noget, som er Uret, giver det Jer Ret til at gjøre det Samme?

Bonden. Nei, det er ligefrem.

Præsten. Og hvilken fordærvet og uchristelig Tænkemaade bidrage I ikke til at nære hos Ungdommen! Hvor mangen falsk Eed har Böndernes ulovlige Brændeviinsbrænderi ikke forledet til! Ere Tjenestefolkene Huusbonden hengivne, saa betænke de fleste af dem sig intet Øieblik paa, for hans Skyld at gjøre falsk Eed, saa ofte det behøves.

Bonden. Ja det er rigtig nok, men Mange mene dog, at naar de, i det samme de række de tre Fingre paa den høire Haand i Veiret, tillige uformærkt ogsaa række de tre Fingre paa den venstre Haand ned, saa veier det Ene op imod det Andet, og at en saadan Eed ikke har Noget at sige.

Præsten. I er vel dog ikke saa eenfoldig, at I virkelig troer, at vor Herre lader sig narre ved slige Lurendreierier?

Bonden. Nei det just ikke, men det tykkes mig dog ikke, at en saadan Eed i en Brændeviinssag ligefrem er det samme som et falsk Vidnesbyrd.

Præsten. Ikke det? Hvad er da et falsk Vidnesbyrd? — I tier? — ja saa har I nok i jeres Ungdom sprunget det indstregede Stykke over i Pontoppidans Forklaring, thi ellers vilde I der have kunnet læse, at det er falsk Vidnesbyrd: „naar Vidnet stadfæster Løgn," og Løgn vil I dog vel ikke negte at en saadan Eed jo er?

Bonden. Det kan rigtignok ikke negtes.

Præsten. Blive derimod Huusbonden og Tjenestefolkene skjældagtige med hverandre, saa er han strax i deres Vold, maa see igjennem Fingre med Meget, som kunde fortjene Paatale, og maa til Fardag, ofte tvertimod sin egen Overbeviis-

ning, give slette Tyende et godt Skudsmaal, dersom han ikke strax vil trues med Angivelse.

Bonden. Ja, det er det Værste.

Præsten. Er det det Værste? Nei, at Ungdommen ved Huusbondernes Egennytte og Samvittighedsløshed forledes til at ringeagte det Helligste i det menneskelige Samfund: Gudsfrygt, Sanddruhed og Ærlighed, at den, forført til Ugudelighed, Løgn og Uredelighed, bliver utro, forsømmelig og samvittighedsløs, det er det Værste.

Bonden. Da gaaer det mangen Kjøbmand ikke bedre med sine Tjenestefolk og sine Sjouere.

Præsten. Skal det atter være jeres Undskyldning! Lad Enhver gjøre Regnskab for sig selv!

Bonden. — Jeg gad dog vidst, af hvilke Grunde Regjeringen har fundet sig foranlediget til at forbyde Brænderi paa Landet; thi at det alene skulde være Statskassens Tab, kan jeg ikke saa lige troe, da der jo dog kunde udfindes en Maade, hvorpaa en til Consumptionen svarende Skat kunde fordeles; heller ikke kan jeg indbilde mig, naar jeg tænker mig rigtig om, at den skulde have forbudet det for at skaffe Kjøbmændene og Brændeviinsbrænderne Levebrød.

Præsten. Deri har I vistnok Ret. Regjeringen har udentvivl havt mange Grunde. Vel er jeg ikke indviet i dens lønlige Raad, saa at jeg kan paavise Jer dem alle. Men saa Meget kan jeg dog alligevel begribe, at dens Grunde maa være betydelige og vægtige. Thi naar jeg betænker, hvormeget den i de sidste halvhundrede Aar har gjort for at fremme Bondestandens Oplysning og Frihed, for at afskaffe Hoveriet, forbedre Agerdyrkningen, udbrede Selveiendom o. m. m., saa paanøder sig af sig selv den Tanke, at den Re-

gjering, der uafbrudt i hiint Tidsrum har lagt en saadan Omhu for Bondestandens Vel for Dagen, og med saa stor Viisdom anlagt og iværksat alle de nævnte Foranstaltninger, heller ikke i den enkelte Ting, med Forbudet mod Brændeviinsbrænderiet, kan have tilsigtet Bondens Skade, men meget mere hans Gavn. Det gaaer her som i saa mangt et andet Tilfælde. For blot at anføre eet, — hvor meget havde Bønderne ikke i Begyndelsen baade imod Udskiftning og Udflytning? og ansaae de ikke dengang Regjeringens Foranstaltninger i denne Henseende for lige saa skadelige, som I nu ansee Forbudet imod Brænderiet? Men nu da I have faaet Øinene op og ere bedre komne til Sandhedens Erkjendelse, hvor ofte og bittert klage I nu ikke over jeres Fædres Eenfoldighed og kortsynede Selvklogskab, der var Skyld i, at jeres Marker bleve udskiftede i lange smale Strimler eller i Pletter paa forskjellige langt fra hverandre liggende Steder, Jer til stor Møie og Forhindring ved jeres Agerdyrkning og Kreaturers Sommerrøgt, fordi de ikke kunde begribe det Gavnlige i, at Gaardene bleve udflyttede fra Byerne til Midten af Jordlodder af en regelmæssig Figur, istedenfor at mange af dem nu ligge i Hjørnet af Markens smaleste Ende! Men for at komme tilbage til Brænderiet igjen, saa har Regjeringen selv angivet nogle af de Grunde, hvorfor den har forbudet det. I en Forordning af 2 September 1773, om jeg mindes ret, har den erklæret, at Forbudet var gjort „formedelst skadelig Misbrug af overflødig Brændeviinsdrik, og fordi samme tog Overhaand til Sæddernes Fordærvelse, de kongelige Consumptions-Intraders Forringelse og det Almindeliges Skade.“ Om Intradernes Forringelse har jeg allerede talet, men hvad siger I om den første Grund?

Bonden. Om den megen Brændeviinsdrik, som Brænderiet skulde forlede til? Jeg mener, at denne Grund maaskee lod sig høre for en 60 Aar siden, men ikke nu mere. Nu har De dog været til saa mange Gilder og Bryllupper her i Sognet, hvor der har været megen Lystighed og Munterhed, og ingen Mangel paa Drikkevarer, men kan De sige, at her har hersket Fuldskab eller Drukkenskab iblandt os?

Præsten. Nei, det kan jeg ikke.

Bonden. Jeg vil hermed ikke sige, at det jo kan indtræffe, at en Mand i et godt Laug kan faae en Taar for meget, men at det dog hører til Sjeldenhederne, beviser for sin Part dette Bryllupsgilde, hvor 100 og flere Mennesker i flere Dage have været samlede, omgivne rigeligen af Mad og Drikke, uden at man har sporet nogen Drukkenskab. Jeg vil ikke sige Mange af dem, her have været og endnu ere her tilstede, fri for at brænde Brændeviin; det er jo heller ikke at negte, at her jo i Sognet gives En og Anden, som vel kan kaldes drikfældig, men næsten alle disse ere dog Saadanne, der ikke brænde, ja som ikke kunne brænde. Det er de Fattigste, som oftest Udskudet af Beboerne, der, saasnart de faae en Skilling i Lommen, søge til Kroen. Er det ikke sandt?

Præsten. Jo, det vil jeg indrømme.

Bonden. Det er vist ogsaa en feil Mening, at Brænderiet for den driftige Bonde er en Fristelse til Drik. Han brænder blot efter den Beregning, at han derved finder sin Fordeel; det er Vindingen, der driver ham; kunde han beregne sig 4 Skillings større Fordeel ved en Tønde af sit Korns Anbringelse paa en anden Maade, saa brændte han vist ikke mere.

Præsten. Men ere da alle Bønder driftige? Og, som I før sagde, at det er Qvindfolkene, der bestyre Brænderiet, ere disse da heller ikke udsatte for at ledes i Fristelse ved jevnlig at gaae og smage paa det, de lave?

Bonden. Dette synes vel jaa, men ogsaa deres Brændeviinsdrik indskrænker sig til vore Gilder og til den Tid, de ligge i Barselseng; thi da ville de jo gjerne have en lille Flaske i Sengen hos sig med en Taar, for at have Noget at styrke sig paa, ellers holde de til daglig Brug mere af en Taar Vand (Kaffe).

Præsten. I kjender jo dog nok Ordsproget: Leilighed gjør Tyve. Kan dette ikke ved Brænderiet anvendes paa jeres Qvindfolk.

Bonden. Nei, saa Mari. kan det ikke. Førte Brænderiet nødvendigviis til Drukkenskab, saa maatte denne Last jo have Privilegium i Kjøbstæderne; man maatte jo da antage, at de fleste Brændeviinsbrændere maatte blive Drankere, eller i det mindste deres Brændeviinskarle, og dersom disse da, naar de atter kom ud paa Landet, førte Drikfældighed med sig, saa var jo Brænderiet i Kjøbstæderne og ikke Brænderiet paa Landet Skyld deri. Men det gaaer nok i Kjøbstæderne ligesom paa Landet, at Mange af dem, som brænde Brændeviin, ere ædruelige, og derimod mange af dem, som ikke brænde, drikfældige, og det ofte i en meget høi Grad. Seer man Bønder fulde, da er det mest, naar de drage hjem fra Kjøbstaden, og ofte er Kjøbmanden herved ikke saa ganske brødefri. Thi det hændes stundom, at han skjænker rundelig for at handle desbedre; Bonden, som troer at han faaer Skjænken for intet, og ikke beregner hvad han kan taale, bliver

let beruset, og ofte opstaaer heraf megen Skade. Oprigtig talt: jeg vil gjerne troe om Regjeringen, at den ved Forbudet har villet vise Omsorg for Sædelighed, men jeg kan ikke rigtig troe det samme om Kjøbmanden, thi han vil nok have Brændeviinsbrænderiet paa Landet afskaffet, men ikke Brændeviinsdrikken, for jo mere vi drikke, jo mere fornøiet er han, notabene, dersom vi kjøbe Brændevinet hos ham.

Præsten. Heri har I maaskee ikke saa ganske Uret. Alt dette beviser alligevel Intet for, at Ædrueligheden paa Landet er ligesaa stor paa de Steder, hvor der brændes, som hvor der ikke brændes.

Bonden. Da er jeg dog temmelig nøie bekjendt her i det hele Herred, hvor der overalt brændes Brændeviin, og jeg tør nok paastaae, at der hersker megen Ædruelighed.

Præsten. Dette Herred er imidlertid kun en lille Plet af det hele Land, kan I indestaae for at det samme er Tilfældet overalt?

Bonden. Nei, det kan jeg ikke, men jeg har for kort siden læst i en Avis den Forsikkring, at jo friere Brændeviinsbrænden er paa Landet, desto større Tarvelighed hersker iblandt Almuen

Præsten. Derom er der dog forskjellige Meninger, thi jeg har ogsaa for nylig læst den Paastand, at i de Egne, hvor der brændes i Smug, er just ikke Fuldskab, men jevn og stadig Sølen og Pølen i Brændeviin meget almindelig. Og om ogsaa nu Ædruelighed er temmelig almindelig her i Herredet, hvo indestaaer da for, at det vil vedblive saaledes, dersom der gives en ubunden Frihed til at brænde? Erfaringen, som altid pleier at være en god Læremester, har allerede viist, hvorledes Brændeviinsdrikken i Sverige i ikke ret mange

Aar, siden Brænderiet der blev givet frit for Enhver, har taget saameget Overhaand iblandt Almuen, at det hos alle Retsindige har vakt alvorlig Bekymring, og at man nu har megen Vanskelighed ved at udfinde passende Midler til at standse og formindske den stedse mere voxende Drikfældighed.

Bonden. Nei see, see! Drikkes der saa meget Brændeviin i Sverige?

Præsten. Ja, saaledes paastaaes der fra dette Land selv, og Klagerne derover ere store. Men naar nu en Regjering, som vores, har et saadant Exempel i Nærheden hos et Folk, der tilforn var bekjendt for sin Nøisomhed og Tarvelighed, er den da at fortænke i, at den er vaersom med at give en Tilladelse, som den frygter for muligen kunde udarte til største Skade ikke alene for Bondestanden selv, men som en Følge deraf ogsaa til Skade for det Almindelige, en Tilladelse, der vanskelig igjen vil kunne tages tilbage, naar den engang er given?

Bonden. Nei, derimod kan Intet med Grund siges. Men jeg troer, at Drukkenskab paa Landet var mere gængs i forrige Tider, end den nu er; drak man ikke Brændeviin, saa drak man stærkt Øl og Mjød, nu drikkes næsten ingen Mjød, tyndt Øl og megen Kaffe, og derfor kan jeg ikke troe, at der var megen Fare paa Færde ved at give nogen Frihed, naturligviis med visse Indskrænkninger og under visse Betingelser. Jeg skal ikke negte, at det jo var meget bedre, dersom det mislige Forhold, hvori vi staae til vore Tjenestefolk, kunde hæves, og de Fristelser, der ved det strenge Forbud blive saa stærke til at overtræde Loven og til at ansee Embedsmændene, som skulle overholde dem, for vore Fjender og Forfølgere, ryddes af Veien.

Præsten. Dette sidste er ogsaa mit Ønske. Hvad Tilladelsen til at brænde angaaer, da vil jeg ikke dømme noget herom. Kun saa Meget mener jeg, at Sagens Vigtighed nok fortjener en grundig Undersøgelse af alle Forholdene og en klar og udførlig Fremstilling paa behørigt Sted. Men saalænge Forbudet staaer ved Magt, er Overtrædelsen deraf en Handling, som hverken kan forsvares for Samvittighedens eller Lovens Domstol. Nu veed I min Mening. Farvel!

II.

Episode af Lægekonstens Historie i Jylland.

(1835.)

1.

Peder Nielsen, en velhavende jydsk Bonde var i Slutningen af October Maaned vendt hjem fra Markedet med Lommen fuld af Penge for en Plag, to Oxer og en Ko, han havde solgt. To hele Dage havde Reisen varet, og dog havde den kun foraarsaget ham atten Skilling i Reiseomkostninger, thi han var en meget sparsommelig Mand. Der var altsaa nu ved hans Hjemkomst megen Glæde hos ham og hans Hustru, Mette Madsdatter, over den gode Handel og de mange hjembragte Penge. Med alt dette kunde den snilde Peer dog ikke negte, at han om Aftenen, da han skulde i Seng, var

noget sær, det vil med andre Ord sige: befandt sig ikke vel. Efterat han i Forening med sin Mette havde talt den hjembragte Skat og overlagt, paa hvilken Maade den med størst Fordeel kunde anvendes, forvarede han den i sit Hængeskab inde i sin Alkove, puttede Nøglen i Buxelommen og gik derpaa i Seng. Han faldt i en urolig Slummer og befandt sig heller ikke vel næste Morgen. Imidlertid stod han dog op, nød sin Davre, skjøndt den ikke ret vilde glide ned, og saae derpaa til sin Stald og sine Folk. Op paa Formiddagen blev han tung i Hovedet, Hede og Kulde begyndte at afvexle, og han maatte gaae til Sengs. Hvad var herved at gjøre? Mette begyndte at blive urolig, da han ikke kunde nyde Noget af de forskjellige Madsorter, hun tilbød ham, ikke engang sød Velling, som dog ellers var hans Livret. Hun lod da sin Broder, en Gaardmand der i Byen, hente. Denne kom.

„Naa," — spurgte Rasmus, — „hvad feiler Peir?"

„Han kan ikke æde," — svarede Konen, — „og har saadan en Ild i sin Krop, at det er farligt."

„Aa, det har ikke noget at betyde," — tog Rasmus Ordet, — „det er kun en Haardhed, han er kommen til af det vaade Veirlag; lad Hans løbe hen og hente den bitte Flaske, der hænger i Kakkelovnsstuen; naar han faaer Noget af den, saa kommer han nok til Kjering igjen."

Drengen kom snart med Flasken, og idet Rasmus modtog den, sagde han:

„Det er, Mari! en god Taar Skorpionolie, den kom vore Faar sig rettens af, da de havde faaet for meget Vand i dem; tag Du Dig en Slurk deraf. Peir, saa skal Du see, Du kommer nok til Kjering."

Peer gjorde som man forlangte, men han kom endnu ikke

til Kjering. Næste Dag var Feberen stærkere og Matheden større. Konen begyndte at tabe Modet og løb til Præstegaarden, som laae en halv Miils Vei derfra, om hun ikke der kunde finde et Raad. I sin Fraværelse satte hun sin Svigermoder, som var Aftægtskone i Gaarden, til at passe Huset og den Syge. Det gik her, som der staaer i den gamle Vise:

Mands Moder var Sønnekonen ikke god,
Hun brummed', hvor hun gik, og knurred', hvor hun stod.

Mettes Vandring til Præstegaarden var en ønskelig Leilighed for gamle Ellen til at bemægtige sig sit gamle Herredømme i Huset; hun gav den Syge endnu en Slurk af den lille Flaske og nødte ham til at spise et haardkogt Æg, skjøndt Spiselysten var reent borte.

Da Mette kom hjem, fortalte hun, at Præsten ikke var tilstede, men Madammen havde sagt, at Peer ikke maatte drikke andet end Havresuppe, og da han var saa haardt angreben, var det bedst at lade Doctoren hente.

„Doctoren!" — udbrød den Gamle, — „hvad skulde han vel her? nei, saa længe mine Øine ere oppe, skal her med min Villie ingen Doctor komme i Huset for at undlive Peir, det kan jeg fortælle Dig. Kunde Du ikke faae bedre Raad i Præstegaarden, saa kunde Du ligesaagodt bleven derfra. Nu vil jeg raade, forstaaer Du det!"

Mette mærkede nok, at gamle Ellen havde taget Bestillingen fra hende, hun taug og gik til sit Arbeide. Rygtet om Peers Sygdom havde imidlertid udbredt sig, og adskillige af Bymændene kom for at see til ham, deriblandt Smeden, hvis Forstand og Viisdom var høit anseet. — „Nu har han," — sagde gamle Ellen — „i tre Dage ikke ædt saameget, som

der kan ligge paa en Knivsod, han vil ikke drikke Andet, end det bare Vand, ikke engang en Taar Brændeviin kan jeg faae i ham, er det ikke dog et sælle Liv, han fører, han maa jo hungre ihjel."

„Ja, det er en reen Sag," — svarede Smeden, — men jeg skal dog see om jeg ikke kan hjelpe ham til Maden igje n.

Med disse Ord ilede han bort og kom lidet efter tilbage med en Flaske, hvori der var en grønagtig Vædske og sagde til den Syge:

„Peir, tag Du Dig en lille Dram af dette, det er Gud hjelpe mig til Himmerig, det Bedste, Du kan faae, det er god og frisk Terpentin, det skal nok rive den Modbydelighed ud af Livet paa Dig."

Peer havde Intet at indvende derimod og tog sig en god Taar.

„See saa," — vedblev Smeden, — „naarsommenstid det ikke hjælper, saa har jeg endnu en Flaske med et andet Slags, og det har aldrig feilet."

Næste Morgen kom Smeden igjen.

„Naa, Peir!" — begyndte han, — „har Du ikke fornummet til nogen Forandring af det, jeg gav Dig igaar?"

„Nei," — svarede Peer, — „ikke andet end en stærk Riven og Sliden i min Mave."

„Da var det et Jertegn," — udbrød Smeden, — „ja, saa er her en anden Flaske, seer Du, det er Noget, de kalde Harlemmerdraaber, dem skal Du have tyve af, saa tænker jeg med Jesus's Hjælp, det skal nok forandre sig."

Peer tog ogsaa taalmodig denne Dosis. Flere Dage forløb imidlertid, og det blev ikke bedre med Peer; om Morgenen standsede Feberen vel i Almindelighed noget, men om

Eftermiddagen kom den stedse igjen med fornyet Styrke. I denne Tilstand phantaserede han, talede over sig om sin Handel, sine Penge og sin Mark, stundom fremsagde han ogsaa Stykker af et og andet Psalmevers. Gamle Ellen læste Bønner og sang Psalmer over den Syge, men det vilde altsammen ikke hjælpe. Naar han talede over sig, saae Smeden noget betænkelig ud, rystede paa Hovedet, korsede sig og mumlede Noget ved sig selv.

Paa den niende Dag kom en gammel Kone, Sidsel Raskens kaldet, fra en af Nabobyerne og gjorde sig et Ærinde ind til Peder Nielsens. Hun var en af de saakaldte kloge Koner, hun kjendte adskillige Urters Kraft, og Midler imod nogle af de paa Landet gængse Sygdomme; med de naturlige Midler, hun anvendte ved disse, var hun snild nok til ogsaa at forene nogle Konster, der bibragte de Eenfoldige den Mening om hende, at hun kunde lidt meer end sit Fadervor. Dette forøgede hendes Anseelse og Tilliden til hendes Raad. Bemeldte Sidsel udfrittede nu alle Omstændighederne ved Peder Nielsens Sygdom.

„Ja, seer I Sidsel," — sagde gamle Ellen i Talens Løb, — „der er en Ting, der er falden mig svarlig paa Sindet?"

„Og hvad er det?" — spurgte Sidsel.

„Der er nu Smeden," — vedblev Ellen, — det er dog ellers en klog Mand; men alt det, han har givet Peir, har ikke hjulpet det Bitterste; nu siger han Ingenting, men naar Peir snakker over sig, korser han sig og mumler ved sig selv. Seer I Sidsel, jeg er derved kommen i Tanker, om der ikke skulde være nogen Skarnsmennesker, som har gjort Peir Molest, fordi han har gjort et saa godt Marked."

„Ja, hvem kan vide," — sagde Sidsel opmærksom og foldede Hænderne, — „det er en ugudelig og syndig Verden, vi leve i, ja saamænd er det saa."

„I er saa klog paa mange Ting Sidsel," — tog Ellen igjen Ordet efter et lidet Ophold, — „kan I ikke sige os det og give os et godt Raad, vi skal nok kjende Jer derfor."

„Det kunde jeg kanskee nok," — svarede Sidsel langsomt, — men jeg tør ikke."

„Og hvorfor tør I ikke?" — spurgte Ellen.

„I veed jo nok," — hvidskede Sidsel, — at Præsten har været ifærd med mig, fordi jeg af ænd tou (af og til) hjalp godt Folk at komme til Kjering igjen; og at komme i Tugthuset, fordi jeg viser christen Kjærlighed til min Næste, det er jeg dog ikke begend for."

„Det er da sært," — tog Ellen Ordet, — „at Præsten dog kan være saa vantro; han har jo dog selv seet, at Smørret kan gaae fra ham ligesaa godt, som fra En af os Andre, hvad skulde vel have været Skyld deri, hvis ikke Skarnsfolk ogsaa vidste at finde ham?"

„Ja, det maa I nok sige, Ellen," — svarede Sidsel, — „men saadan er nu mangen Præst i denne Vantroens Tid, ja saamænd er han saa. Først skjændte han paa sine Qvindfolk og sagde, at de ikke gjorde Melkekarrene og Kjernen godt nok rene; siden sagde han, at det var Veirets og Græssets Skyld; men at der var noget Andet i Spillet med, som Malkepigen dog paastod, det vilde han slet ikke gaae ved, men kaldte det Overtro; og tænk Jer bare, han foreholdt hende endogsaa, at hun af sin Forklaring havde lært til Confirmation, at Trolddom ikke var Andet end en overtroisk og ufornuftig Misbrug af Guds Navn eller Guds Ord. Saaledes staaer

der rigtignok i den nye Forklaring, som de kalde Balles Lærebog, men I skulle høre, hvad Smeden i Svamby siger om den Bog, han siger reent ud, at den er baade kjættersk og uchristelig, og det er dog en Mand, som man kan forlade sig paa, derom ere Alle enige. I mindes vel nok, Ellen, hvordan det gik, da de for nogle Aar siden lavede til Gilde ovre hos Søren Lauesens, at Brændevinen reent gik fra dem. Baade Søren og Flere meente, at Anders Keit var Skyld i det for den Modbydelighed, de havde været i med hverandre, og Søren og Anders bleve svarlig skjældagtige derover. Anders paastod, at de enten ikke havde gjort Tøiet eller Karrene godt nok rene, eller at de havde lavet altfor iilsomt, fordi de vare rædde for Spederne. Jeg tør alligevel nok sige, imellem os, at den Sag ikke var saa relig; men var der ikke dog dem, der vare saa vantroe og holdt med Anders. Men saadan Vantro er dog de nymodens Præsters Skyld."

"Ja det er forskrækkeligt," — sagde Ellen.

„Ja, er det ikke," — vedblev Sidsel, — "nei, da maa jeg sige, da var der rettens Præster i min Barndom. Der var Slantelaurs, den salige Guds Mand, som Skarnsmennesker kaldte ham, det var en Mand af den rette Tro. Jeg mindes endnu godt, at min Fader drog hen til ham, fordi det ikke var rigtigt fat i vort Huus, og fordi Maren red ham om Natten, og den salig Mand hjalp ham af med begge disse Molesteringer. Det er alligevel det samme, Ellen, I har altid været god imod mig; vil I love mig, at Præsten ikke skal faae det at vide, saa vil jeg see, hvad jeg kan."

"Ja, det vil jeg love," — sagde Ellen.

"Saa giv mig en Pande," — blev Sidsel ved, — „en

Theekjedel, en Theepotte, en Spølkumme, et Fad og noget Vinduesbly, og lad mig være ene i Kjøkkenstuen."

Det Forlangte blev bragt. Sidsel gjorde nu Ild paa Skorstenen, hængte Theekjedlen fuld af Vand over og satte Panden med Blyet paa Ilden. Da det var smeltet, tog hun et Fad med Vand, gik ind i Stuen og paabød Taushed. Derpaa traadte hun hen til den Syges Seng, lod de tre Fingre gaae tre Gange op og ned ad ham, medens hun mumlede Noget ved sig selv, heldte saa det smeltede Bly under megen Brusen og Syden i Fadet, slog Kors over den Syge og mumlede atter nogle uforstaaelige Ord. Baade Ellen og Mette saae med lønlig Rædsel paa dette Optrin. Da Sidsel var færdig, satte hun Fadet paa Bordet med de Ord:

„Nu vil det vise sig;" — derpaa tog hun det størknede Bly op af Vandet og betragtede det nøie paa alle Sider.

„Naa, hvad tænker I om det?" — spurgte Ellen.

„Det er ikke saa relig," — svarede Sidsel, — „her ere Takker nok, seer I disse Braade? Der ere nok til at stikke og pine ham med indvendig; men lad os ikke tale om det; nu skal jeg lave Noget til ham, og saa skal det med Jesus's Hjælp ingen Magt have."

Med disse Ord puttede hun Blyet i Lommen og gik ud i Kjøkkenstuen igjen. Hun havde nu faaet Familiens Tankegang henvendt i den Retning, hun ønskede, og vundet dens blinde Tro og Tillid til sine Konster; selv var hun imidlertid snild nok til at sætte mere Tillid til de naturlige Midler, hun agtede at anvende. Hun tog da en Deel tørrede Hylde- og Kamilleblomster af sin Lomme og kom i Theepotten, heldte det kogende Vand derpaa, og satte den hen nogle Minuter; derpaa tog hun af et Papir en stor Skeefuld engelsk Salt

og kom i Spølkummen og gjød fyrgetyve Kampherdraaber derpaa af en lille Flaske. Paa denne Blanding skjænkede hun nu af Theepotten, rørte om deri og bragte denne Drik ind til den Syge. Efter Sidsels Anmodning drak han med megen Møie Kummen ud, blev stærkt tildækket af hende og formanet til at holde sig tæt indhyllet i Dynerne.

Sidsels Arbeide var nu forbi, og Snakken med Ellen begyndte igjen.

„Hvordan gaaer det Jer med jeres Væver, Ellen?" — spurgte hun.

„Jo, endda godt nok," — svarede Ellen, — „jeg var hos ham i sidstens, og venter at faae mit Strib til Mortensdag.

„Da er I bedre faren end jeg," — mælede Sidsel, — der har Knud faaet alt mit Uldgarn til Vadmel, og da jeg tænkte, det snart skulde komme af Væven, sendte han mig Besked, at han kom et halvt Pund Garn tilkort; ja de Vævere ere ogsaa fulde af Fabler! nu har jeg været hele Sognet rundt for at affensere om den Krumme Garn, men mener I, jeg har været istand til at faae saa meget, som der kan ligge paa min Negl? I skulde vel ikke have saa meget, at I kunde hjælpe paa mig, Ellen? jeg skal nok give Jer det igjen."

„Ja," — sagde Ellen noget langsomt, — „jeg har sagtens ikke meget, men kan I skaffe Peir til Kjering igjen, vil jeg endda nok give Jer det."

„Med Jesus's Hjælp," — sagde Sidsel, — „skal I i Morgen see en Forandring. Men jeg kunde ogsaa nok behøve lidt Brød og lidt Flesk til Væveren, naar han skal have Skjøn."

„Det skal I ogsaa faae," — lovede Ellen.

„Tak Ellen," — vedblev Sidsel, — „I var dog altid en hjælpsom Qvinde imod Fattigfolk, det vilde svarligt bedrøve mig, om Peir skulde gaae fra Jer."

Herpaa stak hun i Graad, og Samtalen blev afbrudt, da Forstuedøren gik. Sidsel samlede sit Bytte og tog Afsked.

Den paafølgende Aften og Nat faldt Peer i en stærk Sved og kom adskillige Gange til Stols, vistnok Virkninger af den Drik, Sidsel havde givet ham, og endskjøndt han var meget mat, befandt han sig dog paafaldende bedre næste Morgen. Sidsel kom da igjen for at see til ham, og med hende indfandt sig adskillige af Byens Folk. Da hun saae de gode Virkninger af sin Kuur, blev hun lidt kjephøiet.

„Hvad sagde jeg i Gaar, Ellen!" — udbrød hun, — „troer I nu, hvad jeg sagde?"

„Ja, det var et sandt Ord," — svarede Ellen.

„I skal have Tak, Sidsel," — tog den Syge Ordet, — „jeg har altid vidst, I var en rettens Qvinde."

„Ja, det er, Gud hjælpe mig til Himmerig, ingen Løgn," — stemmede Smeden i med, — „det har jeg altid sagt, Sidsel er en Qvinde af første Privilitet i sit Væsen, det vil jeg gjøre min Saligheds-Eed paa."

„See til, Mette," — sagde den Syge til sin Kone, — „at Sidsel faaer lidt med hjem."

Mette og Ellen ledte nu op, og Sidsel forlod kort efter Gaarden velbelæsset med Smør, Brød, Ost, Flesk og andet mere.

2.

Men det gik her, som det saa ofte gaaer i Verden,
At man maa ikke troe sin Skjæbne paa Gebærden.

Om Aftenen fik Peer Lyst til at faae Noget at spise. Der blev da holdt Raad om, hvad det skulde være; Mette meente, efter Præstemadammens Ord, at Havresuppe var ham tjenligst.

„Jo, det skal vel hjælpe ham," — udbrød Ellen ivrig, — „nu han ikke har faaet noget at æde i ti Dage! nei, Noget, som kan styrke ham, skal han have; nu skal jeg nok lave Noget til ham."

Ellen kogte derpaa en stærk Oxekjødssuppe med dygtig Fidt og Safran paa, stegte en Pande fedt Flesk med Nøræg og nødte den Syge til at spise en god Deel af disse Retter; derefter kom hun et Glas Brændeviin i en stor Kop stærk Kaffe og gav ham denne Kaffepunsch ovenpaa. Mette protesterede rigtignok imod dette Traktement, men Ellen afviste hende med Vrede:

„Ægget maa ikke ville lære Hønen!"

Hen paa Natten befandt Peer sig meget ilde, og Feberen indfandt sig med fornyet Styrke; det kom herover til heftige Optrin imellem gamle Ellen og Sønnekonen, da denne beskyldte hiin for, at hun ved Aftensmaden havde forvoldt, at Sygdommen var vendt tilbage. Byens Folk, som om Morgenen besøgte Peer, trøstede ham nu med de Ord:

„Ja, Peir, nu kan Du befale Dig Gud i Vold, for Du kan ikke leve, om Du saa var den Eneste."

Hen paa Eftermiddagen kjørte Mølleren Hr. Jensen igjennem Byen. Man standsede ham og bad ham at see ind til den syge Peer. Han gjorde det. Han spurgte om Sygdom-

mens Gang og de Midler, der vare brugte. Ellen og Mette aflagde ham Beretning talende ivrigt i Munden paa hinanden; da de endelig bleve trætte og standsede et Øieblik, spurgte Mølleren:

„Og hvorfor adlød I ikke Madammens Raad og sendte Bud efter Doctoren?"

Mette taug, men Ellen udbrød:

"Doctoren! har man ikke seet, at Een er styrtet strax efter at Doctoren har givet ham Magasiner? og det vilde jo koste Penge ovenikjøbet. Nei, det skal Gud bevare os fra."

"Ja," — sagde Mølleren, — da er der nu ikke Andet for, end I maae lade Doctoren hente, thi I har ved Jert urimelige Indfald med at give ham al den stærke Mad i Aftes, gjort Sygdommen meget værre end den var. Og hvad Bekostningen angaaer, da ere I jo velhavende Folk, hvad ville I see paa en fire, fem Rigsdaler, naar det gjælder Mandens Liv; det var jo dog muligt, at Doctoren kunde hjælpe ham. Lad ham hente, kjære Kone, saa har Hun jo gjort, hvad Hun kunde, og har i alle Tilfælde sin Samvittighed fri."

Mette gav Mølleren sin Haand paa, at hun vilde følge hans Raad, og han reiste. Man sendte strax Bud efter Konens Broder og fortalte ham, hvad Mølleren havde sagt. Ellen skjændte, og Rasmus tog hendes Parti.

„Er Du da vilds," — udbrød han til Søsteren, — „siden Du saaledes vil smidde dine Penge hen? Har man da nogentid hørt, at en Doctor kan holde Aanden i et Menneske, naarsommenstid hun ikke vil være der længere?"

„Det er det samme, hvad I sige," — svarede Mette bestemt, — „jeg har givet mit Ord, og nu skal han hentes."

To Timer efter kom Doctoren, undersøgte den Syge og foreskrev en Mixtur og et Spanskflueplaster til at lægge paa Brystet. Han reiste igjen, og det var imidlertid blevet Aften. Ellen og Rasmus ivrede endnu imod Doctorens Anordninger, Karlen havde ikke synderlig Lyst til saa silde at ride til Kjøbstaden til Apotheket, som var tre Mile borte; vel var det Maaneskin, men da det blæste noget, saa var det ikke et Veir til at jage Bæst og Karl ud i ved Nattetider, hed det. Først næste Morgen, da Davren i behørig Mag var sat tillivs, afgik det ridende Bud til Apotheket, og hen paa Eftermiddagen kom den foreskrevne Medicin. Mette tiltog sig, til Ellens store Fortrydelse, den Myndighed at lægge Plasteret paa den Syges Bryst og give ham et Par Gange af Mixturen. Da Peer begyndte at svede og at klage over Svie, fordi Plasteret trak, begyndte Ellen at græde og jamre sig; Rasmus skjændte og larmede, og efter to Timers Forløb rev man Plasteret af Brystet og ophørte med Mixturen. Næste Morgen kom Mølleren igjen; han skjændte paa gamle Ellen, da han hørte, hvorledes hun havde baaret sig ad, og paa det Spørgsmaal: hvad der havde bevæget hende til at rive Plasteret af og ophøre med Mixturen? svarede hun:

„Han kunde saamænd ikke taale det, dertil var han altfor svag, men saasnart han bare kommer et bitte Gran til Kjering, saa skal han saamænd faae det altsammen.

„Hvad har han da faaet i Dag?" — spurgte Mølleren.

„Aa, ikke Andet," — svarede Ellen, — „end et Stykke Brød bagt i Smør og et Par kogte Æg?"

Mølleren rystede paa Hovedet og sagde:

„Paa den Maade vil I snart faae Ende paa Jer Søn. Jeg seer nok, her er Intet at udrette. Farvel!"

Adskillige af Byens Koner, som imidlertid vare komne ind for at see til Peer, begyndte nu at snakke i Munden paa hverandre: „Han seer grumme ringe ud, — det er knap ude med ham, — han lever Mari ikke, om han saa var den Eneste."

„Ja, Peir," — sagde Smeden, som var med, — „det bliver vel bedst, Du befaler Dig Gud i Vold. Det slaaer aldrig feil, naar her er Syge i Sognet og jeg drømmer om Grønt, saa kjerer de dem, men naarsommenstid jeg drømmer om Hvidt, saa bliver her Liig; det er, Gud hjælpe mig til Himmerig, saa vist som Amen i Kirken, og nu havde jeg i Nat saa travlt med noget Hvidt, saa det fik aldrig Ende."

Da Peer hørte denne Forsikkring af Smedens troværdige Mund, vendte han sig til sin Kone og sagde:

„Saa send Bud efter Præsten, jeg vil beredes til Døden."

Smeden gik, og Vognen drog afsted.

Lidt efter kom Drengen ind og berettede, han havde seet Bykollen efter og befundet, at der ikke kunde gjøres Malt paa den, førend den blev gjort istand; der blev altsaa en Raadslagning om Kollens Istandsættelse. Den Syge hørte længe derpaa og tog omsider Ordet:

„Nei, lad det fare; naar jeg nu er død, skal I jo dog have noget Godtøl til Begravelsesgildet, giv derfor heller Jens Penge og lad ham kjøre over til Svamby, der have de godt Malt og der kan han kjøbe en Tønde, saa spare I al den Uleilighed."

Dette Raad vandt Bifald. Nogen Tid efter kom Vognen tilbage, og Karlen bragte den Besked, at Præsten var kommen til Skade med sit ene Been og kunde ikke gaae, men Hr. Poulsen i Svamby havde lovet at besørge hans Forretninger.

„Da jeg dog skulde her igjennem Byen alligevel," — vedblev Karlen, — „saa vilde jeg lyde, om I vil have, at jeg skal hente Hr. Poulsen til Jer, Huusbond?"

Peer betænkte sig et Par Øieblikke og svarede derpaa med Bestemthed:

„Nei, kan jeg ikke faae vor egen Præst, saa vil jeg staae paa min egen Hazard."

Derpaa vendte han sig om i Sengen, og en Time derefter foer han saaledes heden paa sin egen Hazard.

3.

„Her kan," — sagde Smeden, — da Ligfølget otte Dage efter var samlet, for at ledsage Peder Nielsen til sit Hvilested; — „her kan nu, Gud hjælpe mig til Himmerig, Enhver grant see, at Doctorerne ere til Ingenting, og at et Menneske ikke kan holde Livet længere, end vor Herre vil. Nu blev der dog gjort Alt, hvad der staaer i Menneskens Magt, for at give salig Peir sin Helbred igjen, men hvad hjalp det?"

„Ja," — mumlede Mølleren, — „der blev gjort Alt for at tage Livet af ham."

„Sagde De Noget, Hr. Jensen?" — spurgte Smeden.

„Jeg sagde," — svarede Mølleren, — „at det kommer an paa, hvilke Doctore Han mener?"

„Ih, jeg mener ham, Jens var henne at hente," — gjenmælede Smeden.

„Denne," — sagde Mølleren, — „kan da umuelig være Skyld i Peers Død, da den Medicin, han ordinerede, ikke blev brugt, i det mindste gjorde man netop tvertimod, hvad han havde foreskrevet. Kan Han negte det, Smed?"

„Nei, det har sin Rigtighed," — tilstod Smeden.

„Nu seer han," — vedblev Mølleren, — „Peers Død kan altsaa ikke være noget Beviis paa, at denne Doctor duer til Ingenting. Hvad ere da nu de andre Doctore for nogle, som gjorde Alt, hvad der staaer i Menneskens Magt for at skaffe Peer sin Helbred igjen, og som due til Ingenting?"

Smeden blev noget forlegen og Mølleren vedblev:

„De andre Doctore, som kurerede paa Peer, vare nok ingen Andre end Han selv, min kjære Smed, Rasmus, gamle Sidsel og gamle Ellen. Paa den Maade bliver Enden paa Hans Tale den, at alle I fire som Doctore due til Ingenting."

Her opstod en almindelig Latter.

„Vi gjorde, hvad vi kunde," — sagde derpaa Smeden noget modfalden, — „men han døde, det er sandt."

„Ja den Trøst have I da," — svarede Mølleren, — „at Feberen forlod ham."

III.

Episode af en Sommerreise i Jylland.

(1836.)

En smuk Foraarsmorgen gik Reisen over en stor mørkebruun Lyngbede; Veien var temmelig sandet og hullet, og

jeg maatte derfor kjøre i Mag. Jeg havde her ret Leilighed til at betragte denne for mig usædvanlige Egn. Saavidt Øiet naaede, mødte det paa alle Kanter intet Andet end Lyng; intet Huus, ingen Hytte var at see; kun i Horizonten paa den ene Side hævede sig nogle sorte Kæmpehøie; det eneste Grønt, man saae, var nogle enkelte forknyttede Enebærbuske, som hist og her tittede frem af den høie Lyng. Alt Liv synes at være flygtet fra denne uvenlige Slette; kun nu og da foer en Hedefugl op med et ængsteligt Skrig, naar Vognen nærmede sig det Sted, hvor den havde søgt Tilhold. Mange og mange Slags Tanker tumlede sig om i mit Hoved ved at skue ud over den golde Flade, og formodentlig var det den stærke Modsætning, der bragte mig til at nynne den bekjendte Sang:

Dannevang ved grønne Bred,
Ved den blanke Bove!
I dit Skjød boer Kjærlighed,
Fred i dine Skove:
Fuglen synger høit i Sky
Over Kæmpehøie;
Men i Dalen smiler bly
Vaarviolens Øie.

Her standsede jeg, thi jeg havde virkelig megen Møie med at besinde mig paa, at jeg kjørte i Danmark, hvilket Land hiin Sang skildrer saa yndigt. Her var hverken Vang eller grønnen Bred eller blanken Bove; her var heller ikke Kjærlighed, thi Kjærlighed kræver Liv; Fred var her unægtelig, thi Dødens Fred var udbredt over den uoverskuelige Strækning, men Skov var der ikke det mindste Spor af; om Fuglen sang høit i Sky over hine sorte Kæmpehøie, kunde jeg ikke høre, dertil vare de for langt borte; og skjøndt jeg ikke gav mig Tid til at søge efter Vaarvioler, tvivler jeg dog om,

at nogen skulde have skjult sig under Lyngen og Enebærbuskene. Idet jeg omtrent saaledes grublede over den skjærende Contrast imellem hiin Sang og denne Egn, randt mig ogsaa ihu den gamle Sang om Marsk Stig, der paa Forræderviis myrdede Danmarks Konge Erik Glipping, hvori det hedder:

De vare vel siu og siusindstive,
de mødtes paa den Hede:
Hvad skulle vi nu begynde for Raad,
den Herre er slagen tildøde;

og jeg kunde ei negte, at en saadan Hede netop var en meget passende Raadssal for en Flok Stimænd som dem, der havde ombragt deres Konge. Den ene Tanke jog den anden, thi det var som om ingen Tanke kunde faae Fodfæste paa den for Øiet grændseløse Flade.

Min fyenske Kudsk havde formodentlig siddet i lignende Betragtninger, thi paa eengang udbrød han næsten grædefærdig: „her seer grumme vovt ud, Husbond! bare bi igjen kommer ud af denne bersens fæle Sleite."

„Jo, det gjøre vi vel nok," — meente jeg.

„Ja, da er jeg bange for, vi kjøre lige ind ad Holsteen til," — svarede han.

„Bliv du blot ved," — sagde jeg, — „at kjøre imod Nord, saa skal jeg nok svare for, vi ikke komme til Holsteen."

Efter en Pause begyndte han igjen, lidt mere rask end forrige Gang: „Der kommer, Sindu! En druntende, skal vi ikke spørge ham om Vei?"

„Jo nok," — var mit Svar. En Bonde kom os just imøde, og jeg besluttede at tale ham til, og begyndte: „God Dag, Faer!"

Bonden. Tak!

Jeg. Har jeg langt til Ravneby Kro?

Bonden. Maa jeg spørge: hvor er I fra?

Jeg. Jeg vilde blot vide, om jeg har langt til Ravneby Kro?

Bonden. Det kan vel være saa ved en halv Miils Vei; — hvor er I ellers fra?

Jeg. Fra Fyen.

Bonden. Ja, det kan godt være.

Jeg. Gaaer denne Vei ligefrem til Kroen?

Bonden. Ja, et Stød, men saa holder I ad Jer, og naar I saa har kjørt et Stød, saa holder I fra Jer, og saa kan I spørge Jer frem.

Jeg. Men gaaer der da ingen anden Vei over Heden, end denne?

Bonden. Jo, der gaaer, Mari, mange.

Jeg. Men boer der da Folk, som jeg kan spørge om Vei?

Bonden. Nei, der er langt fra; men hvis I holder Jer til den Vei, jeg har sagt, saa kan I aldrig tage feil.

Jeg. Tak, det var en god Oplysning.

Medens jeg stoppede og tændte min Pibe, begyndte min Kudsk følgende Samtale.

Kudsken. Det er en vov Sleite, denne hersens.

Bonden. Hvad.

Kudsken. Jeg siger, det er en vov Sleite, denne hersens.

Bonden. Hvad for en Sleie? jeg seer ingen.

Jeg. Han mener, denne Slette, denne Hede er en daarlig Egn.

Bonden. Naa saadan at forstaae. Ja, det veed Gud, det er ingen Løgn, det er en ringe og en bar Egn.

Kudsken. Hvad er det for nonne Batter histovre?

Bonden. Hvad for noget? Hvor?

Kudsken. Ib, hisfovre.

Bonden. Hvor? Jeg seer Ingenting.

Jeg. Han mener de Høie hist.

Bonden. Naa dem! Ih, det er Kæmpehøie, Falil! Du er ellers en sær Kompan, har Du aldrig seet Kæmpehøie før? Nu kan jeg høre, du er fra Fyen, siden Du taler saa tydsk. Men, med Forlov at spørge: er Han ogsaa fra Fyen?

Jeg. Ja, jeg er.

Bonden. Det kan jeg ikke vide.

Jeg. Hvorfor ikke det?

Bonden. For han taler ligesaagodt dansk som vi Andre.

Kudsken. Gaaer denne Vei saa ikke til Holsteen?

Bonden. Til Holsteen? Du er nok vilds, Falil! Du kommer fra Sønder og kjører i Nord og spørger, om denne Vei gaaer til Holsteen? Men to — det forstaaer sig, hvissom det er sandt, hvad de siger, at Jorden er rund, og dine Bæster kan svømme godt, saa kan Du vel kjøre saalænge omkring imod Nord til Du engang kommer til Holsteen; men det vil, Mari, blive en farlig lang Reise. Farvel!

Dermed gik Bonden leende sin Vei, og vi kjørte videre. Vi havde allerede kjørt den beskrevne gode halve Miil, men der viste sig endnu ingen Kro; endelig traf vi paa en gammel Mand, der sad ved Veien og vogtede en Flok Faar, som gik i Heden. Ham tiltalede jeg atter og begyndte igjen: God Dag Faer!

Manden. Tak!

Jeg. Har jeg langt herfra til Ravneby Kro?

Manden. Ja, saa ved en god halv Miil; — hvor er I ellers fra?

Jeg mærkede nok, at det var disse gode Folk vigtigere,

at faae at vide, hvor jeg var fra, end at sige mig Besked om Veien, og kjørte derfor til uden videre Spørgsmaal. Mange smalle Hedeveie krydsede hinanden, men da jeg bestandig holdt mig til den, der var bredest og forekom mig at være mest opkjørt, naaede jeg dog endelig Kroen om Formiddagen imellem Kl. 9 og 10. Saa velgjørende et Indtryk, det allerede havde gjort paa mig at være kommen ud af Heden og ind i en Egn, hvor menneskeligt Liv og Virksomhed rørte sig, og hvor den brune Lyng havde maattet vige for pløiede og besaaede Agre, saa ubehagelig blev jeg paany overrasket ved Synet af den længe forventede Kro. Den laae omtrent midt i Landsbyen, omgivet af temmelig vel vedligeholdte Gaarde, men lignede meer en Levning fra Jerusalems Forstyrrelse eller, for at blive ved et indenlandsk Billede, en forfalden Smedie, end et, som man havde sagt mig, meget besøgt Vertshuus, der var et almindeligt Bedested for alle dem, som fra denne Egn droge til Kjøbstaden. Jeg stod af Vognen og gik ind i den forreste Stue, som var Skjænkestue. Ved et langt Bord sadde fire Bønder, hver med en stor Kop eller Kumme foran sig og en Tobakspibe i Munden og førte en høirøstet Passiar. Ved Vinduet stod den store, velmæskede Kromand i et Par temmelig urene Skjorteærmer, et Par plumpe Træskoe paa Fødderne, og en rød snavset Hue paa Hovedet. Alting vidnede om Uorden og Ureenlighed. „Velkommen!" var den Hilsen, hvormed Kromanden modtog mig, og paa mit Forlangende at komme ind i et andet Værelse, aabnede han Døren til den anden Stue. Denne bestod af to smaa Fag, hvori der stod en Seng, et Bord, en Dragkiste og nogle gamle Træstole, men ethvert Møbel var saa behængt og belagt med Klæder og alle Slags Skramlerier i den største Uorden, at

det var umuligt at finde et Sted at sidde paa, førend der skete en heel Udflytning. Krokonen indfandt sig altsaa for at foretage denne. Hun lignede ellers selv det Øvrige. Hvor længe det var siden hun havde vadsket sig, skal jeg lade være usagt, men vist er det, at hendes hele Udvortes røbede en meget høi Grad af Skidenfærdighed. Hænderne saae omtrent ud som en Morians, og Ansigtet, skjøndt det var veldannet og ikke gammelt, var, ligesom den rodtærnede Hue, hun havde paa Hovedet, rigelig besat med Klatter af Sod og andet Snavs; hun havde desuden et grovt skident Lærredsforklæde for sig, der havde megen Lighed med en Stump af en Torvesæk. Imedens hun ryddede op, aabnede jeg et Vindue for at faae nogle af de næsepirrende Dunster ud, og betragtede opmærksomt alle Omgivelserne. Det Hele fandt jeg meget uappetitligt. Da Konen var færdig, forlangte jeg nogen Kaffe og nogle kogte Æg, thi jeg var baade hungrig og tørstig, og vidste neppe, hvad jeg skulde begjære i denne Svinesti. Medens Konen gik ud og besørgede det Forlangte, satte jeg mig ligefor den aabne Dør, saaledes at jeg kunde see og høre, hvad der gik for sig i Skjenkestuen. Et Øieblik derefter lød atter Kromandens: „Velkommen!" To nye Gjæster traadte ind, og Hilsenen gjengjældtes med ligesaamange: „Tak!" hvorpaa den Ene af de Indtrædende tog Ordet: „lad os faae hver en Kaffepunsch!" — „Ja nok," var Kromandens Svar. Man bænkede sig, og Talen kom i Gang om Veir og Vind; den Ene fortalte den Anden, hvad de alle ret godt vidste, at det var rettens Veir, at Vinden var Vesten o. s. v. Kromanden blandede sig ikke i Samtalen, men stod og hørte til med taus Opmærksomhed.

Da der omsider indtraadte en Pause, tog han til Ords: „hvad ville I Karle i Ravneby idag?"

„Vi to," — svarede den Ældste af de sidst Ankomne, „har i Sinde at ville til Licitation i Dag."

„Saa? ja det kan godt være," — svarede Kromanden og taug igjen. —

De Øvrige fortsatte Snakken frem og tilbage om de Steenkister og Amtsbroer, der skulde liciteres til Opførelse, og efter en Pause begyndte Kromanden igjen: „Hør nu, Niels, jeg kan dog ikke vide — er det ogsaa jert Alvor, at I ville have de Broer? Jeg og Knud Lauesen har ellers tænkt paa, at vi ville nok have dem; rigtignok bliver det et farligt svært Arbeide, men nu har vi der endeel Egetræ, og veed, hvor der er gode Steen, og saa kunne vi endda nok overkomme det, hvis som Betalingen bliver rimelig, — men to — det forstaaer sig, ville I have dem, saa ville vi ikke have med det Mirakel at bestille.

„Ja, seer du Christen," — sagde den Anden, — „jeg sidder nu paa min Aftægt og er endda vel ved Magt og har Tid nok til at have med den Haandtering at bestille; denne min Kompan er Skolelærer i Hedager, han har kun en sølle ringe Løn, og saa bleve vi contente om paa de Maader at affensere om en Skillings Penge."

„Hm!" — sagde Kromanden igjen efter en Pause, — „jeg forstaaer Jer nok. Men jeg tykkes, det er ikke værd, at den Ene driver det ned for den Anden, for der er sagtens ingen Anden, der skjøtter om det Arbeide end vi, — hør, kan vi ikke blive contente paa en anden Maade, jeg mener, saadan at vi kunne være tjente med det paa begge Sider? Jeg og Knud Lauesen vilde, som sagt, nok have Broerne,

hvissom Betalingen ikke bliver for ringe, men skal vi byde ned for hverandre, saa bliver der, Mari, Ingenting at fortjene."

"Ja, det kan godt være," — svarede Niels ligegyldig, — "men nu ville vi dog prøve det."

"Hør," — vedblev Kromanden atter, — "kan jeg ikke tinge med Jer; hvad vil I have for at lade være at byde ned ved Licitationen?"

"Jo nok," — svarede Niels, — "hvad vil Du give?"

"Jeg tænker," — sagde Kromanden, — "naar jeg giver Jer en Femdalers-Seddel, kan I være fornøiede."

"En Femdalers-Seddel? til os begge?" — raabte Niels — "nei Du er nok vilds, Christen, det var jo kun femten Mark til Mands, det vil, Mari, kun lidt forslaae. Vil Du endda byde os hver en Tidalers-Seddel, saa kunne vi endda fagne samme over det."

Denne Fordring syntes Kromanden dog at være vel høi, han kløede sig bag Øret, fik et Stykke Kridt, gjorde en Beregning paa Bordet og viste, hvad hver Steenkiste, hver Amtsbro vilde koste at slaae, og udviklede sine Forklaringer med en for mig overraskende Veltalenhed. De to Andre gjorde ogsaa deres Beregninger, og Enden paa Calculen blev langt om længe den, at Kromanden skulde give dem hver en Femdalers-Seddel og to Kaffepunscher; Pengene skulde betales, saasnart Broerne vare tilslaaede Kromanden, Kaffepunschen skulde leveres strax.

Imedens jeg gjorde mine Betragtninger over denne patriotiske Indledning paa det Offentliges Vegne, bragte Krokonen mig en vældig Kumme fuld af Kaffe, oppe fra en Theetrappe paa Væggen tog hun en Kop med nogle store Stykker bruunt Sukker, som vare belagde med et temmelig tykt Lag

Støv; dette begyndte hun først at blæse af, men da det sad for fast, tog hun sit skidne Forklæde til Hjælp. Da dette var gjort, gav hun sig til at brække Sukkeret i Stykker med sine sorte Fingre. Jeg væmmedes ved disse Manerer og spurgte, om hun ikke havde en Tang?

„Det gjøres ikke behov," — svarede hun rask, og stak i det samme Sukkerstumpen i Munden, knækkede den med Tænderne, puttede Sukkeret i Koppen og tilføiede: „vær saa god!"

„Mange Tak," — udbrød jeg, — „jeg kan godt undvære Sukker."

Imidlertid fortsattes Samtalen i Skjænkestuen, hvor en ny Gjæst, en ung Bondeknøs, hvis Klædedragt og Udseende røbede, at han var fra en fremmed Egn, havde forøget Gjæsternes Antal; jeg hørte, at han var Øster fra og var i et Ærinde kommen saa langt imod Vesten. Bestanddelene til den betingede Kaffepunsch vare under Samtalens Løb blevne satte paa Bordet, nemlig to store Kummer sort Cichorie-Kaffe, en Flaske Brændeviin, der formodentlig var hjemmelavet, thi det saae ud som Blyvand, et Glas og en Sukkerkop. De to Contrahenter tillavede nu den yndede Drik, som et godt Glas Brændeviin i hver Kumme, tog et Stykke bruunt Sukker i Munden og begyndte at drikke. Følelsen af den behagelige Nydelse malede sig synlig paa deres Ansigter. Den fremmede Knøs havde med taus Opmærksomhed givet Agt paa sine Gjenboer ved Bordet.

„Hvad er det, I drikker der?" — spurgte han.

„Det er Kaffepunsch," — sagde Niels, — „kjender Du ikke den?"

„Nei," — var Svaret.

„Da er det, Mari," — vedblev Niels, — „den bedste

Drik, der er til i Verden; saadan en Skaal koster rigtignok
olv Skilling, men det er den ærlig værd, for den varmer
baade inden og uden, river al Modbydelighed ud af Livet og
hjælper til et godt Kropstykke, det kan Kromanden vidne om;
den Drik maa Du prøve."

Knøsen vendte sig om paa Bænken, besaae Kromanden
fra øverst til nederst, stak derpaa Haanden i Lommen og tog
et Marksstykke op, som han vendte flere Gange meget betænkelig;
et nyt Blik paa Kromanden syntes at overvinde hans
Betænkelighed, og han forlangte ogsaa en Kaffepunsch. Den
blev bragt. Med megen Tjenstfærdighed tilbød Niels sin
Hjælp ved Tillavningen, og med kunstfærdig Haand foretog
han Blandingen; da den var færdig, rakte han Knøsen Kummen
med de Ord: „prøv nu!" — Karlen satte den til Munden
og tog et dygtigt Drag; men neppe havde han smagt
Drikken, førend han skar de forskrækkeligste Ansigter og havde
megen Møie med at faae den ned.

„Naa," — sagde Niels med synligt Selvbehag, — „smager
hun ikke godt?"

„Jo," — sagde Karlen, da han havde hostet et Par
Gange og fattet sig, — „det maa jeg sige, det er en liflig
Drik!"

„Ja," — vedblev Niels oprømt, — „det maae vi forstaae
herude i Vesten; denne Skolar og jeg, vi have tømt
mangen god Punsch sammen, baade Kaffe og Thee; er det
Løgn, Stafen?" — Et dygtigt Slag paa Skulderen ledsagede
dette Spørgsmaal.

Kromanden, som siden den sluttede Accord havde seet
meget fortrædelig ud og saae, at Punschen begyndte at

virke, greb nu Leiligheden til at sætte sine Kontraparter sammen.

„Jeg tykkes, Niels,“ — sagde han, — „Du kaldte Din Kompan Skolar; før sagde Du han var Skolelærer, hvordan hænger det sammen?“

„Skolar?“ — raabte Skolelæreren fornærmet, — „sagde Du Skolar? Jeg er ingen Skolar for Dig, det kan jeg fortælle Dig.“

„Jo, Mari, er Du saa, Stafen, det skal Du aldrig gaae fra?“

„Hvad Forskjel er der da paa en Skolar og en Skolelærer?“ — spurgte Kromanden.

„En Skolar,“ — svarede Niels efter et Øieblikś Betænkning, — „er En, som ikke er Lærer, men Tilhører.“

„Hvad!“ — udbrød Steffan opbragt, — „er jeg ikke Lærer?“

„Nei,“ — sagde Niels, — „det er saa langt fra; det kan Du aldrig blive, Stafen. For det Første har Du kun 12 Tønder Byg i Løn om Aaret, det nøies en rettens Skolelærer aldrig med; for det Andet lærer Du ikke Børnene, men hører dem efter en Spørgsmaals-Bog, Du tager op af Lommen, følgelig er Du kun Tilhører.“

„Er han da ikke Seminarist?“ — spurgte Kromanden atter. —

„Jovist er jeg saa,“ — svarede Steffan gnaven.

„Det er Løgn, Stafen,“ — vedblev Niels. — „Er Du Seminarist? Nei, Sniven ta'e mig! Du er hverken Seminarist, eller Jurist, eller Kapitalist; og Du er, Mikæl! heller ikke Kavallerist.“

„Sikke Fabler!“ — svarede Steffan.

„Fabler!“ — sagde Niels vred, — „er det Fabler? Naar blev Du da Seminarist? Ja, Du fik Lugten af Seminariet, men Du har nok glemt, at Du kom igjen, uden at Du fik Din Examen? Men to, — det kan godt være, Du er Seminarist uden Examen. Jurist er Du alligevel ikke, for Du veed nok selv, hvor Skarns Du kom fra Din Skjældagtighed med Hans Lisbeth; Kapitalist er Du da heller ikke, kan jeg troe, for ellers havde Sognefogden vel ikke havt nødig at skrive hos Dig for de fem Rigsbankdaler, Du veed nok; og Kavallerist er Du, Sniven ta'e mig, nu slet ikke, for ellers havde Du nok hængt ved, da det grimede Øg smed Dig af i Hedagers Gadekjær. Seer Du, Stafen, Du har mange Ting at lære endnu, og derfor kalder jeg Dig en Skolar.“

„Ja, hvem kan ogsaa mandevere sig i saa mange Handteringer!“ — sagde Kromanden snu, — „men jeg kan dog aldrig troe, at Stafen er saa ringe i Alting, som Du vil gjøre ham.“

„Sagde Du det Christen?“ — vedblev Niels, — „ja, ven Du vidste, hvordan det gik ham med Smeden i sidstens, saa kom Du ikke med saadan dum Snak; lad os see dine Fingre, Stafen!“

Steffan skjulte Fingrene og saae meget vred ud.

„Lad os da høre!“ — sagde Kromanden.

„Det var i sidstens,“ — blev Niels ved, — „da var Stafen kommen hen i Smedien for at have sig lidt Hovro; hvordan de nu sagnede over der, det kan nu være det samme, nok er det, han og Smeden bleve skjældagtige, og Smeden sagde til ham, at han var dummere end hans Dreng, som dog skulde gaae i Skole hos ham. Herover blev Stafen

vred og vilde have Smeden til at bevise det. „Det skal jeg bevise," sagde Smeden, „førend jeg gaaer herfra; men to, — siden han staaer her og tager sig Ingenting for, saa kunde han nok tage mig det Stykke Staal, som ligger hist." Stafen greb strax efter Staalet, men gav et hovsomt Vræl af sig, og firmede sært omkring, for Staalet var hedt og han brændte Fingrene. „Tænkte jeg det ikke nok," sagde Smeden og raabte paa sin Dreng: „Peir!" Da nu Drengen kom, sagde han: „tag mig det Stykke Staal, min Dreng!" — „Poi," — sagde Peir og spyttede paa Staalet, men lod det ligge og sagde: „nei, det er for varmt, Faer, det kan I tage med Jer Tang." — „Naa, Stafen," spurgte Smeden, „hvem var saa dummest." — „I er en Lux!" — sagde Stafen og gik mangkeret sin Vei.

„Ja, det var nu ogsaa et sært Luxerie af Smeden," — sagde Kromanden.

„Aa, det gaaer ham aldrig en bitte bedre med Qvindfolk," — vedblev Niels.

„Hold din Mund!" — afbrød Steffan ham truende.

„Du vil dog vel aldrig slaae mig, Stafen?" — spurgte Niels og loe.

„Nu vil Du give os Noget at løbe med," — yttrede Kromanden synlig fornøiet over Uenigheden imellem hans Modparter.

„Nei, det er saa langt fra," — sagde Niels, — „seer I, det var ogsaa i sidstens, da døde Peir Nielsen i vor By; Maren var, Mari, en knøv Enkekone, hun sad ved en god Gaard, og der var godt til Bedste. Stafen havde et godt Øie til alt det, og imens han gik der ud og ind og stafferede salig Peirs Kistelaag, begyndte han at affensere om Maren,

og jeg troer ikke andet, end at han jo nok havde kunnet faaet hende, hvissom han var bleven ved og affenseret rigtig; men hvad skeer? Den Dag Peir blev jordet, og vi vare komne til Gilde og havde ædt om Middagen, sætter Stafen sig hen og spiller Bruus; imens kom gamle Thrine Ellings og snakkede Maren for om sin Søn Anders, han havde et Skatol, en Kakkelovn, et Klokkeværk med Huus til og andet Boskab, og Stafen havde ingen Klokkeværk; da jeg nu saae, at Thrine og Maren havde saa travlt sammen, gik jeg ind i den anden Stue og hvidskede det til Stafen; han smed vel Kortene gjenniſten og kom ud, men da var det allerede for sildig; begge Qvindfolkene sadde jevnsides i en dyb Snak; Stafen satte sig paa den anden Side af Maren og begyndte at rykke hende i Forklædet, men da han havde gjort det et Par Gange, vendte hun sig om til ham og sagde: „gaae din Vei, Stafen, du kommer æbag, for nu har jeg lovet mig hen til Thrines Anders," — og saa maatte Stafen gaae tilbage til sin Bruus med en lang Næse."

„Ha ha ha!" — udbrød Alle. — „Skolarens Skaal!"

Forbittret reiste Skolelæreren sig op ved Bordet og kastede Gjæsterne Kaffegrumset i Ansigtet, og sikkert var det kommet til Haandgribeligheder, hvis Kromanden ikke havde skiftet Ham og givet sig til at agere Forligelsescommissair.

„Naa, naa Stafen!" — sagde han, — „det er farligt, hvor Du tager paa at sværme for et gryssent Ord, giv Dig tilfreds!"

„Humme Dig, Niels!" — vedblev Steffan, — „lad mig komme ud, jeg vil ikke sidde længer ved din Gjøgler."

„Gjøgler?" — svarede Niels vred, — „er jeg en Gjøgler? det skulde Du nøie sige."

„Da siger Din Kone Kirsten Peers Datter det selv,“ — sagde Skolelæreren.

„Naa hun!“ — tog Niels igjen leende Ordet, — „lad Du kun Kirsten Peirs Datter blive udenfor Kroerset; hvad hun ellers siger om mig, det kerer mig ikke det bitterste, for hun, ligesom alle Qvindfolk, har Forlov til at sige, hvad de ville. Du tænker vel ellers, Stafen, at det skal sætte Modbydelighed imellem mig og Kirsten Peirs Datter? Men deri tager Du feil, Falil! for det har jeg gjort mig til en Muß, altid at holde Venskab med tre Personer, det er min Kone, min Præst og min Herredsfoged.

„Hvad siger Du da om Amtmanden?“ — spurgte Kromanden.

„Ham siger jeg Ingenting om, ham taler jeg aldrig om, for det er en fornem Person,“ — svarede Niels.

„Taler Du da aldrig om fornemme Folk?“ — spurgte Kromanden igjen.

„Nei aldrig,“ — var Svaret.

„Ih, da er det sært,“ — vedblev Kromanden, — „hvorfor ikke det?“

„Nei, for seer Du,“ sagde Niels, — „hvissom man roser fornemme Folk, saa kommer man i Hazard for at lyve dem paa, og hvissom man laster dem, kan man faae en Ulykke for sin Mund, det skal jeg nok vare mig for.“ — —

Mere hørte jeg ikke af Snakken; jeg havde imidlertid betalt min Fortæring, og kjørte nu videre.

IV.

Episode af en Vinterreise i Jylland.
(1836.)

En mørk Vinteraften kom jeg over en stor og temmelig jevn Slette, et Sneefog overfaldt mig, Veisporet tabtes og Vognen væltede ned i en af de gamle Huulveie, der løb ved Siden af den almindelige Vei, og det var umuligt for mig og Kudsken ene at faae den op. Jeg steg op paa Randen af Huulveien, og det forekom mig at jeg gjennem Sneefoget skimtede et Lys i nogen Frastand. Jeg besluttede altsaa at lade Vognen ligge, og tilligemed Kudsken at bestige Hestene for at opsøge Folk i den Retning, hvor Lyset kom fra. Vort Forsøg lykkedes. Snart holdt vi ved en Gaard, der laae ved Indgangen til en Landsby. Jeg bankede paa og bad om Hjelp i min Gjenvordighed. En qvindelig Stemme svarede mig gjennem Vinduet, at hun var ene hjemme med et lille Barn og kunde ei hjelpe; alle Mandfolkene vare til Legestue hos Rask Hansen, men — lagde hun til — naar han rider et Stød op ad Gaden, saa kan han høre Fiolen, der ere de, og der kan han faae Hjelp. Jeg begav mig ifølge dette Svar igjen paa Veien, og det varede heller ikke længe, førend nogle skjærende Violintoner mødte mit Øre og bebudede mig Forsamlingen af Landsbyens Ungdom. Jeg gik altsaa efter Lyden og kom ind i den betegnede Gaard. I den forreste Stue eller Kjøkkenstuen, jeg kom ind i, var der temmeligt tomt, ikkun et Par Fruentimmer vimsede der omkring, hver med en tændt Praas i Haanden. Jeg gik videre og kom ind i Kak-

kelovnsstuen; ved to Borde sadde her endeel ældre og yngre Mænd, alle med Hatte eller Huer paa Hovedet og de fleste med en Pibe i Munden. Ved det ene Bord vare to Spillepartier, man slog dygtig i Bordet og Navnene „Bruus, Spids og Spar-Otte,“ som ofte nævntes, røbede mig Spillets Navn. Ved det andet Bord førtes en temmelig høirøstet Samtale. I den øverste Stue dandsede Ungdommen, hvoriblandt der ogsaa var en Deel gifte Mænd og Koner; Stuen var paa tre smaa Fag og oplystes af een eneste tændt Praas, som stod i det ene Vindue. Denne sparsomme Belysning medførte et fuldkomment Tusmørke i Værelset, hvor omtrent tyve til tredive Par, tætpakkede paa hverandre, valtsede efter en sletspillet Fiolin; ofte bleve dog dens skjærende Toner overdøvede af de Dandsendes høirøstede Snak og skingrende Latter; naar dette indtraf, brummede Spillemanden paa en særegen Maade til Musiken, hvilket formodentlig skulde betyde Bas og skulde tjene til at overdøve de Dandsendes Bulder. Gulvet var Leer, og der var saa lavt til Loftet, at de fleste Karle maatte under Valtsen bøie Hovederne for ikke at støde dem imod Bjelkerne, i denne Manøver havde de en udmærket Færdighed, og naar et enkelt Hoved nu og da tørnede mod Bjelken, fyldtes hele Dandsesalen af en skingrende Latter.

Jeg kom, som sagt, ind i dette Selskab, klagede min Nød og bad om Hjælp. Modtagelsen var meget venlig og forekommende, og Konen i Huset fik meget travlt med at berede mig et Sæde i den snevre Stue paa en Stol, som hun meget omhyggelig vidskede af med sit Forklæde. Mændene raadsloge imidlertid meget alvorligt og sindigt om, paa hvad Sted det vel kunde være, at Vognen laae. Da denne Raadslagning varede mig for længe, blev jeg lidt utaalmodig og spurgte:

om de saa vilde hjælpe mig at faae Vognen op eller ikke?

„Jo, der er Ingenting i Veien — svarede en ung rask Mand og reiste sig op fra Bordet — naarsommenstid vi bare kan blive visse paa at finde den i dette Mørke. Ane, tænd Lygten!“ — Derpaa kaldte han sex Karle ind af Dandsestuen og bød dem at gaae med.

Jeg vilde følge med, men Konen traadte hen foran mig, tog mig i Armen og sagde: „Nei, han skal, Mari, blive her! lad Karlfolkene gaae med Søren, saa hitte de nok Vognen; han er forkommen af Kuld i dette Guds Veir og kan godt have lidt Varmt behov at optøe sig paa, nu skal han gjennisten faae en Drop varmt Kaffevand.“

Med disse Ord nødte hun mig til at sidde ned igjen og løb ud i Skorsteensstuen. Jeg havde nu Leilighed til at betragte Folkene ved Bordet. For Bordenden sad en stor stærk Mand af Kjæmpestørrelse med en laadden Hue paa Hovedet, det var Byens Smed; han havde et stort Ar tvertover Ansigtet og en kort Pibe i Munden. Ved Siden af ham sad en gammel Mand med blottet Hoved og en stærk Haarvæxt, som var graa af Alder, han havde et Ansigt med skarpe men veldannede Træk og saae meget eftertænksom ud. Ved Siden af ham igjen sad en midaldrende Person med et fladtrykt Hoved, tynde Haar, et bredt og kort Ansigt, en brak Næse og en opadbøiet Overlæbe. En vis Næsviished syntes at være Hovedudtrykket i hans Aasyn. De Øvrige havde intet Paafaldende i mine Øine.

„Hvor kommer Han fra?“ spurgte mig den sidst beskrevne Person med en pibende Stemme.

Førend jeg kunde svare, tog Smeden med en stærk og kraftig Røst Ordet: „Kan det ikke være dig lige kjært, Knud,

hvor han kommer fra? Havde Du ikke været saa dum en Flab, som Du er, kunde Du jo af dig selv vidst, at den Fremmede kom fra den væltede Vogn."

„Du er nu altid saa værkelig," — peb Knud — „hvad har Du behov at kere Dig om, at jeg spørger, hvor han kommer fra?"

„Og hvad har Du behov at kere dig om, hvorfra han kommer?" — gjenmælede Smeden — „desuden har jeg tidt nok sagt dig, at det sæder ikke at sige Han til pæne Folk?"

„Hvad skal jeg da sige?" — spurgte Knud.

„Du er og bliver dog altid som et Stykke koldt Staal, om jeg hamrer nok saameget paa dig, bider det dog ikke paa, kan Du ikke sige De?" — yttrede Smeden.

„Ja Du er nu altid saa lærd" — — knurrede Knud.

I det samme kom Konen og satte Kopper, Fløde og Sukker paa Bordet, kom lidet Fløde og meget Sukker i en Kop, som hun skjænkede fuld af den varme Kaffe, der blev bragt i en meget sort Kjedel. „Vær nu saa god" — sagde hun — „og tag selv noget Sukker i Munden."

Jeg takkede. Nogle af Smedens Yttringer vare ved denne Afbrydelse undgaaede mig; da jeg igjen henvendte Opmærksomheden paa hans Tale, hørte jeg ham sige: —

„Men Du feiler ingen anden Ting, Knud, end at Du altid har ligget her hjemme bag din Moer og er bleven forkjælet; du skulde have været i Kongens Tjeneste og døiet lidt Ondt, saa havde Du, Mari, nok glemt at være saa næsviis."

„Enhver hytter sig, som han kan" — svarede Knud.

„Ih to! det forstaaer sig," — vedblev Smeden, — „Du er jo en Snevens Karl; Du hyttede dig ved lidt Løgn og Latin; Du kan være glad ved, at Du fik det Tingsvidne og

den Doctorrecept paa, at Du duede til Ingenting. Deri løi de da, saa Mari, ikke, kan jeg troe, om de ogsaa løi i andre Ting, som nok kan være, for var Du dengang kommen ud med vi andre, saa havde din Moer da aldrig seet sin sølle Knud igjen."

„Hvorfor ikke det?" — spurgte En af de Andre.

„Ham? Nei, Aanden var, saa Mari, faret ud af ham af Forskrækkelse, havde barestens en eenlig Kosak prikket ad ham med sin Kjep og sagt: Daure!"

„Ja" — mælede Knud — „den Daure, Du fik af dem, bekom da heller ikke dig saa farligt godt."

„Af dem?" — sagde Smeden foragtelig og løftede paa sin laadne Hue — „nei, det var andre Karle end det Pak, der gav mig Noget for Alvor at bestille."

„Vare Kosakkerne da ikke Krigsfolk?" — spurgte Knud.

„Jo, det skal jeg love for," — vedblev Smeden — „det var Krigsfolk med Liv og Sjæl, og hvor der var mange af dem, vare de ligesom en Flok Bremse. Men naar man saae saadan en eenlig Een, saa havde det slet Ingenting at betyde — ja, veed Du hvad, Knud, det eneste Du maaskee kunde have duet til, det var til at være Kosak, for de fleste af dem havde lige saadan en stumphalet Næse som Du — jeg havde tidt min store Plaseer med, naar saadan En kom ansættende, at stille mig midt i Veien for ham, og naar han saa kom prikkende med sin Landsekjep, kastede jeg min Hest og hug ham Kjeppen midt over til Daure og gav ham saa En over Nakken til Onnen. Mangen En af dem havde saa hverken Daure eller Onnen mere behov, men mangen En af det Skarnstøi havde saa mange Kjoler paa, at ingen Sabel kunde bide igjennem dem."

„Saa var Han vel med i Holsteen 1814?" — spurgte jeg Smeden.

„Ja jeg var" — svarede han — „jeg var Dragon og kom solle nok fra det."

„Hvorledes det?" — spurgte jeg atter.

„Jo" — var hans Svar — „for det var ikke langt fra, skal jeg sige os, at jeg var bleven hugget reent i Mask."

„Da seer han dog ud til at kunne møde sin Mand," — meente jeg.

„Det var, Mari, heller ikke Een, men Mange" — sagde han, — „og saa er en eenlig Mand snart ødt; mange Hunde ere Harens Død."

„Da løb han vist ikke som en Hare." — yttrede jeg.

„Ih to! det var sagtens ikke langt fra. Jeg var kommen i Klemme med to Kammerater imellem nogle tydske Jægere; mine Kammerater skøde de, men mig traf de kun i Laaret og saa slap jeg fra dem, imens de bleve ved at skjælde mig ud paa deres Tydsk for alt det, der er til. Herover blev jeg rigtignok noget mangkeret og lovede ved mig selv at sige dem Tak for sidst. Jeg kom da hen bag en Gaard, hvor jeg tænkte at hvile mig lidt ud med min Hest, men jeg havde knap holdt der saalænge som jeg kan slaae et Hestesko=søm, førend en ti, tolv Skytter af de samme forbandede Jægere kom om mig igjen. Da jeg saae det, blev jeg rigtig gal i Hovedet, og da de raabte til mig: Pardon! raabte jeg lige saa stærkt igjen: ich nehm', Fanden parte mig, kein Pardon, og gier, Fanden parte mig, kein Pardon, — og saa hug jeg løs imellem dem. Det var endda min Lykke, at kun To af dem havde ladte Geværer, ellers havde de skudt deres Krudt op; den Ene traf mig i Læggen, den anden traf min Hest,

som gjorde mange sære Spring. Da jeg nu havde hugget fem af dem ned, løb to af dem bort; imens holdt de Andre op at hugge, men passede paa, at jeg ikke skulde slippe fra dem; jeg prøvede rigtignok paa det, men jeg var allerede noget træt og Hesten vilde ikke rigtig lyde. Imens kom de, som vare gangne bort, med to Andre og en Offenseer, som raabte: fang den verflukten Dansker lebendig! Det skal, Mikæl, blive Løgn, raabte jeg igjen og hug et Par af dem ned paa ny; tilsidst var kun tre tilbage, otte laae der paa Jorden, nogle af dem vare vel døde og nogle vred sig, saa det var farligt. Men saa løb de tre deres Vei, da de havde givet mig saa mange Sabelhug, at jeg faldt ned af Hesten. Da jeg havde ligget et bitte Korn, prøvede jeg paa at krybe ind i Gaarden, men saa kom igjen et Par af de samme Jægere løbende; jeg lukkede Øinene, som om jeg var død, for Blodet flød mig ud af alle Ender; men det hjalp sagtens kun lidt, for den Ene kom hen til mig og sagde: hol dich der Teufel, du ferflukter Dansker! og saa hug han mig med sin Sabel tvertover Ansigtet — her kan De see."

„Hvordan gik det Ham saa derefter?" — spurgte jeg.

„Det kan jeg ikke gjøre Rede for" — svarede han — kun det veed jeg, at da jeg kom til mig selv, laae jeg paa en Sygestue. Der var en fransk Doctor, han fortalte mig, at da de kom slæbende med mig, hvem det var, kan jeg ikke sige, saa havde Jægerne og nogle andre Tydskere sværmet omkring mig og skraalet: hau den forflukten Dansker i Stykken, men saa var der en Offenseer, og havde skammet dem ud, og de vare blevne saare skjældagtige, indtil Offenseren maatte true dem med Kasjotten. Doctoren, det var heisen en rettens Karl, for han kurerede mig hovsomt godt. To! — det for-

staaer sig, af ænd tou kommer der jo nogen Reisenhed i Benene, men hun svinder da hen igjen, og saa har det ikke noget at betyde."

„Det var dengang, at Smeden lærte saa pænt at sprætte Sviin op" — sagde Knud spottende.

„Hvad vil det sige?" — spurgte jeg.

„Det skal jeg sige os" — sagde Knud — „det var et Par Aar efter, at han var kommen hjem af Kongens Tjeneste, saa havde han en So, som var rettens syg; En sagde, hun feilede det, en Anden hun feilede det, Smeden paastod, at Udyden sad i Maven; nu hvad skeer? han vilde vide, hvad Soen havde taget ved, og saa skar han hende op, tog Maven ud, gjorde den reen og stak den ind igjen og syede Bugen til."

„Kom da Soen sig?" — spurgte jeg.

„Jo paa det Lav! nei, hun døde, Mari, ha ha ha!" — spottede Knud.

„Hold Du din Mund!" — tog Smeden Ordet, — „det kan vel hændes den klogeste Karl, at han i sine Dage gjør et Narreværk, sagtens kunde jeg. — Tænk Du paa dit Tingsvidne, din Doctorreceft og dit tinglæste Skjøde paa den Gaard, Du aldrig havde kjøbt, hvorved Du slap for Kongens Tjeneste, seer Du, det var Ræveværk." —

„Aa, tag dog Sukker!" — udbrød Konen og rykkede mig i Skulderen. — „Han taer jo ikke Sukker."

„Mange Tak! der er Nok i Koppen," — svarede jeg.

„Tak! Tak!"

Et Bulder i Kjøkkenstuen bebudede i dette Øieblik, at Karlene vare komne tilbage med Vognen. Den Ene af dem, som var Hjulmand, berettede, at der ved Væltningen var gaaet Bræk paa Noget, som ikke kunde gjøres istand, førend

det blev Dag; det var altsaa nødvendigt at overnatte der i Byen. Jeg spurgte: om der ikke var nogen Kro, dette benegtedes vel, men strax tilbøde flere af Mændene mig Nattely; iblandt disse var den omtalte gamle Mand, der havde siddet taus ved Siden af Smeden; jeg modtog hans Indbydelse; Heste og Kudsk bleve i Gaarden, hvor Legestuen var, og lidet efter fulgte jeg hjem med den Gamle.

Da vi traadte ind i Stuen, kom hans Kone os imøde, støttende sig ved en Stok; Manden havde allerede i Forveien sendt hende Bud om den fremmede Gjæst, og hun havde faaet travlt saa sildig. Jeg blev ført op i den øverste Stue; her stod et Bord med Lys og en stor Tallerken skaaret Smørrebrød, Flasker med Rum og Brændeviin, og et Sølvbæger med Øl. „Velkommen! vær saa god!“ — var den Hilsen, hvormed jeg blev modtagen. Efterat have aflagt min Taksigelse og yttret, at jeg trængte til Ro, sagde man mig „god Nat“ og lod mig være ene. — Jeg saae mig nu om i Værelset, Alt vidnede om Reenlighed, Nethed og Orden. Stuen indeholdt to Dragkister, en stor jernbunden Egekiste, nogle Træstole, et Bord med adskillige Blomsterpotter, en Seng med Omhæng og sneehvide Hørgarns Lagener; paa Væggen hang adskillige Skilderier, et Par simple grove Nürnberger-Træsnit, men ogsaa en halv Snees kobberstukne Portraiter, deels af danske Konger, deels af mærkelige danske Mænd, hvoriblandt Balle og Bastholm. I det ene Hjørne stod en Reol med en Deel Bøger. Nysgjerrig tog jeg Lyset for at see, hvad en Bogsamling i denne Egn kunde indeholde, og jeg blev ikke lidet overrasket, da jeg foruden Bibelen opdagede Balles Bibellæsning, flere af Bastholms Skrifter, Holbergs Danmarks Historie, Kirkehistorie, Epistler, Peder Paars, Helmuths Na-

turlære, Søborgs Stjernekatechismus, Fleischers Havebog og flere. Derpaa gik jeg i Seng og sov godt.

Min Vært var tidlig oppe, og da jeg hørte, han var paa Benene, stod ogsaa jeg op, thi jeg havde megen Lyst til at tale med ham, for nøiere at lære at kjende, hvad det var for en Mand. Vi hilste hinanden, og lidet efter blev Kaffebordet dækket. Samtalen var imidlertid kommen i Gang, og jeg fandt den Gamle snaksommere, end jeg efter hans Taushed om Aftenen havde ventet. Jeg spurgte om han fandt Fornøielse i at læse, eftersom jeg saae, han havde endeel gode Bøger? — Ja, det er min største Fornøielse, svarede han, men nu begynde Øinene at slaae mig feil og jeg kan kun læse, naar jeg har lidt Tid tilovers om Dagen; i mine yngre Aar læste jeg et Par Timers Tid hver Aften. — Ved at tale videre med ham, bemærkede jeg, at han ikke var uden Kundskab i Historien; om Nutidens Bevægelser, endog de theologiske, talede han med sundt og sindigt Omdømme, men især i Naturlæren røbede han megen Indsigt og Tænkning. Jeg spurgte ham, hvad de andre Bønder sagde om hans Læsning.

„De lee ad mig“ — svarede han — „men det fører jeg mig ikke om, dog er det kun sjeldent, at jeg taler med dem om de Ting; det kan skee en enkelt Gang, at jeg fortæller dem et eller Andet af Historien, og det er dog ikke tidt, for de har mange Gange sagt mig det lige i Ansigtet, at det var Løgn; om Naturens Indretning og Kræfter tør jeg endnu mindre tale. Enhver Kjærling, der kommer og fortæller dem om Hexeri og Gjengangere, hende troe de; jeg har nogle Gange forsøgt paa at vise dem, at det var Fabel, Overtro eller Bedrageri, men saa kaldte de mig vantro. Saadan skal jeg fortælle dem, hvorledes det gik mig ifjor med min Nabo.

Om hans Gaard er der den Fortælling, at hans Formand havde den slemme Feil, at han i Høstens Tid stjal Neg paa sine Naboers Marker, eller rettere byttede dem om, saa at han tog de gode Neg fra deres Agre og flyttede over paa sin, og de slette fra sin over paa deres. Det var nemlig førend Udskiftningen skete, da alle Bymændene saaede i Fælledsskab Ager om Ager. Da han nu var død, saa paastode Folk, at de saae ham i Høsten henimod Aften gaae saadan at skifte Neg paa Marken, indtil Præsten fik ham manet. Min Nabo var dengang en ung, rask Karl og gik mange Aftener ud for at faae ham at see, men saa kom han aldrig. Nu da han er bleven gammel, troer han alligevel den hele Historie som sit Fadervor, og det af ingen anden Grund, end fordi han saa tidt har hørt den fortælle. Engang ifjor ved en Legestue ligesom iaftes, kom han ogsaa med den Snak; jeg gjorde endeel Indvendinger imod den, men saa blev han mankeret og meente, jeg var ingen Christen, og at min Læsning havde gjort mig vantro, og at ingen troende Christen kunde lade være at troe paa Gjengangere. Jeg spurgte ham, hvor det lærtes i Christendommen, at der virkelig var Gjengangere til og hvad deres Gang skulde være godt for? Han svarede mig, at da Jesus gik paa Havet, troede hans Disciple, at det var et Spøgelse, det var altsaa Beviis nok for, at der virkelig vare Spøgelser; og at de Døde gik igjen, det var for at advare de Levende for Synd og Ugudelighed. I Førstningen tænkte jeg, det var vel ikke værd at svare derpaa, men da alle de Andre stemte i med, saa var jeg paa en Maade nødt til at sige min Mening. Jeg svarede da, at det Første beviste ikke, at der virkelig var Spøgelser til,

men kun at Christi Disciple paa den Tid troede det, ligesom vel ogsaa de andre simple Jøder, fordi de endnu ikke vare bedre oplyste. Det omtalte Tilfælde vidnede efter min Mening netop imod Spøgelsers Virkelighed; thi hvad Disciplene saae, var intet Spøgelse, men Christus selv; var han nu gaaet forbi, uden at give sig tilkjende, saa vare de naturligviis blevne i den falske Indbildning, at de havde seet et Spøgelse. Paa samme Maade hænger det nok sammen med de Syner af Spøgelser og Gjengangere, som Andre have, fordi det ikke tilbørligen bliver undersøgt, hvad det er. Det Andet, at de Døde gaae igjen for at advare de Levende, er heller ikke nogensteds lært i Christendommen: i Evangeliet om den rige og den fattige Mand ligger tvertimod efter min Mening den modsatte Lære, thi der viser Christus det Daarlige i at vente Aabenbarelsen af de Døde til Advarsel imod Synden, og hvad Abraham siger om Jøderne: de have Moses og Propheterne: lad dem høre dem, bør upaatvivlelig nu hedde: de have Christus og Apostlerne, lad dem høre dem; thi høre de ikke Christus og Apostlerne, da troe de heller ikke, om nogen opstod fra de Døde. — Men saa skulde De bare have hørt en Bulder og en Tummel, at det var et Jertegn; min Forklaring kaldte de, at trække Skriften ved Haarene; den Ene spurgte, om jeg vilde være klogere end hans Fader; den Anden raabte paa sin Godfader, den Tredie paa sin Oldefader; — tilsidst taug jeg reent stille."

Talen gik derpaa over til mere verdslige Gjenstande og faldt omsider paa Stænderne, Brændeviinsbrænderi paa Landet og Kjøbstæderne, og derom opstod følgende Samtale:

Jeg. Er Han valgberettiget eller valgbar?

Bonden. Nei, ingen af Delene, for jeg har ikke Hart-

korn nok. Den eneste Valgbare i hele Sognet er Mølleren.

Jeg. Er det en dygtig Mand?

Bonden. Ja paa det Lav! det er en dygtig Karl til at snakke for sine Møllegjæster, det er saadan en sær stortalende Gjøgler i sin Mund. Han vilde gjerne være valgt, det veed Gud; da Valget skulde gaae for sig, gjorde han sig al Umage for at faae Møllegjæsterne til at stemme for sig; han skjænkede rask for dem, naar de kom til Mølle og lovede dem, at han nok skulde lave det saa, at de skulde faae Lov til at brænde Brændeviin Hver og En. Det var nu det, som Bønderne helst ønskede, og Mølleren selv vilde heller ingen Tilsætning have havt ved det. Han fik da ogsaa nogle Stemmer, men de forsloge langt fra ikke, og han maatte blive hjemme.

Jeg. Hvad er da Hans Mening om Brænderisagen? Troer Han, det var gavnligt, at alle Bønder fik Lov til at brænde?

Bonden. Ja, det er vanskeligt at sige. Jeg for min Deel kan ikke komme paa det Rene med mig selv om det, og det lader til, at de Viborger Stænderfolk heller ikke ere komne meget længere. Jeg tør aldrig her i Byen lade et Ord falde om mine Betænkeligheder, thi det er at røre ved Bymændenes Øiesteen. I de meget skarpe Egne, hvor Kartoffelavlingen kunde udvides, der vil jeg troe, at Brænderiet i visse Maader kunde have sine Fordele, da det vel kunde forøge Kreaturholdet, men i de egentlige Kornegne, der veed jeg ikke, hvad jeg skal sige derom.

Jeg. Hvorfor ikke det? mener Han, det vil forlede til Drikfældighed?

Bonden. Det vil jeg just ikke paastaae, skjøndt det er

Noget, som Ingen med Visbed kan vide forud, men som kun Erfaringen kan lære; det jeg er meest bange for er det, at det vil forhøie Folkelønnen betydeligt til ingen Nytte.

Jeg. Hvordan det?

Bonden. Jo seer De, nu faae Folkene kun Brændeviin i Slet og Høst og ved enkelte andre svære Arbeider, for nu ansees den for en dyr og, saa at sige, forbuden Drik. Fik nu Alle og Enhver Lov til at brænde, saa blev Brændeviin almindelig i Huset, ligesom Øl, og den blev da ikke længer anseet for kostbar. Jeg er da bange for, at det inden føie Tid vil blive en staaende Ret, at hver Karl skal have i det mindste to Dramme om Dagen og i Slet og Høst flere; det er for hver Karl 730 Dramme om Aaret, og saa meget kan da Husbonden regne at en Karls Løn vil stige. At sælge Brændeviin bliver der neppe at tænke paa, naar Alle brænde; skal Affaldet forslaae noget til Kreaturerne, kan det ikke hjælpe at brænde lidt en enkelt Gang, men der maa brændes oftere. Alt Brændevinen maa altsaa fortæres i Huset. Regne vi nu den Afgift, som maa lægges paa Brænderiet, Ildebrændsel, og hvad Qvindfolkene forsømme i Huusgjerning ved at gaae og smøle over det, saa er det et stort Spørgsmaal, om Affaldet til Kreaturerne kan opveie al den Tilsætning. Jeg mener, som sagt, især i de Egne, som ere godt skikkede til Kornavl; paa de skarpe Heder ere jo Omstændighederne i mange Henseender anderledes, og en stor Fordeel vilde det jo især være der, hvis de baade kunde forøge deres Kreaturhold og afsætte deres Brændeviin til andre Egne.

Jeg. Men kunne Bønderne ikke lade være at give deres Folk Brændeviin?

Bonden. Jo, naar de Allesammen kunde blive enige om

det, men hvem skulde saa drikke det Brændeviin, de brænde, naar det ikke skal sælges? og drikkes skulde det dog. Men hvorfra skal en saadan Enighed komme? intet Sogn, ja ingen By kan indbyrdes blive enig om nogen Ting. Heri Sognet er nu fire Byer, men der er ogsaa lige saa mange Partier; den ene By er altid imod den anden, snart om Fattigvæsenet, snart om Skolevæsenet, snart om Veiarbeide, snart om Snee-kastning; den Ene er altid bange for, at han skal gjøre eller give en Krumme meer end den Anden Her i Byen ere to Gildeslaug, og saa er her ogsaa igjen to Partier, og om Mændene ogsaa indgik en Accord om ikke at give deres Folk Brændeviin, saa holdt de den, Mari, ikke ret længe. Et Stød havde det maaskee ikke stor Fare, men begyndte først een Husbond at give sine Folk Brændeviin, saa bleve de andre nok nødte til at gjøre det samme, dersom de vilde tænke at faae Karle, der due til noget, for dem er der ikke ret mange af, de fleste ere dovne, undtagen til at æde og sove. Fik en Mand for Exempel Lyst til en god Karl, vilde han for at faae ham, snart sige: vil du tjene mig, saa vil jeg give dig saa og saa meget i Løn og en Dram om Dagen; den ene Dram blev om en føie Tid til to, og inden ret længe, troer jeg, blev det en staaende Betingelse ved Accorden om Folkeløn. Den ene Husbond vilde ikke være ringere end den anden, og Misundelse vilde ogsaa gjøre Sit. Men det skal jeg aldrig negte, at det i mange Maader vilde være meget gavnligt, om det slemme Spedervæsen, der nu fører saa meget Ondt med sig, kunde blive forandret, dog — her støde vi an paa Kjøbstæderne.

Jeg. Hvad er da Hans Mening om dem?

Bonden. Hvad dem angaaer, da er det vist ogsaa en

meget vanskelig Sag, her ere saa mange Forhold og Omstændigheder, som jeg ingen Indsigt har i. Skal vi regne det efter hvad vore Bymænd sige derom, saa skulde man tænke, det var en stor Lykke for Landet, hvis alle Kjøbstæderne bleve udryddede, men det tykkes mig at være en sær Snak, og at tage Krukken i den ene Hanke. De skulle bare blæse alle Kjøbstæder bort fra Landet et Par Aars Tid, saa kan jeg ikke vide, om Piben ikke fik en anden Lyd. Jeg er rigtignok selv en Bonde, men jeg bilder mig dog ind, at jo større, folkerigere og driftigere Kjøbstæderne ere, desto gavnligere er det for os. Nu klage Bymændene over, at naar Mange af dem paa engang komme til Kjøbstaden, have de ondt ved at afsætte deres Korn, Æg, Høns, Ænder, Gjæs og andre Ting og ved at faae Penge derfor; nu raabe de paa, det er en ussel By, det er nogle solle Kjøbmænd; men blev nu Kjøbstaden reent blæst bort, da gad jeg vidst, hvor vi saa skulde drage hen med vore Ting. Var derimod denne Kjøbstad ti Gange saa stor, som den nu er, havde den mange driftige Kjøbmænd, Fabriker, Garverier, og saadanne flere Indretninger, saa vilde vi vist ikke mangle Afsætning, saa kunde vi føre vor Uld, vore Huder og Skind, ja endog vore Pjalter lige ind til Fabrikerne og der faae den høieste Priis, istedenfor at vi nu maa sælge dem til de omdragende Kræmmere, der naturligviis skulle have deres Fordele, og mange Ting maae kastes paa Møddingen, hvilke i en stor Kjøbstad kunde give en Skilling. Hvad Fordeel have ikke Bønderne i hele Sjælland af Kjøbenhavn alene, og et stort Strøg af Jylland af Randers? Jo mere Kjøbstæderne gaae tilbage, desto mere, troer jeg, Bonden vil føle Svien deraf, og det tykkes mig at være en gal Mening, at Landet kan undvære

Kjøbstæderne. Nu skrives og tales der ogsaa en heel Deel om Haandværksfrihed og Næringsfrihed, og jeg vil ikke negte, at Grundene derfor i mange Maader kunne have deres fuldkomne Rigtighed, dog maae jeg sige, at hvad Haandværksfrihed angaaer, da forekommer den mig ikke at være saa forskrækkelig vigtig, i det mindste ikke i denne Egn. Der sidder en Snedker ovre i et Huus paa 5 Skjepper Hartkorn, deraf betaler han naturligviis Skatter og Afgifter, men saavidt jeg veed, heller ikke videre Bestill.. jeg en Dragkiste, et Bord eller deslige hos ham, saa er han lige saa dyr dermed som Snedkeren i Kjøbstaden. Jeg kan da ikke indsee, hvilken egentlig Nytte vi have af, at han boer her ude hos os. Har jeg rask Afsætning paa mine Varer i Kjøbstaden og faaer dem godt betalte, og faaer Lyst og Raad til at have mig et Skatol eller andet peent Stykke Boskab, saa mener jeg, at jeg nok kan tage et saadant Stykke hos Kjøbstadsnedkeren, aldenstund han er lige saa billig som Snedkeren paa Landet, og De kan troe mig om De vil, saadan er det, Mari, med de fleste Ting. Et Par Støvler koster her hos vor Skomager lige saa meget, som det koster i Kjøbstaden, og saa er der dog i Almindelighed en stor Forskjel paa Læder og Arbeide. —

Her bleve vi afbrudte i vor Samtale af min Kudsk, der meldte, at Vognen var istand. Veiret var godt, jeg tog derfor Afsked med min venlige og snaksomme Vert og Vertinde og begav mig igjen paa Reisen.

V.

Episode af en almindelig Bededag.

(1836.)

1.

Det var en deilig Aften først i Mai Maaned. Himlen var klar og Luften mild og rolig; Solen dalede smukt og straalende; Lærken qviddrede sin Aftensang i den stille Luft, og de unge Lam sprang muntre omkring paa Bakkerne og fryd-dede sig i det venlige Foraar. Skoven var allerede begyndt at grønnes, og Alt bebudede Sommerens Nærmelse. Omkring paa Markerne, hvor Arbeidere vare i Færd med deres Sysler, herskede en munter Travlhed. Paa eengang begyndte Kirkeklokken at ringe, snart blandede sig Klangen af de omliggende Kirkers Klokker med hinanden og bidrog endnu mere til at forøge Aftenens stille Høitidelighed.

„Hvad betyder al den Ringning saa tidlig i Aften?" — raabte Jens Nielsen over til sin Nabo, som gik paa Marken.

„Veed Du ikke det?" — svarede Naboen forundret — „det er jo store Bededag imorgen, det ringer nu Helligaften ind."

„Ja saa, er det Bededag imorgen?" — raabte Jens igjen — „det har jeg aldrig tænkt paa, for det har jeg i Grunden lige kjært, enten det er Bededag eller ei. Men siden det dog er Helligdag, kunde jeg have Lyst til at tage ud til Kjøbstaden imorgen, da jeg har et Par Ærinder, jeg kunde udrette der; — vil Du følge med?"

„Nei, jeg vil ikke" — svarede Naboen — „det er en alvorlig Dag for ethvert Menneske imorgen, da vil jeg blive hjemme og gaae i Kirke. I Kjøbstaden har jeg ikke noget at bestille, som har Hastværk. Og — bliv ikke vred, Jens — jeg mener, Du skulde ogsaa blive hjemme; det var bedre baade for dig selv og din Kone og dine Børn. Der kommer ikke noget godt ud af den megen Reisen til Kjøbstaden, den fører kun i saa megen Vidtløftighed, og Du kunde anvende Bededagen bedre."

„Aa Sludder" — loe Jens — „naar jeg har slidt om Søgnedagene, saa vil jeg ogsaa have nogen Lystighed om Helligdagene. Vil Du ikke med, saa kan Du blive hjemme."

Naboen rystede paa Hovedet og taug. Jens vendte sig om, gik hjem og gav sin Karl Ordre til at smøre Vognen til næste Morgen.

Jens Nielsen var en ung Mand, omtrent 30 Aar gammel; som sine Forældres eneste Søn havde han fra Barndommen af havt sin egen Villie i alle Ting, og overhovedet faaet en forkjælet Opdragelse; et medfødt Hang til Letsindighed var derved bleven næret; allerede som Dreng begyndte han at være en flittig Gjæst paa Kroen, og det Selskab han kom i her, var ikke af det bedste. Da han altid havde Penge i Lommen, fik han Deel i det sædvanlige Kortspil; det smigrede hans Forfængelighed at være vel antagen i de gamle Krogjæsters Laug og at turde blande sig i deres lystige, uteerlige Snak og tage Deel i deres ryggesløse Sværgen og Banden. Oprindelig havde han et godt Hjerte og en naturlig sund Forstand; men det er begribeligt, at det Selskab han almindeligviis søgte og fandt paa Kroen med Kortene i Hænderne og Flasken foran sig, arbeidede paa at fordærve begge

Dele. Slet Selskab fordærver gode Sæder, siger et gammelt Ordsprog, og Jens Nielsen blev et Vidnesbyrd om Sandheden af dette Ordsprog. Spil, Drik, liderlig og ugudelig Snak blev hans kjæreste Morskab, hvilken besmittede hans Hjerte, formørkede hans Forstand og bibragte ham vrange Begreber og fordærvelige Grundsætninger. Da han var 25 Aar gammel, døde hans Forældre; efter dem arvede han Gaarden og nogen Formue; han giftede sig nu med en ung flink Pige fra Nabosognet, med hvem han, paa den Tid vor Fortælling begynder, havde to Børn. Ved sin Mildhed og Huuslighed haabede hun at rive ham ud af det Levnet, han hidtil havde ført, og det lykkedes hende ogsaa for nogen Tid i Begyndelsen af deres Ægteskab. Men det varede ikke længe. Det stille, eensformige huuslige Liv kedede ham, han længtes igjen efter Kroens støiende Lystigheder; Besøgene der begyndte paany, og hans hyppige Reiser til Kjøbstaden bragte ham ogsaa i Selskab, der ikke var for godt. Dette Tilbagefald havde den fordærveligste Indflydelse baade paa ham selv og hans Formue. I Spil tabte han mange Penge, og det varede ikke længe, inden han fra en velhavende blev en gjeldbunden Mand; mangen heel Nat tilbragte han med Sviir i Suus og Duus, og naar han da kom beruset hjem, var han raa og grov, og plagede Kone og Tjenestefolk med urimelig Støien og Skjælden. Herover blev han i sin By snart anseet for en slem og liderlig Mand.

Da Konen mærkede, at Jens havde besluttet at drage til Kjøbstaden næste Morgen, bad hun ham med megen Venlighed om at blive hjemme og gaae med hende i Kirke. — „Aa, hvad i Kirke“ — svarede han barsk — „hvad skal jeg der? — Høre paa den gamle Snak om Omvendelse i Sæk

og Aske? den har jeg hørt saa tidt. Den Kirkegang er kun til at kede sig ved, og hjelper den Folk noget? Der er Claus Poulsen, som ligger og overrender Vor Herre hver Søndag, har det gavnet ham noget? Ifjor døde hans Faar, i Efteraaret blæste hans ene Huus om, og i dette Foraar har Hesten slaaet Benet over paa hans Dreng — jo det kan vel hjelpe! Nei, Bededagen er kun en gammel Indretning for dem, der ere saa taabelige at troe, at Bøn og Faste kunne nytte dem noget, men nu ere da de, der have nogen Forstand, blevne saa oplyste, at de ikke længere troe det Narreri."

Konen sukkede over denne Kro-Oplysning, rystede paa Hovedet og gav sig til at græde.

"Flæber Du nu igjen" — raabte Manden vred — „det er dog en forbandet Flæben, hvergang jeg vil udenfor en Dør. Gaa Du længe nok i Kirken, faste og beed saa meget Du vil, jeg vil ud og see til gode Venner." — Med disse Ord gik han ud og slog Døren haardt i efter sig. Da han kom udenfor, gik gamle Inger Jacobs forbi.

„God hellig Aften, Jens!" — tilraabte hun ham.

„Gaa Fanden i Vold, Du gamle Hex!" — svarede han ærgerlig.

"Et christeligt Ønske var dog en christelig Tak værd" — sagde den Gamle — „men det var ingen christelig Tak; dog det faaer at være det samme, mit Ønske vender af sig selv tilbage derhen, hvorfra det kom, naar det falder paa en Klippe. Jeg har nok vidst, Du var paa gale Veie, men jeg tænkte dog ikke, at den Slemme endnu havde faaet dig ganske i sine Kløer; nu maa jeg troe det, siden Du har Munden fuld af ham. — Men husk paa, det er store Bededag imorgen!" — Uden at vente paa Svar ilede hun afsted.

Næste Morgen, en Time efter Solens Opgang, sad Jens Nielsen paa sin Vogn og begav sig paa Reisen. Ved Udkjørselen af Byen stod gamle Inger udenfor sin Dør. Da han kjørte forbi, raabte hun til ham med sin skingrende Stemme: „sagde jeg det ikke nok iaftes, at den Slemme havde dig i sine Kløer! Du vil altsaa paa Liderlighed igjen, og det paa en Dag som denne! Hør min Advarsel; hvad et Menneske saaer, det skal han høste; — og hvad vil Du saae idag? I Kroerne vil Du saae den onde Sæd, som vil bære Dig onde Frugter. Husk paa Jens, det er store Bededag idag — raabte hun med forstærket Røst — vend om! vend om! Søg Herren imedens han findes, kald paa ham den Stund han er nær! Forlad, du Ugudelige, din Vei og omvend dig til Herren!"

„Hold Mund!" — mumlede Jens, pidskede paa Hestene og kjørte rask afsted. Klokken var henimod 9, da han holdt udenfor Kroen, som var hans sædvanlige Bedested, naar han kjørte til Kjøbstaden. En Mængde Mennesker var her forsamlet, ventende paa den Tid, da det skulde ringe sammen til Gudstjeneste. Fem til sex af hans sædvanlige Svirebrødre styrtede ham imøde, da han traadte ind i Krostuen. Heida, Hei, er Du der, Jens, velkommen! velkommen! — raabte de i Munden paa hinanden og stadfæstede Velkomsten ved Forsikkringer og Paakaldelser af Djævelen, Satan og en Skare af onde Væseners Navne, der mylrede over deres Læber. Imidlertid begyndte det at ringe sammen; Mængden bortfjernede sig, og kun Jens og hans Kammerater bleve tilbage.

„Hvad vil Du i Kjøbstaden idag?" — sagde de — „Porten er lukket til efter Middag og Du kan ikke komme ind med Heste og Vogn, bliv Du her og lad os faae en

Dram og en Fiirkort, Du skylder os desuden Revans fra sidst."

Jens var nu kommen i godt Laug, og slog sig efter nogen Overtalelse til Ro. Kortene toges frem, Flasker og Glas kom paa Bordet, og medens Kirken gjenlød af hellige Bodspsalmer og christelige Formaninger, gjenlød Krostuen af Banken i Bordet, frække Gudsbespottelser og ryggesløs Sværgen og Banden. — Vi forbigaae her at skildre i det Enkelte, hvorledes dette smukke Selskab høitideligholdt den store Bededag i Kroen, vi formode, det gaaer vore Læsere ligesom os, naar Tilfældet fører dem i Berørelse med et Selskab af det her omtalte Slags, at de saa hurtigt som muligt med Væmmelse og Veemodighed vende sig bort fra et Sted, hvor Mennesker nedværdige og besmitte deres egen Menneskenatur ved alskens Uhumskhed og Uteerlighed.

Jens tilbragte altsaa Dagen i dette Selskab; han tabte de Penge han havde hos sig, tilsidst gik hans Pibe og Uhr samme Vei; det ene Glas Brændeviin gled ned efter det andet, og Aftenen saae ham i temmelig beruset Tilstand. Det var allerede sildigt og mørkt, da hans Kammerater, som havde tømt hans Lommer, fandt det bedst at sende ham hjemad, saa meget mere, som han forbittret over sit Tab syntes at være bleven opsat paa Klammeri. De spændte da Hestene for, satte ham paa Vognen og lode ham kjøre afsted. Vinden var skarp og Himmelens Udseende tydede paa et sig nærmende Uveir; Hestene syntes at mærke det og higede efter Hjemmet; de fore afsted over Stok og Steen alt hvad de kunde. Jenses Indre var i en skrækkelig Uro; den halvberusede Tilstand, hvori han befandt sig, den Harme og Forbittrelse, som nagede ham over det lidte Tab, maaskee ogsaa noget Samvit-

tighedsnag satte hans Sind i et vildt Oprør. Nattens Mørke og det tiltagende Uveir var heller ikke uden Virkning paa hans Stemning; thi naar Stormen hvirvlede pibende over Marken, forekom det ham flere Gange, som om gamle Ingers skjærende Røst blandede sig i dens Brusen og tilraabte ham: „Husk paa, at det er store Bededag idag!" — Han foer da sammen af Skræk og pidskede paa Hestene, der joge afsted som Vinden. Saaledes naaede han Landsbyen, hvor han boede, men da han nu svingede ind i sin Gaard, dreiede Hestene i den stærke Fart for knapt, Vognen væltede og Jens styrtede voldsomt ud paa Steenbroen.

Sorrigfuld havde Jenses Kone, Maren, tilbragt Bededagen, bedrøvet sad hun nu ene i den sildige Aften og ventede paa sin Mand; mangen tung Taare trillede ned ad hendes Kinder, naar hun fæstede Øinene paa de sovende Børn og tænkte paa sine glade Ungdomsdage; hun kunde ikke negte for sig selv, at Jens ved sit Levnet gjorde hende ulykkelig, men en Gysen overfaldt hende ved denne Tanke, og hun henvendte stille og inderlige Bønner til Gud, at han dog vilde føre hendes Mand tilbage fra hans Vildfarelses Vei. I sine eensomme Betragtninger forstyrredes hun af og til af den heftige Storm; ved hvert Vindstød lyttede hun, om det ikke var Lyden af en Vogn. Det var allerede over Midnat, da endelig Vognens stærke Raslen forkyndte Mandens Komme. Med Lyset i Haanden ilede hun hurtig ud, og da hun snart mærkede, hvordan det hang sammen, kaldte hun Karlen til Hjelp. Jens kom imidlertid paa Benene; ved Væltningen havde han faaet et temmelig stærkt Stød i Hovedet og Blodet randt ham ned over Ansigtet.

Herregud, hvordan har Du det, Jens? — spurgte Maren forskrækket, da Lyset faldt paa hans blodige og forvildede Ansigt.

En Strøm af Eder, Forbandelser, Skjældsord og Bebreidelser foer ud af hans Mund imod den ulykkelige Kone og Karlen, som nu ilede til; hun sprang forfærdet tilbage ind i Huset og Jens forbittret bag efter hende; i sin Heftighed snublede han over Stuedørtærskelen, stødte i Faldet til Konen, som styrtede forover paa Gulvet, og Lyset, som hun bar i Haanden, foer ud af Stagen hen i en Dynge Blaar, som laae i Krogen ligefor. Ilden fængede pludseligt; inden Karlen kunde komme ind fra Stalden for at dæmpe den, havde den taget Overhaand, og snart stod hele Gaarden i lys Lue.

Marens første Tanke, da hun kom lidt til Besindelse, var de sovende Børn. Med Møie og Fare fik hun dem baaret ud og bragt i Sikkerhed. Anskriget vækkede Gaardens øvrige Folk og Naboerne, og snart strømmede Mennesker til fra alle Kanter, hvis forvirrede Raab og Skrig i Forening med Stormens Hvinen og Ildens Knittren bragte Nattens Rædsler til det Høieste. Bleg og blodig foer Jens omkring som et afsindigt Menneske; hans Haar og Klæder flagrede vildt for Stormen, og han udstødte nu og da forvirrede og usammenhængende Ord. Endelig standsede han og stirrede en Stund stift og ubevægelig paa Ilden; tilsidst udbrød han i en vild og rædsom Latter, og gruelige Forbandelser strømmede fra hans Læber. — Da lød paa engang gamle Ingers gjennemtrængende Røst bag ved ham: „Far ikke vild, Gud lader sig ikke spotte, thi hvad et Menneske saaer det skal han høste!“ — et heftigt Vindstød og Sammenstyrtningen af den bræn-

dende Bygning, ledsaget af en forfærdelig Bragen og Ildstrøm, syntes at give disse Ord forøget Styrke. Som truffen af et Lyn sank Jens bevidstløs til Jorden. — Nogle af dem, som vare i Nærheden, toge sig af ham og bragte ham bort til en afsides liggende Gaard.

Branden vedvarede til om Morgenen, og den hele Gaard blev lagt i Aske; blot Kreaturene og nogle Avlsredskaber vare blevne reddede. Marens Fader havde imidlertid, saa godt som med Magt, ført hende og Børnene til sit Hjem i Nabosognet.

Tre Dage vare forløbne efter Ildebranden. Jenses Sind var kommen i en udvortes tilsyneladende Ro, thi indvortes førte Tankerne den uroligste Kamp. Han havde havt Tid til at overskue sit Forhold og sin Stilling; man havde fortalt ham, hvad der var blevet af hans Kone og Børn, og det Tillæg, at Ingen af dem, efter hans Svigerfaders strenge Forbud, maatte komme til ham, havde gjort et dybt og rystende Indtryk paa hans Sind. En pinende Anger, Nag og Skamfuldhed havde bemægtiget sig hans Sjæl, og en dyb, taus og mørk Tungsindighed lagt sig over hans Hjerte. Henimod Aften gik han udenfor, Veiret lignede hans Sindsstemning, en tung og tyk Taage hvilede over Egnen, det var som om Naturen deelte hans inderste Følelser med ham. Han standsede nogle Øieblikke, tog derpaa Veien til sit ødelagte Hjem og stod længe taus og sønderknuust for det mørke og øde Brandsted. Mange forvirrede og skrækkelige Tanker vaagnede paa eengang og tumlede sig vildt i hans Sind, og søgte at give sig Luft i afbrudte Ord. „Husk paa, det er store Bededag! — sagde han — ja, den vil ikke saa let glemmes — jeg har høstet, hvad jeg har saaet — jeg er en Tigger — afskyet af

Kone og Børn — af min Slægt — af mine Bymænd — hadet og foragtet af hele Verden — af mig selv — hvad vil mit Liv blive herefter! — ha! et Liv, der ikke er værd at leve — — Hm! — (vedblev han efter en Taushed, i hvilken de mørkeste Tanker og Beslutninger kæmpede i hans Sjæl) — „et Liv, som ei er værd at leve, er heller ikke værd at beholde — (tilføiede han efter et Ophold og knyttede krampagtigt Haanden) — der maa gjøres en Ende derpaa!“

„Net saa, det er alle Feiges og Uslingers sidste Tilflugt“ — lød en skingrende Stemme med en spottende Latter bagved ham.

Forfærdet vendte han sig om, og gamle Inger stod igjen for ham.

„Net saa, Jens Nielsen!“ — blev hun ved — „først besmitte og fordærve Livet og derpaa voldsomt slaae det sønder, som et andet misbrugt Kar, istedenfor at rense det igjen, ja det er rigtignok at sætte Kronen paa Værket. Du vil altsaa tage Livet af dig selv. Det er unegteligt en mandig Gjerning, at Du ikke har Mod til at bære Det, som Du selv har gjort til en Byrde. — Men siig mig dog, førend Du sætter din herlige Beslutning i Værk — (vedblev hun meer alvorlig) — siig mig, hvem har vel givet dig Lov til at bortkaste et Liv, som Du ikke har givet dig selv? et Liv, som ikke er dit, men deres, som Du ved de helligste Løfter har paataget dig at forsørge, og at dele Godt og Ondt med, saalænge det er Guds Villie? — et Liv, som tilhører din Kone, dine Børn, din Slægt, dit Fædreland, dine Medmennesker — siig mig, hvem har givet dig Lov til at bortkaste det? — Du vil altsaa træde i Judas's Fodspor, først forraade din Kone og dine Børn til Skændsel, Jammer og Elendighed, og derpaa

styrte dig selv hovedkulds i Afgrunden! — I Sandhed, et priseligt, et høihjertet Forsæt! — Og mener Du — (tilføiede hun efter en kort Taushed, i det hun traadte ham nærmere og med oprakt Arm pegede mod Himmelen) — mener Du, at Han histoppe, Dommeren over dine Idrætter i Liv og Død — mener Du, at hans Arm er forkortet, saa at han ikke kan naae dig i Dybet? usle, feige Daare, som Du er!" — Hun taug og heftede sine Øine stift paa Jens, der stod forvirret og bedøvet ved hendes Tiltale.

Hvad skal jeg da gjøre? — spurgte han ligesom uvilkaarlig.

„Hvad Du skal gjøre? — raabte Inger ivrig. — Hvad Du skal gjøre? og derom kan Du spørge? Leve skal Du, afføre dig dit gamle Menneske og iføre dig et nyt; ydmyge dig skal Du under Guds vældige Haand; tage fat paa din Gjerning med Mod og Haab og Tillid; sørge for din Kone skal Du, og vise hende Kjærlighed, opdrage dine Børn i Gudsfrygt og lære dem at vaage og bede, at ikke ogsaa de skulle falde i Fristelse. Tro mig, der er Meget endnu, som det er værd at leve for, og husk paa, hvad der staaer skrevet: der er Glæde i Himlen over en Synder, som omvender sig."

Du trøster godt — sagde Jens, og det var for ham, som om et nyt Lys straalede oplivende ind i hans Sjæl, og som om en tung Byrde væltedes af hans Bryst — du trøster godt, gamle Inger! — Velan da, der har Du min Haand, jeg følger dit Raad, og Du skal see, det skal blive Alvor. Men tilgiv mig nu først, fordi jeg har fornærmet dig.

„Det er alt tilgivet, hvis Du holder dit Ord, men glem aldrig den store Bededag!" — Dermed vendte hun sig om og gik rask bort.

Det forbyde Gud! — sagde Jens, foldede Hænderne til en stille Bøn og ilede derpaa lige som opvakt til et nyt Liv tilbage til sin Bolig.

Endnu samme Aften begav han sig til Nabosognet til sin Kone; og da han nu stod der som en bodfærdig Synder og bad hende om Tilgivelse, faldt hun ham grædende om Halsen. Børnene, som bragtes ham, slyngede smilende de smaa Arme omkring ham, og for første Gang følte han sit Hjerte gjennemstrømmet af en Mands og en Faders reneste Glæde.

Jens Nielsen blev sit Løfte tro; han blev fra nu af et nyt Menneske. Med Kraft og Iver lagde han Haand paa det Værk, han skulde begynde; endnu samme Aar reiste Gaarden sig af sin Aske. Gudsfrygt, Virksomhed, Orden, Kjærlighed og Fred boede i hans Huus; han blev en lykkelig Mand og Fader til fire velartede Børn; han blev snart høit agtet i hele Egnen for hans Forstand og Retskaffenhed, og inden ikke mange Aar tillige en meget velhavende Mand. Almindelig Bededag blev altid en vigtig Festdag i hans Huus, og aldrig noget Aar forsømte han paa denne Dag at møde med sin Kone i Kirken, for at opsende sin Bøn til Gud for hans store Barmhjertighed.

2.

„Gamle Inger Jacobs er død! — Gamle Inger Jacobs er død!" — saaledes lød det overalt omkring i Landsbyen baade i Husene og paa Gaden, hvor Folk traf sammen med hinanden. Det var 15 Aar efter den Tid, da den Begivenhed, som ovenfor er fortalt, foregik. Da dette Dødsfald gjorde et saadant Indtryk paa Alle, er det begribeligt,

hvad vor Fortælling ogsaa allerede har antydet, at denne Inger ikke var en almindelig Hverdags-Person. Hun var ved sin Død en gammel Pige paa 78 Aar, der for omtrent 30 Aar siden var kommen til Byen; man vidste ikke rigtig, eller man havde glemt, hvorfra hun var kommen eller hvor hun havde hjemme. Vel syntes hun at være bondefødt, men dog besad hun en vis Dannelse og en egen Veltalenhed, der røbede, at hun i sine yngre Aar havde været i en anden Stilling. Hendes lyse Forstand, pletfrie Vandel, frimodige og ofte stærke Yttringer havde erhvervet hende en Agtelse og Anseelse, der hos mange af Byfolkene nærmede sig til Ærbødighed, hos andre til Frygt. Hun ernærede sig ved at spinde og strikke; man vidste, at hun var fattig, og hun lod sig betale for sit Arbeide, men hvad hun fik, betalte hun igjen, og aldrig vilde hun modtage nogen Almisse. Ved alt dette var en Stræben efter Selvstændighed og Uafhængighed umiskjendelig i hendes Adfærd. Ikke desto mindre var hun altid beredvillig til at tjene og hjælpe med Raad og Daad, hvor hun kunde, men hun tiltog sig ogsaa Ret til at sige sin Mening reent ud om Enhver og til Enhver, hvad enten den var ham behagelig eller ikke. Det var altsaa naturligt, at en saadan Person blev af Byfolkene i den lille Landsby anseet som en stor Mærkværdighed, og at hendes Død var en Begivenhed, som tiltrak sig Alles Opmærksomhed. Ved Registreringen befandtes hendes Bo saa ubetydeligt, at dets Værdi neppe vilde kunne udrede Bekostningerne til Begravelsen uden Tilskud af Fattigvæsenet. Fattigforstanderen stod just og talede med Præsten derom, da Udflytter-Gaardmand Jens Nielsen indstillede sig og bad om, at det maatte overlades til ham at besørge Begravelsen paa sin Regning. Denne Begjæring blev

ham uden Vanskelighed tilstaaet, og paa hans Anmodning lovede Præsten ogsaa at holde Liigprædiken over den Afdøde.

Der blev nu foranstaltet en Begravelses-Høitid over den gamle Pige, der vakte lige saa stor, om ikke større Opsigt end hendes Død. Tolv unge Karle bare hendes Liig, alle Byens Mænd og Koner vare indbudne til at følge det til Graven, og derefter at nyde et Begravelses-Maaltid i Jens Nielsens Gaard. Her gik nu Alting ved denne Leilighed saa herligt og overflødigt til, som om den Afdøde havde været det fornemste Lem af Familien. Med største Forundring saae Liigfølget denne kostbare Anretning, thi omendskjøndt Jens Nielsen var anseet for en velhavende Mand, var han dog lige saa bekjendt for sin Tarvelighed og Sparsommelighed. Man brød da Hovederne med utallige Gisninger og Gjætninger om Aarsagen til denne Bekostning og den store Ære, som han søgte at vise gamle Inger efter hendes Død, thi man vidste ikke, at hun i levende Live havde staaet i nogen særegen Forbindelse med Jens eller hans Huus. Den sande Aarsag anede Ingen.

Tak for Deres Liigprædiken — sagde Jens og rakte Præsten Haanden over Bordet — den salig Afdøde fortjente den; men De kunde rigtignok have sagt noget Mere, dersom De havde vidst, hvad jeg veed.

Hvad da? — spurgte Præsten overrasket, og Gjæsterne gjorde store Øine.

Jeg veed — tog Jens igjen Ordet — at baade De og alle mine Gjæster undrer dem over mit Forhold ved dette Dødsfald, og dertil har vistnok Enhver Grund, som ikke veed, hvad jeg skylder den Afdøde, men det kan Ingen vide uden min Kone og jeg alene. Hvad jeg nu er, og hvad jeg nu

har, skylder jeg næst Gud for største Delen hende. Hun var et Redskab i hans Haand til at drage mig bort fra Randen af den Afgrund, hvorpaa jeg stod og svimlede og var nærved at styrte. Saalænge hun levede, var hun ikke at formaae til at modtage anden Tak og Erkjendtlighed end et Løfte om ubrødelig Taushed til hendes Død. Dette Løfte har jeg holdt, og da hun nu er død, føler jeg en Trang til at yde hende den Ære, hun tilkommer. Hvad jeg har gjort idag, er kun en lille Afbetaling paa den store Gjeld, hvori jeg længe har følt, at jeg er til hende; lad mig da forøge denne lille Afbetaling med en lille Skjerv ved at fortælle Dem en Begivenhed af mit Levnet; den kan maaskee ansees som et passende Tillæg til Deres Liigprædiken over gamle Inger Jacobs." — Derpaa fortalte han, hvad Læseren allerede veed af den foregaaende Fortælling, og hans Ord gjorde et dybt Indtryk paa den hele Forsamling.

Endnu ihukommes gamle Inger Jacobs i Landsbyen med Ære, og hvert Aars almindelig Bededags Morgen pyntes hendes Grav med friske Blomster.

VI.

Episode af Næringsdriftens Historie.
(1837.)

Det er to af den nærværende Tids almindeligste Yndlingsemner, paa den ene Side at klage og paa den anden at give gode Raad og skjønne Formaninger. Klagerne kunne som oftest være velgrundede, Formaningerne lige saa ofte velmeente. De offentlige Blade have meddeelt adskillige opbyggelige Taler og i disse blandt Andet givet som et af de vigtigste Raad, fornemmelig med Hensyn til Haandværkerne i Kjøbstæderne, at sætte Tæring efter Næring. Denne Talemaade kan i visse Henseender være meget god og i mange Tilfælde være at anvende; men jeg har selv ofte følt, hvor vanskelig Anvendelsen stundom er, thi naar jeg mistede al min Næring, kunde jeg derfor dog ikke afskaffe al min Tæring. Jeg har saaledes ikke i alle Tilfælde fundet det i hiin Talemaade anpriste Middel probat, og har derfor seet mig om efter et andet, der muligen røbede større Viisdom. Efter adskilligt Hovedbrud udfandt jeg omsider, at Talemaaden burde vendes om, og at den vel rettere maatte hedde: man bør sætte Næring efter Tæring. Denne Sætning vil maaskee forekomme Mangen noget bagvendt, og, oprigtigt talt, forekom den ogsaa mig i Førstningen saaledes; men jo mere jeg tænkte over den, desto rigtigere forekom den mig at være. Jeg haaber, at det vil gaae Flere ligesaa, naar jeg faaer forklaret mig over, hvorledes Sætningen er at forstaae.

Jeg havde just læst mange Klager fra Haandværkerne i Fyen og flere Steder: at de vare for mange, at den ene tog Brødet ud af Munden paa den anden, at Landsbyhaandværkerne gjorde Kjøbstadhaandværkerne Indgreb i deres Rettigheder o. s. v. Sælsomt forekom det mig, at vore Laugsindretninger, der, med Hensyn til deres første Oprindelse her i Landet, i Alder næsten ikke give Methusalem meget efter, og at deres Artikler, der nu staae ved Magt i den sjette Konges Tid, ikke skulde behøve en Reform, thi de smaa Forandringer, som Tid efter anden ere indførte af Laugene selv, saasom at Snedkerne ikke mere behovle, Feldberederne ikke mere tornekrone deres Svende paa Tydsk, ere jo rigtignok Reformer, hvorved disse Laug have tabt noget af deres udvortes Glands, men kunne dog kun i det høieste sættes ved Siden af Afskaffelsen af Pidsk og Paryk hos andre Laug; denne Reform er ikke trængt ind til Laugenes Sjæl. Det undrede mig ogsaa, at ikke andre og nyere Arter af Laug vare opstaaede, da dog Folkemængden saa betydelig havde formeret sig, og mange Artikler, som de forrige Tider ikke kjendte, ere blevne til Fornødenheder, hvoraf dog Boutikkerne ikke alene i Hovedstaden, men ogsaa i Provinds-Kjøbstæderne vrimle. Men hvor jeg kom hen og spurgte mig for, fik jeg næsten altid det Svar: det var udenlandske Varer. Jeg saae Uhrmagerne drive deres gamle Dont og pirre i gamle Uhre, men hvor jeg saae en Boutik med nye Uhre, vare de alle enten fra London eller Paris; undertiden traf jeg hos Uhrmagerne selv hele Oplag af nürnberger eller schwarzwalder Stueuhre, undertiden stod der til Reparation et bornholmsk Værk, eller, høist sjeldent, et Værk af en konsterfaren Bonde eller Skolelærer.

Jeg saae Blikkenslagerne pikke paa deres sædvanlige Ar-

beider, Lygter, Lyseformer, Vandkander, Træskoframme og deslige; men naar jeg i en Boutik spurgte hvor de mange herlige Lamper, Skaale, Præsenteerbakker og mange andre smukke Ting af Jern- eller Messingblik vare fra, vare de fra England, Frankrige eller Tydskland. Lignende Syn havde jeg, naar jeg tænkte paa Gjørtlere, Handskemagere, Klein-smede og flere; ja, jeg saae hele Boutikker fulde af Legetøi, Tinsoldater, Kavalleri, Infanteri, Artilleri, kort: die ganze preussische Armee, hele Kjøbstæder med Slotte, Kirker, Paver, Noddeknækkere, alle Instrumenter til den tyrkiske Musik, for det meste af massivt Fyrretræ, overmalet med lidt Zinnober og Spanskgrønt; — hvor er det fra? spurgte jeg; fra Nürnberg, var Svaret: — jeg saae Dynger af Knapper, Armbaand, Spænder, Naalehuse, Daaser, Fyrtønder, Soiringe, Tandbørster, Kamme, Knive, Gafler, Laase, Hegter, Strigler og tusinde andre Ting, der alle talede fremmede Tungemaal. — Eet Sted fandt jeg dog til min Overraskelse lybske og fyenske Karter ved Siden af hverandre, og hørte med Fornøielse, at de sidste vare meest søgte, fordi de vare de bedste. Det randt mig da ihu, at en Lybekker for et Par Aar siden var bleven vred, fordi en dansk Mand havde vovet at oprette en Kartefabrik i Assens. Tankefuld gik jeg ned ad Gaden og grublede paa, hvoraf det dog kunde komme, at alle disse mangfoldige Ting bleve førte herind fra fremmede Lande; jeg beregnede saa løseligen, hvormange danske Familier, der kunde have havt deres Næring ved Forfærdigelsen af alle disse Ting, hvorfor saa mange Penge, det ene Aar efter det andet gaae ud af Landet. Ere da vi Danske saa plumpe, ubehændige og keitede, at vi slet ikke kunne komme efter at forarbeide Sligt? I gamle Dage vare vore Forfædre dog, endog i

Paris, berømte for den Lethed, hvormed de lærte fremmede Sprog, mon det da nu skulde være vanskeligere for deres Efterkommere at eftergjøre fremmede Haandværksting? Hvi vrimle Kjøbstæderne af Folk, Mestere, Svende og Drenge henhørende til enkelte Laug, der sidde og lide Nød, medens udenlandske Haandværksfolk leve paa vort Lands Bekostning? Skarer af Skomagere, Skræddere og Snedkere stimle ud af Laugshuset, naar Samlingen er forbi; men forgjæves seer jeg mig om efter Nogen af dem, der have forfærdiget de mange deels virkelig nyttige, deels indbildt nyttige Ting eller Snurrepiberier, hvoraf Kjøbmændenes Boutiker ere opfyldte, og som her finde betydelig Affætning. Skulde ikke Feilen just stikke deri, at Folk ikke ere nok betænkte paa at sætte Næring efter Tæring, det vil sige: ikke driftige nok til at udvide deres Næring, naar de ikke ret vel kunne indskrænke deres Tæring mere, uden at ville fryse eller sulte ihjel. Netop som jeg bar disse Tanker omkring hos mig, kom den fattige Snedker A... til mig i et Ærinde; han klagede over Mangel paa Arbeide: „der sidder den ene Mester ved Laaret af den anden," — sagde han, — „og vi kunne ikke have det tørre Brød."

Ih, De skal gjøre, ligesom jeg har i Sinde, min kjære Mester, — svarede jeg.

Hvordan da? — spurgte han forventningsfuldt.

De skal udvide Deres Næring, — yttrede jeg.

Manden saae paa mig, som om han troede jeg var lidt gal.

Min Næring? — spurgte han langsomt, — det forstaaer jeg ikke.

Hm! — tog jeg Ordet, — De klager over Mangel paa Arbeide; har De da aldrig været i Kjøbmand B—s Boutik?

Jo, mange Gange, — svarede han.

Har De da ikke, — vedblev jeg, — lagt Mærke til, at han har hele Hylder fulde af smaa Træhuse, Kirker, Paver, Tyrker, Nøddeknækkere, Trompetere, Kuskere, Heste med Piber i Enden o. s. v. o. s. v.

Jo, — sagde han smilende, — det er Nürnberger-Varer.

Javist er det, — vedblev jeg, — men hvorfor kunde det ikke ligesaa godt være danske Varer? Troer De ikke, De kunde gjøre saadan en Tyrk eller Pave, eller bygge saadan en Stad, som De der har seet opstillet?

Jo det er en smal Sag, — var Svaret.

Nuvel, — sagde jeg videre, — hvorfor anvender De da ikke Deres ledige Tid, som De henbringer med unyttige Klager, til at forfærdige slige Ting i? Afsætning vilde jo vel ikke blive saa vanskelig, thi dersom De gjorde Aftale med Kjøbmændene om at forsyne dem med saadanne Varer, saa toge disse dem neppe fra Nürnberg, og naar De Tid efter anden fandt paa nogle nye Spilleværker, Dandsemestere, Liniedandsere o. s. v., fandt de nok Aftræk; de fleste Familier have Børn, og de fleste Børn skulle have Legetøi. Tjentes der ikke Meget derved, saa tjentes der dog Noget, og altid Mere end ved at dræbe Deres Tid med ørkesløs Kummer og Sorg.

Ja, det er godt nok, — sagde Snedkeren, — men betænk, jeg, en Laugsmester, gjøre Nürnbergervarer!

Ih nu, — svarede jeg, — det er kun saa mine ringe Tanker; jeg mener blot, at det er at udvide sin Næring paa en ærlig og lovlig Maade, thi det er jo Ting, som vel ikke kunne negtes at henhøre under Snedkerprofessionen, og Ingen

vil vel kunne forbyde Dem det; de Eneste, der maaskee kunde see lidt suurt dertil, vare Nürnbergerne og Malerne, dersom De nemlig selv vilde male Tag, Døre og Vinduer paa Deres Huse, Skjæg paa Deres Tyrker o. s. v.; men de første vil De vel neppe have Noget at frygte af, og med de sidste vil De let kunne komme tilrette. Der er Maler C—, han er en fattig Mand og en maadelig Maler, hvis Arbeide ikke meget er søgt; jeg er vis paa, naar De forunder ham Deres Malerarbeide, vil han med Glæde paatage sig det for en liden Fordeel, det er et Arbeide han er voxen, og han vil ogsaa herved udvide sin Næring. Thi deri bestaaer min Hemmelighed, hvoraf De gjorde saa store Oine, at naar man ikke kan sætte Tæring efter Næring, maa man see sig om efter Midler til at sætte Næring efter Tæring.

Snedkeren blev noget eftertænksom og gik; om han fremdeles vil vedblive at anvende sine mange Fritimer til at bygge bedrøvelige Luftkasteller og synge det gamle Litani, eller til at bygge Nürnberger Stæder og afrette Kukkere og Trompetere, vil Tiden vise.

Jo mere jeg imidlertid tænkte over denne Sag, jo flere Boutikker jeg besaae, desto flere Ting faldt mig i Oinene, som det forekom mig, mangen Haandværksmand, naar han ikke stricte holdt sig til sin Børnelærdom, maatte kunne forfærdige ligesaa gode og til lige saa billig Priis, som de Fremmede. Ved mangen Leilighed maatte jeg rigtignok indvende mig selv: det er Fabrikvarer, Ting der forfærdiges ved Maskiners Hjælp; derfor kunne de sælges billigere. Men i de Boutikker, jeg besaae, vare der dog ogsaa mangfoldige meget simple Ting; og om disse vidste jeg ligesaa lidt som om de konstigere, hvor jeg skulde henvende mig i de fleste danske Pro=

vindsstæder, dersom jeg vilde have et eller andet Stykke af samme Art forfærdiget. Derimod sad den ene Skomager ved Siden af den anden, den ene Skræder oven paa den anden. Det forekom mig da, som om en Deel af Kjøbstadklagerne udsprang af Mangel paa Omsigt, Opfindsomhed og Driftighed, og af et vist Hang til at hænge ved de gamle enkelte Haandværkere i deres forældede Skikkelse, og at det var naturligt, dersom der ikke var en Stilleſtaaen i det Hele, at mangen Landsbyhaandværker let kunde optræde som Kjøbstadhaandværkernes Medbeiler. Jeg maa indrømme, at det fattes mig paa tilstrækkelig Indsigt i alle disse Forhold; men den ene Tanke leder til den anden, og siden jeg har begyndt paa at udgyde mine Tanker, saa maatte det tillades mig at fremsætte en, som nu faldt mig ind. Hvad, tænkte jeg, om flere forskjellige Haandværkere i en By sloge sig sammen og oprettede et eller flere Interessentskaber til Forfærdigelse af forskjellige af de Ting, som ellers kjøbes fra Udlandet, og bleve enige om at anvende visse Fritimer dertil om Ugen! Her er et Exempel. —

I næsten hver Bondegaard er et nürnberger eller et schwarzwalder Stueuhr, eller, som det kaldes, Klokkeværk, som oprindelig er kommen fra Tydskland; da mange af disse ere gamle og slette, kjøbes endeel nye hvert Aar. Nu meente jeg, dersom et par Uhrmagere, Dreiere, Gjørtlere, Malere og maaskee Snedkere sloge sig sammen, kunde de let danne en saadan Uhrfabrik og derved udvide deres Næring uden at forsømme deres egentlige daglige Haandtering. Uhrmageren leverede Modellerne, Gjørtleren gjorde Bommene og de nødvendige Hjul, samt støbte Klokken o. m. Dreieren gjorde Træværket, Maleren malede og lakerede Skiven, og vilde de tillige

forsyne Værkerne med Huse, kunde Snedkeren gjøre disse og Maleren pynte dem. Uhrmageren samlede hele Værket og satte det i Gang. Saadanne flere og forskjellige Haandværks-Foreninger, hvoraf den anførte ikkun er et enkelt Exempel, mener jeg, kunde oprettes i de fleste Kjøbstæder, saa at en enkelt Haandværker maaskee efter Omstændighederne kunde blive Deeltager i flere Foreninger. Dybere vil jeg her ikke gaae ind i disse Planer og Betragtninger; maaskee kan jeg i en og anden Henseende tage feil i dem, fordi de ere foranledigede ved min egen Stilling og mine Grublerier over, paa hvilken Maade jeg kunde udvide min egen Næring; men, som sagt, det forekommer mig, at Kjøbstæderne i mange Henseender kunde være driftigere end de ere. Men gaa en Gang ud paa Landet; ogsaa der, troer jeg, man vil finde denne Sætning bekræftet. Jeg kom for kort siden til at gjøre en Reise. Paa Landeveien saae jeg hele store Læs af Huder og Skind; jeg tænkte, de bleve kjørte til Garveriet i nærmeste Kjøbstad, men erfarede snart, at der var intet Garveri af nogen Betydenhed; ikkun nogle Skomagere fuskede paa denne Haandtering til eget Brug; alle disse raae Produkter bleve førte til Udlandet, hvorfra man fik dem garvede tilbage. Jeg saae hele store Oplag af Uld, men ogsaa disse vare bestemte til Udførsel uden at forarbeides her i Landet. Jeg kom til Jylland. Her skal Fabriklandet jo være, her finder du vel midt paa Heden, tænkte jeg, Meget af Det, du har savnet i Kjøbstæderne. I Adskilligt bedrog jeg mig heller ikke, men i Andet bedrog jeg mig saare meget. Jeg kom i Middagsstunden ind i en eenlig liggende Skole for at tænde min Pibe; her sad Skolelæreren i sin Fritime og arbeidede paa et 8 Dages Stueuhr, et stod allerede ganske færdigt og var i fuld Gang.

Kan det Arbeide betale sig her? spurgte jeg.

Fordelen er rigtignok ikke stor, svarede han, da jeg saa møisommeligt maa udføre Alt med Filen; jeg boer for langt fra Kjøbstaden til at kunne faae Andet gjort der, end det allergroveste Arbeide; desuden maa jeg lade Futeralet og Skiven forfærdige og male der og transportere den lange Vei herud.

Har De lært Uhrmagerprofessionen? spurgte jeg.

Nei, var Svaret, jeg har studeret Sammensætningen og Delenes Forhold af et gammelt Værk, men ved Øvelsen falder Arbeidet mig nu temmelig let. —

I en Landsby, jeg kom igjennem, hørte jeg flere Væve gaae. Ha! det kan jeg lide, raabte jeg; jeg maae ind at see til de Godtfolk. I et skummelt Hul sadde to gammelagtige Qvindfolk og hamrede hver paa en plump Væv, jeg saae paa Trændegarnet og Isletten, begge Dele vare mægtig grove, og dygtig løst blev Tøiet vævet. Hvorfor spinde og væve I saa grovt her? spurgte jeg.

For vi kan ikke væve det finere, var Svaret, og finere væver Ingen her omkring; det er ogsaa godt nok til at sælges paa Markedet.

Ja saa — Farvel!

Derfra kom jeg ind i Bindeegnen; her maa det vel da være bedre, tænkte jeg, denne Egn er jo berømt. Javist, jeg fandt ogsaa megen Flid paa den ene Side, men lige saa stor Forsømmelse paa den anden. Hvor jeg kom frem, havde ethvert Mandfolk og Qvindfolk et Bindetøi i Hænderne, men Markerne saae ud til at være usselt dyrkede. Jeg kom ind til en Gaardmand, Alle vare i fuldt Arbeide. Hvordan er det, spurgte jeg, at der staaer saameget Vand paa Jeres Rugmarker?

Aa, det er af det vaade Veirlag, svarede Bonden.

Hvorfor trækker I da ingen Vandgrøfter? spurgte jeg igjen.

Nei, det tager formegen Jord bort og det er et træls Arbeide.

Mergler I da heller ikke? spurgte jeg atter.

Nei, saa Mari, gjør vi ei, — var Svaret.

Hvorfor da ikke? spurgte jeg.

Nei, svarede han; for om Sommeren har vi ingen Tid og om Vinteren er det gjerne blæsende, vaadt og koldt Veir, og saa ville vi heller sidde inden Døre og binde paa vor Hose, end gaae ude og samle Kuld.

Ja saa, men, tog jeg Ordet, jeg mener dog, at det Ene kunde nok gjøres, uden at det Andet behøvede at forsømmes.

Det forsømmes heller ikke, svarede Bonden, for saasnart nu Foraaret kommer, saa tager hver Mand sin Plov, og saa Skam for den, der bliver sidst færdig.

Bliver saa Arbeidet ogsaa gjort godt? spurgte jeg.

Sommetider, svarede han, kan det jo være ringe nok, men — det er nu saa en Skik. —

I disse Ord troede jeg at finde Opløsningen til mangen Gaade — „det er nu saa en Skik.“ Denne Sætning turde nok ikke alene paa Landet, men ogsaa i Kjøbstæderne være Kilden til mangen Klage.

VIII.

Episode af Folkeæsthetikens Historie.
(1838.)

Præsten. God Dag, Peer! hvad staaer I her og seer Jer om efter?

Peer. God Dag, Faer! egentlig seer jeg mig om efter Ingenting; men jeg kan aldrig gaae denne Vei, uden at jeg maa herop paa Høien og see mig om. Jeg tænker da altid tilbage paa forrige Tider, da jeg tyktes saa løierligt om at gaae og tumle paa denne Mark, der var fuld af Steen, begroet med Torne og Tidsler, og saae saa bedrøvelig ud. Nu har den hele Strækning et andet Udseende end for tredive Aar siden. Hist omgiver en frodig Skov af Gran- og Fyrretræer hele den nordre og vestre Side, og et levende Hegn indslutter Marken paa alle Kanter. Agrene see derhos saa deilig grønne ud og tegne til en velsignet Afgrøde. — Ja, det er dog baade viist og sandt, det hjælper, at en Mark bliver dannet og dyrket eller cultiveret — som Faer altid sagde. Det er dog nu et langt glædeligere Syn, der viser sig fra denne Høi, end det var, der viste sig for tredive Aar siden.

Præsten. Ja, deri har I fuldkommen Ret, Peer. Denne Mark er et tydeligt Beviis paa, hvad et udyrket Stykke Jord kan blive til; ja, vi kunne vel sige: den er et livagtigt Billede paa, hvad Menneskene kunne blive til, naar de blive dannede eller cultiverede, som de bør.

Peer. Det var rigtignok altid Faers Ord, men der er

dog Mange, der mene, at Menneskene vedblive at være de samme som de ere, hvad man saa end gjør ved dem.

Præsten. Noget Sandt ligger der vistnok i denne Paastand, det kan ikke negtes, thi denne Mark er ogsaa vedbleven at være den samme som den var; men I tilstaaer dog selv, at den alligevel er bleven meget anderledes, end den var for tredive Aar siden.

Peer. Ja, det gjør jeg rigtignok, men —

Præsten. Nu, seer I — jeg ligner Menneskene ved en Mark som denne. Skaberen har hos dem alle nedlagt langt større og fortrinligere Evner, end de, der vare nedlagte i denne Mark; de kunne udvikles og dannes i mangehaande Retninger og paa mangfoldige Maader til at bære de herligste Frugter, men for at dette kan skee, maa de først opnaae en sand og ægte Dannelse eller Cultur, og denne er det, som den store Mængde endnu mangler. Derfor kunne vi sige: at Menneskeslægtens Mark er fuld af Steen og Torne og Tidsler, hvilke maae ryddes bort, før en ægte Cultur er at vente.

Peer. Hvad mener De da med disse Steen og disse Torne og Tidsler?

Præsten. Jeg mener Mængdens Vankundighed, Fordomme, Selvklogskab, og især Mangel paa Agtelse for alt Det, der udgjør Menneskets Fortrin for Dyret. Troer I ikke, at alt dette Ukrud er vidt udbredt og frembyder store Hindringer for Culturens Udbredelse?

Peer. Jo, det kan gjerne være. — Men, sandt at sige, saa veed jeg ikke rigtig at forklare mig, hvori Menneskets Cultur bestaaer.

Præsten. Den bestaaer i en passende Dannelse af alle Legemets og Sjælens almindelige Kræfter; men især pleier

man derved at betegne Sjæleevnernes harmoniske Udvikling; derved mener jeg: at den ene Evne udvikles og dannes i et passende Forhold til de andre, hverken formeget eller forlidet. Jeg vil gjerne tilstaae, at kun faa Mennesker til Fuldkommenhed opnaae en saadan Dannelse; thi det er en Selvfølge, at ethvert Menneske bør anvende en særdeles Flid paa at danne sig til den Haandtering, hvorved han skal erhverve Livets Ophold for sig og Sine, for med Kraft og Dygtighed at opfylde den særegne Plads, som hans Stilling i det borgerlige Samfund anviser ham; denne særegne Dannelse kunde man maaskee give Navn af hans Kaldsdannelse; men ved Siden af den gaaer en anden, som vi kalde den almindelige Menneskedannelse, det vil sige: den Dannelse, Enhver bør stræbe efter at erhverve sig, blot fordi han er Menneske, uden Hensyn til, i hvilken Stand eller Stilling han befinder sig, hvad enten han er Adelsmand eller Bonde. For Gud ere vi alle lige, og derfor bør Ingen, som Menneske betragtet, ringeagte Udviklingen af nogen af de enkelte Evner, som Gud har givet ham; thi udvikles een Evne meget og de andre ganske forsømmes, saa bliver Dannelsen eller Culturen det, man kalder eensidig. Vil en Skræder f. Ex. ikke beflitte sig paa at uddanne andre Evner hos sig end den, der netop behøves til at bruge Sax og Naal, saa er det jo omtrent det samme, som om man vilde indrette Dyrkningen af en Mark, hvis Jordbund er skikket til mange Slags Sæd, til een eneste Kornsort, uden Hensyn til nogen anden Afgrøde. Det vilde I dog vel kalde en eensidig og ufuldkommen Dyrkningsmaade?

Peer. Det er vistnok. Men hvad skal da den menneskelige Cultur gaae ud paa?

Præsten. Paa Alt, hvad der er Sandt og Godt og Skjønt. Disse tre Ting skal Mennesket arbeide paa ei alene at erkjende, men ogsaa i alle Tilfælde at vælge.

Peer. At man skal stræbe efter at erkjende, hvad der er Sandt og Godt, det kan jeg nok begribe; men hvad det angaaer, der kaldes Skjønt, da mener jeg, det er ligegyldigt for en Bonde som mig og mine Lige. Jeg forstaaer ikke, hvad Nytte han kan have deraf.

Præsten. Fordi I ligesom glemmer i dette Øieblik, at Bonden er Menneske. Cultur maa — som jeg allerede har sagt — være Gjenstand for ethvert Menneskes Bestræbelse, hvad enten han er Bonde eller af en anden Stand; thi Menneskets Forbedring og Forædling er netop den ægte Culturs Øiemed, og uden Erkjendelse af det Sande og Gode og Skjønne er ingen ægte Cultur mulig eller tænkelig. Mennesket er et fornuftigt Væsen; derved er det, at det er hævet over det umælende Dyr. Fornuften ligger til Grund for alle Menneskets aandelige Evner og omfatter dem alle; af dem fremgaaer de tre Hovedyttringer: Forstand, Villie og Følelse. Forstanden skal dannes til at fatte og erkjende baade det Sande, det Gode og det Skjønne, men dette kan blot skee ved at vække Tænkeevnen. Tænkeevnen kan igjen blot vækkes og udvikles ved Indsamling af forskjellige Kundskaber, der da blive det Stof, hvormed Tankerne kunne sysselsætte sig, og hvorpaa Dømmekraften kan øve sig. — Villien maa dannes til at vælge der, hvor Mennesket skal bestemme sig selv, skal handle og virke. Men Villien kan kun vælge med Sikkerhed, naar den tidligen ledes til ligesom at gribe, hvad Forstanden har erkjendt for Sandt og Godt og Skjønt. Her ligge rigtignok store Hindringer i de naturlige Tilbøieligheder og med-

fødte Lidenskaber, som ofte yttre sig med Voldsomhed, førend Forstanden er tilbørlig udviklet, og som allerede tidligen lede paa Afveie; men for det meste finde vi dog Aarsagen til Villiens urigtige Valg deri, at Forstandens Erkjendelse enten ikke er klar og tydelig nok, eller Følelsens Virksomhed ikke er stærk og levende nok i det Øieblik, et Menneske handler. Dog kan det vistnok ogsaa hændes hos Nogle, at Følelsesevnen er stærkere end Forstandsevnen; i dette Tilfælde drives ogsaa Villien let af Følelsen i en feilagtig Retning, især naar Følelsen alene faaer Lov til at raade; den vinder da en altfor stor Overmagt over Forstanden, som ikke faaer Tid til at overveie og Ro til at dømme, og deraf følger undertiden den Aandsudskeielse, vi efter dens særegne Yttringer kalde snart Fusentasteri, snart Sværmeri. Men dette er dog ikke det Almindelige. Hos de Fleste viser Følelsen ingen overveiende Styrke over Forstanden, og allermindst hos Bonden. Grunden til den Følelsens Svaghed, jeg før omtalte, troer jeg sikkert er den, at den aandelige Evne, vi kalde Følelse, hos de fleste Mennesker forsømmes mest, fordi dens Uddannelse er temmelig vanskelig i Forhold til Forstandens Udvikling, og har mange Hindringer at overvinde.

Peer. Hvoraf kan det komme?

Præsten. Jeg troer, det kommer deraf, at Mangelen af en dannet Følelse ikke altid fornemmes saameget som Mangelen af en dannet Forstand, og fordi Følelsen nok er den inderste og uegennyttigste Sjæleevne i Mennesket. Forstandens Udvikling understøttes tidt af Egenkjærlighed og Egennytte, men det gjør Følelsens ikke; den kan blot fornemme det Sande, Gode og Skjønne, hvortil vel ogsaa kan føies det Store og Ophøiede, fordi det er sandt og godt og skjønt, stort og op-

høiet. Udviklingen og Dannelsen af Følelsen, især for det Skjønne, har en stor Indflydelse paa al menneskelig Cultur; men den medfører ogsaa sine særegne Vanskeligheder.

Peer. Men kan det dog ikke hændes imellemstunder for Enhver, at han kan være i Tvivl om: hvad der er Sandt og Godt?

Præsten. Jo vistnok. Der gives mange Ting og mange Tilfælde, som ligge enten over eller udenfor et Menneskes Synskreds, og om det Sande og Gode deri kunne opstaae forskjellige Meninger; ligeledes indtræffe mange indviklede Omstændigheder i det menneskelige Liv, i hvilke Sandheden ligesom skjuler sig. Men her maae vi heller ikke glemme, at det ofte skeer, at een og samme Sandhed viser sig for de forskjellige Mennesker fra forskjellige Synspunkter, saa at En seer den paa den ene Side, en Anden paa den anden. Heraf kommer det ogsaa tidt, at flere Mennesker i visse Dele kunne være enige, i andre Dele uenige om een og den samme Ting, fordi Ingen af dem har tilstrækkelig betragtet den fra alle Sider. Saadanne Meningsforskjelligheder blive altid mulige, fordi intet Menneske er eller nogensinde bliver ganske fuldkomment. Ikke desto mindre vil I dog vel indrømme, at jo flere Kundskaber og Indsigter et Menneske har, og jo flere Ting han kjender, desto flere Forhold vil han ogsaa kunne oversee, og desto flere Tilfælde maa han kunne bedømme rigtigt, og altsaa komme Sandheden nærmere i flere Tilfælde end den Uvidende.

Peer. Det begriber jeg. Dog mener jeg, at ikke Alle have lige gode medfødte Evner, og at dette ogsaa maa have nogen Indflydelse.

Præsten. Det forstaaer sig. En har af Naturen en

bedre Fatteevne, en større Skjønsomhed, en skarpere Dommekraft, og altsaa en bedre Forstand end en Anden. Alligevel, hvad En ikke kjender til, kan han jo dog med de allerbedste Evner lige saa lidet dømme om, som den Blinde kan dømme om Farverne eller den Døve om Tonerne. Kundskab er saaledes nødvendig for at kunne dømme rigtigt, men ved mange Leiligheder er Dannelsen eller i det mindste Vækkelsen af Følelsen for det Skjønne ikke mindre vigtig.

Peer. Men hvor skal en simpel Mand eller en Bonde, som jeg og mine Lige søge og finde det Skjønne?

Præsten. Der, hvor Andre søge og finde det: i Naturen og Konsten. Den sidste falder det ham vel ofte i hans Stilling vanskeligt at søge det i, det tilstaaer jeg gjerne, dog gives der mangen Leilighed dertil, naar den benyttes; men den første, nemlig Naturen, har han hver Dag for Øie. Hvor Faa ville alligevel, som I, glæde sig ved det Skjønne, som Udsigten fra denne Høi tilbyder! Og dog, selv i den Følelse, I før yttrede, var der Noget, som røbede, at den ikke var ganske reen.

Peer. Det veed jeg dog ikke.

Præsten. Jo, jeg har tilforn sagt, at den ægte Følelse for det Skjønne er uegennyttig, det vil sige: den bortfjerner ethvert Hensyn til Det, som man almindeligen kalder nyttigt eller fordeelagtigt, og med saadant Noget var dog Jeres Følelse blandet; thi I glædede Jer ikke blot over den skjønne Udsigt, men I tog ogsaa med i Beregning den større Afgrøde, som denne Mark kan frembringe nu end for tredive Aar siden. Her kom altsaa det legemlig Nyttige med i Spillet, og det maa ikke finde Sted, dersom vi med Sand-

hed skulle kunne sige, at Følelsen for det Skjønne er reen og ublandet.

Peer. Det har jeg rigtignok ikke tænkt paa. Men jeg er bange for, at det gaaer saaledes med en meget stor Mængde Mennesker.

Præsten. Det troer jeg med. Men det beviser blot, at en meget stor Mængde Mennesker endnu staaer langt tilbage i Cultur, i det mindste hvad Følelsen angaaer. Jeg vil gjerne tilstaae, at det undertiden kan være vanskeligt at trække en skarp Linie mellem det blot Nyttige og det blot Skjønne, men Bonden kommer endnu ikke let i denne Forlegenhed. Thi jeg vil nok troe, at han, naar han seer ud over sine Marker og Enge, føler en vis Fornøielse ved Synet af den Afgrøde af Græs og Korn og Hø, som han har Udsigt til at indavle, men den Skjønhed, der er udbredt over det Hele, seer han enten slet ikke, eller ogsaa han seer paa den med Ligegyldighed og Kulde. Det falder neppe mange Bønder ind med Opmærksomhed og Beundring at betragte den Skjønhed og Pragt, hvori Foraaret klæder Mark og Skov og Eng; og begynder endog en saadan Følelse at yttre sig, da er Egennyttens Beregning strax ved Haanden for at trænge den tilbage. Men mener I, Peer, at Skaberen nedlagte al den Skjønhed og Pragt i Naturen uden al Hensigt? eller at han gav Mennesket Evne til at see og føle og erkjende den, uden at han vilde, at denne Evne, nemlig Følelsen for det Skjønne skulde udvikles og dannes?

Peer. Nei, det synes at være klart nok; men hvordan skal en Bonde lære det?

Præsten. O, dertil gives mange Leiligheder, naar han blot vil benytte dem og bruge Opmærksomhed. Baade af

sin Bibel og sin Lærebog kan han lære det, naar han blot vil.

Peer. Saa? Det var meget; — det har jeg aldrig vidst.

Præsten. Da burde I vide det. Siger ikke Jesus selv: Betragter Urterne paa Marken, de sye ikke, de spinde ikke, og dog siger jeg Eder, at end ikke Salomon i al sin Herlighed var klædt som en af dem! — Ere disse Ord ikke saadanne, at de maatte kunne vække Enhver, som tænker ved hvad han læser, til Opmærksomhed og lære ham baade at erkjende det Sande i Jesu Yttring og bringe ham til at føle det Skjønne, som Gud har nedlagt ikke blot i Naturen i det Store, men ogsaa i dens enkelte Dele, selv i den mindste Blomst? — At Jesus havde en klar og bestemt Erkjendelse af det Sande og Gode, og en urokkelig Villie til begge Dele, har I vel aldrig tvivlet om; men at han ogsaa havde en udviklet og reen Følelse for det Skjønne, har I vel aldrig tænkt paa, og dog ere hine Ord, jeg nævnte, et uimodsigeligt Vidnesbyrd derom. Hos ham vare Forstand og Villie og Følelse i den fuldkomneste Harmoni, det vil sige: alle disse Evner vare udviklede i et passende Forhold til hinanden, den ene var ikke overveiende over den anden, men understøttede alle gjensidigen hverandre i hans hele Liv som Menneske.

Peer. Jeg maa tilstaae, at det aldrig er faldet mig ind at tænke mig Frelserens Person paa denne Maade; men at det dog er sandt, hvad De her siger om ham, seer jeg nok nu.

Præsten. Dersom nu en Fader jevnlig søgte at gjøre sin Søn denne Harmoni imellem de menneskelige Sjæleevner begribelig ved at foreholde ham Jesus som et Exempel derpaa; — dersom han jevnlig kaldte ham hiint Bibelsprog i

Erindring og derhos ret ofte søgte at henvende hans Opmærksomhed paa det Skjønne i Blomsternes Dannelse og Farveblanding; — dersom han fremdeles beflittede sig paa efterhaanden at udvide hans Synskreds til det Skjønne i flere Dele saavel af de livløse som levende Skabninger, og endelig i den hele Natur, saavidt han formaaede at overskue den, da vilde sikkert dette fremkalde Betragtninger hos Barnet og Ynglingen, som han tilforn aldrig havde havt Anelse om, og naar disse Betragtninger bleve ret levende, vilde de virke mægtigt til Følelsesevnens Udvikling ogsaa i andre Henseender, og ikke lidet bidrage til hans aandelige Dannelse; — det vilde ved mangfoldige Leiligheder, som nu gaae ubenyttede forbi, lede ham til at beundre Skaberen i hans Gjerninger, i den uendelige Mangfoldighed og dog Simpelhed og Skjønhed, der er nedlagt i Naturen, og dernæst i den Godhed, hvormed han gav Mennesket ikke blot Oie til at see, men ogsaa Sands til at føle alt Dette. — Seer I de Køer, som gaae dernede? de have legemlige Oine til at see dem om efter legemlig Næring, men de ere aandelig blinde, de mangle Sjælens Oie til at see den Skjønhed, der omgiver dem. Dette Oie er vel givet Mennesket, men det skal aabnes for at han kan see. Naar Drengen itide fik dette Oie aabnet, da maatte han derved snart ledes til at føle og erkjende, at der i ham lever et Væsen af en langt høiere og ædlere Natur end den, der lever i Dyret; denne Følelse og denne Erkjendelse vilde ogsaa lære ham at holde sin Værdighed som Menneske i Ære og bringe ham fra at hengive sig til de dyriske Lyster, i hvis Tjeneste saa mangt et ungt Menneske undergraver og nedbryder det Ædle og Herlige baade hos sig selv og Andre.

Peer. De taler der om, hvordan en Fader skulde bære

sig ad med sine Børn for at vække deres Følelse for det Skjønne i Naturen; denne Maade har jeg rigtignok aldrig tænkt paa, og det gaaer vist mange Andre ligedan. Hos Bonden i det mindste er den vist meget sjelden.

Præsten. Ja, altfor sjelden. Hvor mangen Fader søger vel at virke paa sin Søn paa denne eller andre lignende Maader! — Datteren vil jeg slet ikke tale om. Han lærer ham vel at røgte Qvæget, at føre Plov og Pleiel; han yttrer maaskee leilighedsviis i hans Paahør, hvor mange Læs Hø den eller den Eng kan frembringe, men bidrager dette noget til Drengens aandelige Dannelse? Jeg vil hermed ingenlunde sige, at Sligt er unyttigt; jeg erkjender meget vel, at det baade er nyttigt og nødvendigt; det hører med til, hvad jeg før kaldte hans Kaldsdannelse, men jeg mener kun: det Ene burde gjøres og det Andet ikke forsømmmes. — Min Dadel træffer ikke Bonden alene, men ogsaa Mangfoldige af de andre Stænder, som slet ikke gjøre det bedre end han; dog træder her stundom en fuldkomnere og mere omfattende Underviisning til og raader hos Mange for endeel Bod paa Forsømmelsen. Men naturligt er det jo, at naar Drengen, af hvad Stand han end saa er, stedse omgaaes med Mennesker, hvis Ord og Stræben forraade, at deres Tanker uafbrudt ere sysselsatte med legemlige Gjenstande, og stedse røbe Hensyn til legemlig Mættelse, til Fordeel og Vinding alene, saa maa hans Tankegang faae samme Retning. Heri ligger upaatvivlelig en betydelig Hindring for Uddannelsen af en stor Mængde Menneskers Følelse, og den Smaahedsaand, der ofte viser sig som en Følge heraf, er da ogsaa en vigtig Hindring for Menneskenes Fremgang i Cultur. Jeg vil oprigtig tilstaae, at naar jeg seer to Bøndergaarde ved Siden af hinan-

den og et Blomsterbed i den enes Have, er jeg strax tilbøielig til at fatte bedre Tanker om Folkene i den Gaard, ved hvilken Blomsterbedet er, end om Folkene i den anden.

Peer. Men her kunne dog maaskee Faers Tanker feile.

Præsten. I det Hele? — Ja; men i det Enkelte? — Nei. Thi jeg er vis paa, at der i den Gaard findes i det mindste eet menneskeligt Væsen, der har Sands og Følelse for noget Andet end Det, der er legemlig Nyttigt, og er istand til at nyde en Glæde, renere end den, som enten timelig Vinding eller Nydelse af dvrisk Fornøielse tilbyder de gròvere Sandser; — kort, jeg er vis paa, at der er eet Menneske, som ikke mener, at alt Nyttigt bør gjennem Munden gaae.

Peer. Hm! Der kan maaskee dog være Noget i, hvad De siger. Det har tidt fornøiet mig at staae og betragte min Kløvermark og mine Frugttræer, naar de blomstrede, men det er aldrig før bleven mig ret klart, hvorfor denne Fornøielse hvergang ikke varede ret længe. Men nu troer jeg, jeg kan begribe, at det var, fordi jeg snart henfaldt til en Beregning over, hvor mange Læs Hø eller hvor mange Tønder Æbler, der vel kunde avles, og saa blandede sig strax andre Tanker ind imellem om ondt Veir, Nattefrost, Oldenborrer og andre saadanne skadelige Tilfælde, som kunde indtræffe, og naar disse Tanker kom, saa var Fornøielsen rigtignok næsten ganske forbi, i det mindste var den ikke nær saadan, som den var i Begyndelsen.

Præsten. Ja, ikke sandt? Jeres Følelse var da langt renere, og havde den nu, istedenfor de smaalige Beregninger, forenet sig med Tanken om Naturens store Omfang, om den i Himmel og Jord udbredte Orden og Skjønhed, og om del-

tes Ophav, Gud, saa vilde den sikkert have endt med en Andagt og Tilbedelse, der altid maa frembringe en gavnlig og forædlende Virkning paa det menneskelige Hjerte. Men saasnart Egennytten kom frem, og dens Beregninger bemægtigede sig Tankerne, saa var alt Dette forpurret. De almindelige Bekymringer for den timelige Vinding kjølnede Følelsen istedenfor at opvarme den, nedslog Sindet istedenfor at opløfte det. Enhver saadan Overgang maa ansees som et Anstød for den menneskelige Aands ægte Cultur. Hvad jeg har yttret om Betragtningen af Mark og Skov og Eng, kan ogsaa gjælde om Naturens andre enkelte Dele. Saa opløftende det er at beskue den klare, stjernefulde Himmel, naar man uden Bihensyn overlader sig til dens Betragtning, saa forsvinder dog den Sjælens Opløftelse, som Følelsen af dens Storhed og Skjønhed frembringer, saasnart man paa en eller anden Maade begynder at beregne Fordelen af en stjerneklar Nat, som f. Ex. at man kan see at reise eller deslige. Og hvad der gjælder om Naturen, gjælder i dette Stykke ogsaa om Konsten og Konstens Værker.

Peer. Hvad Faer her har sagt om Naturen og Naturens Betragtning, kan jeg ikke sige Noget imod. Jeg vil ogsaa gjerne troe, at De har Ret i hvad De siger om Konsten, men jeg tilstaaer oprigtig, at jeg ikke veed, hvad der egentlig skal forstaaes ved de Udtryk: Konsten og Konstens Værker. Skjøndt jeg har hørt saa Meget, har jeg dog stor Lyst til at høre Mere, og da Veiret er saa godt og det er Søndag idag, saa vilde det være mig en sand Fornøielse, dersom De vilde forklare mig Noget om Konsten og hvad den kan virke til den menneskelige Dannelse. Vi kunne jo sætte os ned her paa Høien og tale om disse Ting.

Præsten. Ja nok. Det fornøier mig, Peer, at I gider hørt tale om andre Ting end om Pløining, Gjødning, Mergling, Skatter, Kongereiser, Kornpriser, Brændeviinsbrænderi og deslige. At tale om disse Ting kan jo have sin Tid og sin Nytte, dog gives der ogsaa mange andre Ting, som det nok er Umagen værd at tale om, men det er en stor Sjeldenhed, i det mindste her i Sognet, at Nogen gider talt om Andet, end hvad der ligefrem hører til hans daglige Haandtering.

Peer. Det kommer deraf at man mener, det ikke er til nogen Nytte at vide Andet eller Mere.

Præsten. Det er netop Tingen. For det meste er det Bondens Tro: at hvad der ikke ligefrem sigter til at skaffe Penge og Æde og Drikke, kommer ham ikke ved og er overhovedet unyttigt. Men han lægger ikke Mærke til, at han ved disse Tanker sætter sig selv omtrent paa et lige Trin med sine Heste og Køer; disse bekymre sig heller ikke om Andet end om Æde og Drikke, og at de ikke bryde sig om Penge er, fordi de ikke kunne bruge dem. Saadanne forkeerte Meninger om, hvad der er nyttigt og unyttigt, er netop den største Hindring for Bondens Cultur, fordi han derved ligesom fornegter Menneskenaturen hos sig selv og ringeagter eller agter for Intet de mange aandelige Evner, hvormed Skaberen udrustede ham. Og dog mener jeg, han ved mindste Eftertanke maatte kunne indsee, at han ikke fik saa mange Evner blot for at nedgrave dem eller lade dem være ubrugte. Men hvormange herlige Evner og Kræfter gaae saaledes ubrugte i Graven med mange tusinde Mennesker, uden at de i mindste Maade have anvendt nogen Flid paa at udvikle og uddanne dem til deres egen og Andres Forædling! Man kunde gjerne sige, at de derved ligesom spotte Giveren for hans Gave.

Peer. Ja, jeg kan ikke negte det.

Præsten. Men for at komme til Konsten igjen, som vi før talede om, saa maa jeg tilstaae, at det har sine særegne Vanskeligheder at forklare i et kort Begreb, hvad man forstaaer ved Konsten, saaledes at I, Peer, i en Hast kan faae nogen bestemt Forestilling derom. Jeg tænker imidlertid, at vi i Almindelighed kunne kalde Konst et ved menneskelig Virksomhed med Bevidsthed og Villie frembragt klart og bestemt Udtryk af det Fuldkomne, som Skaberen nedlagde i Naturen, saa at Det, der er dunkelt eller blot antydet, bliver trukket frem og stillet tydeligt tilskue enten for det udvortes eller indvortes Øie, og Det, der er adspredt ligesom i enkelte Straaler og Glimt, bliver samlet og dannet til noget Heelt. Alle Ting bleve visseligen skabte saare godt, men hvad enten det nu er Syndefaldet eller det har en anden Grund; saa meget er vist, at hvad vi kalde fuldkomment, er ikke samlet i nogen enkelt Ting, men adspredt som enkelte Fuldkommenheder i mangfoldige Dele. Der er ligesom kun givet Vink om, hvordan det Fuldkomne skulde være, men Mennesket fik Evne til at blive opmærksomt paa disse Vink, lære at forstaae dem, søge og samle dem, og, saa at sige, gribe den guddommelige Tanke i dens Heelhed, til hvilke alle hine enkelte Vink vise tilbage, — og derpaa at udtrykke og fremstille den paa en eller anden Maade med Klarhed og Bestemthed.

Peer. Jeg tilstaaer, at jeg ikke fatter denne Forklaring saa ganske.

Præsten. Det er vel rimeligt. Men for at gjøre Jer det tydeligere, vil jeg fremsætte Jer et Exempel. Alle Mennesker have i Skabning og Skikkelse en vis Lighed, men alle tillige en vis indbyrdes Ulighed; neppe findes Nogen

fuldkommen smuk eller fuldkommen hæslig; hos de Fleste er det Smukke og det Hæslige blandet med hinanden, og selv de forskjellige aandige Evner og disses Udvikling bidrage til at give Enhver et eiendommeligt Præg. Naar altsaa en fuldkommen Skjønhed af et Menneske skal fremstilles, da er det Konstens Sag at samle til et Heelt de enkelte Glimt saavel af legemlig som aandelig Skjønhed, der adspredte aabenbare sig i Menneskeskikkelsen. Ikke Enhver er begavet med Evne til at opfatte de enkelte Glimt, samle de adspredte Træk og fremstille dem i deres Heelhed; de der fortrinligen fik denne Gave og forstaae at bruge den, kalde vi Konstnere. Konstneren danner i sin Indbildning et fuldstændigt Billede af Enkelthederne, og denne Forestilling, der lidt efter lidt vinder en tydelig og bestemt Skikkelse i hans Sjæl, søger han nu at lade træde ud af sit Indre og at stille beskuelig frem. Andre, for hvilke de enkelte Skjønheder enten vare skjulte, eller som ikke formaaede at affondre dem fra det Hæslige, de kunne nu see og fatte Skjønheden som et Heelt, som et synligt Udtryk af en guddommelig Tanke, som jeg før yttrede. — Dette er nu kun et enkelt Exempel paa, hvorledes mangt et Konstværk af Maleren og Billedhuggeren bliver til, og som et saadant maa I ogsaa blot tage det; naturligviis kan det ikke omfatte disse to Konster i deres hele Omfang. Og ligesom Naturen i sin Mangfoldighed er uendelig for Menneskets Fatteevne og Beskuelse, saaledes er ogsaa Konsten paa en vis Maade uendelig. Der gives neppe nogen Green af menneskelig Virksomhed, hvorpaa Konst ikke kan anvendes. Hvad har vel omdannet denne Kreds, vi her overskue, til hvad den nu er, uden Konst? Skaberen gav Betingelserne derfor, Mennesker benyttede disse med Skjønsomhed og Be-

findighed, og saaledes blev denne Udsigt til, som vi i en vis Henseende kunne kalde et Konstværk.

Peer. Hvilke Konster holder De da for at være de vigtigste til at fremme den almindelige menneskelige Dannelse?

Præsten. Konsten er ligesom et Træ, der kan udbrede sine mangfoldige Grene over Livet; men Træet har sine Hovedgrene, paa hvilke atter mange Sidegrene skyde frem. Konsten er altsaa i Grunden kun een ligesom Stammen, men Konsterne ere mange ligesom Grenene. Som Hovedgrene anseer jeg dem, der fortrinligen ere skikkede til at give Skjønheden sit Udtryk, og derfor ogsaa til at virke kraftigst til Dannelsen af det menneskelige Sind deels igjennem de udvortes, — deels, om jeg maa sige det saaledes, igjennem de indvortes Sandser. Til disse Hovedgrene regner jeg Poesien eller Digtekonsten, Musiken eller Tonekonsten, Malerkonsten, Billedhuggerkonsten og Bygningskonsten. I disse fremtræder Skjønhedens Udtryk klarest og stærkest og har, efter min Mening, stor Indflydelse paa Menneskenes Cultur; thi vist er det, at hvor disse Konster ringeagtes og forsømmes, der er ogsaa Menneske-Culturen tilbage, i hvor stor Overflødighed der er af Æde og Drikke og Penge.

Peer. Sætter De da Digtekonsten øverst, siden De nævnte den først?

Præsten. Ja, jeg gjør. Al Konst er en Gave af Himlen, og i al ægte Konst er Digtning. Poesien tager paa en Maade alle andre Konster i sin Tjeneste; derved opstaaer ved Siden af den naturlige, legemlige Verden en ny aandelig Konstverden, hvori Skjønhedens enkelte Træk stræbe at samle sig til fuldkomne Heelheder i alle Retninger. — Jeg vilde gjerne indlade mig noget udførligere med Jer herom, men jeg fryg-

ter for deels at blive misforstaaet, deels slet ikke at blive forstaaet, thi for at kunne sætte sig ind i denne Sag, maa Forstanden have et vist Forraad af Kundskaber, og Opmærksomheden maa i længere Tid have været henvendt paa slige Gjenstande, hvorved Følelsen kan være bleven vakt og Dømmekraften udviklet og skærpet. Og — I maa ikke blive vred, Peer, at jeg siger det saa ligefrem — en saadan Forberedelse har I aldrig bekymret Jer om, ja I har endog modt mine Yttringer herom ved enkelte Leiligheder med en Slags Spot og Haan, som om alt Sligt var tomt Narreri og unyttigt Gjøgleværk; — det er vel derfor bedst, vi afbryde her.

Peer. O nei, Faer! Lad mig høre noget Mere! Maaskee jeg dog kan forstaae Et og Andet deraf. Hvad jeg tilforn har sagt, har jeg sagt i Ungdoms Letsindighed, Taabelighed og Tankeløshed. Jeg meente dengang, at Digtekonsten ikke bestod i Andet end at kunne optænke og sammenskrive endeel urimelige Ting, som aldrig vare skete.

Præsten. Hvordan kom I paa de Tanker?

Peer. For jeg læste endeel flaue, dumme Markedsviser, „trykte i dette Aar,“ foruden nogle Bøger om Hr. Peder med Sølvnøglen, Mester Lucidarius, Doctor Faust, den skjønne Magdalone, Holger Danske, Uglspil og flere. Det er sandt, jeg fordrev mangen Aftentime med dem, men jo tiere jeg læste dem, desto urimeligere forekom de mig at være, og især væmmedes jeg ved alt det Svineri, der forekom i Uglspil.

Præsten. Disse Bøger, som i mange Tider vare Almuesmandens eneste Morskabslæsning, naar han læste Noget, — disse Bøger siger jeg, bevise klart, hvorlangt Menigmand her i Landet har staaet tilbage i Dannelse og Sands for

ægte Digtekonst; dog maa jeg tilstaae, at Holger Danske ei ganske er uden poetisk Værd, naar den læses med poetisk Sands, kun forekomme alt for mange urimelige Mirakler deri. At I nu ikke finder Smag i disse Bøger, er altid et Tegn paa, at I trænger til noget Bedre. Kjender I vore gamle Kæmpeviser.

Peer. Nei.

Præsten. Det er Skade. Imidlertid faaer I maaskee noget bedre Begreb om og nogen større Agtelse for Digtekonsten, naar jeg siger Jer, at mange af de herligste Stykker i det gamle Testamente skyldes den.

Peer. Er det sandt?

Præsten. Ja, seer I, ligefra de ældste Tider har der paa en Maade været Digtekonst, thi den var ligesom et nødvendigt Foster af den menneskelige Følelse. Mennesket indklædte tidligen sin Glæde og sin Sorg i Ord og udtrykte den i Sang, og saaledes forenede sig allerede i de ældste Tider Digtekonsten og Tonekonsten med hinanden. Der gaves desuden altid Mennesker, hvilke Gud havde meddeelt en særegen Evne til at opfatte og gribe det Store, Herlige og Skjønne i Naturen og Religionen, og Evne til ligesom at læse ikke blot i de enkelte Menneskers, men i hele Menneskeslægtens Sjæl, om jeg saa maa udtrykke mig, — Mennesker, der formaaede at gjennemskue og forstaae de Bevægelser, Tilbøieligheder, Lidenskaber, Ønsker og Forhaabninger, der røre sig i Menneskelivet, og som ikke sjelden ere de dybeste og stærkeste Bevæggrunde til Menneskenes Færd, uden at det altid er dem selv tydeligt bevidst. De Enkelte, der besidde denne Evne og med Tydelighed og Bestemthed i Ord kunne udtale hiint Store, Herlige og Skjønne i Naturen og Religionen, udtrykke

de enkelte Følelser og hemmelige Tanker, som leve i Menneskenes Sjæle, fjerne det Dunkle og samle de adspredte Glimt af det indre Liv til rene, kraftige, levende og fuldstændige Skildringer, hvorved ofte saavel vort eget som Andres Inderste ligesom udfoldes for os, — disse Enkelte kaldes Digtere. De synes at være besjælede af en høiere, lysere og mere skarptskuende Aand end Andre, og derfor sagde de Gamle: at en Guddom hvilede over Digterne og begeistrede dem. En saadan Digter var Kong David. Naar I læste hans Psalmer, var det da ikke, som om I ved hans Ord saae hele Naturen faae Liv, — som om alt det Levende og Livløse traadte frem for Jert Blik, og I saae Skabningens utallige Arter fremgaae af Skaberens Hænder? Var det ikke undertiden, som om Jeres lønligste Tanker, Jeres hemmeligste Sorg laae paa hans Tunge, der fortalte Jer, hvad der foregik i Jeres egen Sjæl?

Peer. Jo, det er sandt.

Præsten. Har I læst Jobs Bog?

Peer. Ja, jeg har.

Præsten. Foregik da ikke det hele Optrin ligesom for Jeres Øine? — I læste vel ogsaa ind i Jobs, ind i hans Hustrues og hans Venners Sjæle; men læste I ikke ogsaa ind i Jeres egen Sjæl? Har I læst med Opmærksomhed, da har I vel ogsaa følt, at lignende Tvivl og Mismod har været over Jer, naar langvarige Gjenvordigheder besøgte Jer. — Men hvad hørte I, naar et stærkt Tordenveir trak over Egnen? I hørte det forfærdelige Bulder, som rullede gjennem Luften, og I følte Jer vel ringe og som en Orm imod Ham, som svinger Lynstraalen. Men hvad sagde Tordenen? Hvo kunde give den Ord? Det kunde blot Digteren. Gud

talede i Tordenen, ja, det er sandt; og Ham var det, der lagde de levende Følelser i Digterens Bryst, og gav ham Evne til at udtrykke med klare Ord, hvad der laae dunkelt i Tordenens mægtige Stemme. — Sligt er Digtekonst, og denne Himmelens Gave er endnu ikke forsvunden fra Jorden, men skjænkes jevnligen enkelte Udvalgte, og træder da frem under andre og nye Skikkelser og Former. — En lille Prøve heraf har I i de af Trykkefrihedsselskabet udgivne Hefter af forskjellige Sange, som jeg har sendt Jer. Har I læst dem?

Peer. Ja, jeg har.

Præsten. Saa vil I deri have fundet endeel Sange, Digte og poetiske Skildringer af Følelser, Personer, Forhold og Begivenheder, som vel ikke ganske saaledes ere gaaede for sig i den legemlige Verden, men om hvilke vi dog kunne sige: at de have poetisk Sandhed, fordi de deri udtrykte Følelser og Tanker ere, som om de vare skaarne ud af Menneskenaturen, og danne derved mangt et tro og veltruffet Billede, indfattet i Skjønhedens Ramme, hvorved de træde endnu tydeligere og stærkere frem. Med denne Ramme mener jeg den Form, hvori de ved Hjælp af Sproget, en vis Takt og Rimene ere fremstillede, og som især bidrager til at give Indholdet den udvortes Skjønhed, og Udtrykket den tilsigtede Virkning. Kan I fatte det, Peer?

Peer. Ja, det kan jeg nok, for nu blive først mange Ting mig tydelige af Det, som virkelig har rørt sig inden i mig ved Læsningen baade af mange Stykker i Bibelen og de omtalte Sange. Det er vel da Følelsen, som efter Deres Mening Digtekonsten fornemmelig virker paa.

Præsten. Ja, det er min Mening; men det Samme gjælder ogsaa om de andre Konster, thi de staae alle i et vist

Slægtskab med hverandre. — Jeg kunde forklare Jer endeel herom, men jeg vil nu igjen blot holde mig til Det, der ligger indenfor Jeres Synskreds. — See der! — der ligger to Kirker, min Hovedkirke og Annexkirke; den ene et et ussel Skuur, indvendig blottet for alle Konstens Prydelser; thi Træbillederne paa Altertavlen og Prædikestolen see mere ud som Vrængebilleder end som Konstarbeider.

Peer. Ja, det veed Gud! Jeg har tidt — Gud forlade mig det — havt ondt ved at bare mig for at lee, naar jeg saae Gud-Fader udskaaren i Træ som en gammel skjægget Mand med et fælt fordreiet Ansigt, og klædt i en blaa Kjole og med bare Been at staae ligesom en Pottemager og gjøre et Menneske af et Stykke Leer.

Præsten. Deri har I ikke Uret. Det er et Beviis paa, at Mesteren blot var Billedsnidder, men ikke Konstner. Den ægte Konstner vil aldrig driste sig til at fremstille det guddommelige Væsen i Træ eller Steen; han føler alt for vel, at hans Konst vil strande paa denne Tanke. — Men for at komme til Kirkerne igjen; — der ligger den anden, en stor rummelig, høi og hvælvet Bygning med Orgel, med en Altertavle forestillende Christi Lidelse, malet af en gammel berømt Mester. — Siig mig, har I aldrig følt Jert Sind forskjelligt stemt, naar I traadte ind i disse Kirker?

Peer. Jo, det er vistnok, men jeg har aldrig gjort mig Rede for, hvori Aarsagen kunde ligge. I den lille, som er min egen Sognekirke, kommer Jeg jo oftest, men det er dog først, naar Faer begynder sin Prædiken, at jeg ligesom kommer til mig selv, for den Ene synger, eller rettere, skriger og skraaler i Munden paa den Anden, og det er tidt, jeg slet ikke kan komme efter, hvad Tone eller Melodi en Psalme

gaaer paa. At læse Psalmen kan jeg ingen Ro faae til, saa sidder jeg da og seer mig om, og har ofte andre Tanker, end jeg skulde have.

Præsten. Gaaer det Jer da ikke saaledes i Annexkirken?

Peer. Nei, det er langt anderledes.

Præsten. Hvordan er I da der tilmode?

Peer. Saa — saa underlig — jeg kan ikke rigtig fortælle det.

Præsten. Nu, da skal jeg omtrent sige Jer det. Naar I træder ind i Kirken, bringer strax den store, lyse, hvælvede Bygning Jert Sind i en alvorlig og høitidelig Stemning; I sætter Jer rolig i Stolen og vover neppe at see Jer om. Sangen er ogsaa her af en anden Art, Orgeltonerne styrte frem ligesom en usynlig bølgende Strøm, der river Jeres Følelser og Tanker med, og nøder Jer til at istemme Sangen af et fuldt Hjerte. Naar Tonerne ligesom hendøe mellem Hvælvingerne, er Sindet forberedet til med Andagt og Opmærksomhed at høre paa Prædikenen, og dersom denne berører Strenge i Sjælen, som giver Gjenklang, bliver Indtrykket et saadant, at det ei let og snart udslettes; Sangen befæster atter og Bønnen bestyrker denne høitidelige Stemning, saa at I maaskee stundom har følt Jer som et bedre Menneske, da I gik ud af, end da I gik ind i Kirken.

Peer. Ja, saaledes er det.

Præsten. Og hvad mener I, for største Delen er Skyld deri? — Intet Andet end Konsten. Jeg siger: for største Delen; thi Guds Ord er vel overalt det samme, men Mennesket er det ikke; hans Omgivelser have en stor Indflydelse paa den Sindsstemning, hvormed han modtager det, og den Omgivelse, som her fornemmelig viser sin Virkning, er frem-

bragt ved Konsten. Poesien er ogsaa her den herskende Konst; den tager Tonekonsten i sin Tjeneste for at forherlige og forstærke sit Udtryk i de hellige Sange og skaffe det kraftigere Indgang; Bygningen med sine dristige Buer og Hvælvinger maa bidrage til at at give Tonerne Klang, og selv ere de det synlige Skjønheds-Udtryk af Bygmesterens poetiske og religiøse Tanke, som hos Den, der kan føle, vækker Følelser og Tanker, beslægtede med dem, der levede hos ham. — Endog Prædiken kan ikke være Digtekonsten ganske foruden; den maa laane sine Billeder og Lignelser, sine Udtryk og Vendinger af den, og ei ringeagte Skjønhedsformen, for at sætte Gemytterne i Bevægelse og fængsle Opmærksomheden. Ingen har forstaaet dette bedre end Christus selv, som fængslede store Skarers Opmærksomhed ved at indklæde mange af sine Lærdomme, Opmuntringer og Formaninger i Poesiens Klædebon. Fortællingerne om Klinten iblandt Hveden, om de forskjellige Slags Sædejord, om de betroede Talenter, om den forlorne Søn, om den rige og fattige Mand og flere, ere herlige og sande poetiske Skildringer, i hvilke den christelig religiøse Kjerne er indhyllet i en poetisk Form; der giver den Anskuelighed, Liv og Skjønhed. — Ja, endog det mundtlige Foredrag kan ikke undvære en vis Konst, som kaldes Declamation, hvis det ei skal forfeile sin Virkning. — I seer altsaa, hvorledes det Hellige tager mange Konster i sin Tjeneste, og hvorledes de kunne gribe ind i og forene sig med hverandre. Men foruden de allerede nævnte, træder endnu en anden Konst til, nemlig Malerkonsten. Siig mig, har Maleriet paa Altertavlen vel nogensinde fristet Jer til Latter?

Peer. Nei, Gud bevare os! Jeg har mangen Gang med foldede Hænder staaet for den og været hensunken i dyb

Betragtning, og jeg har aldrig ret kunnet begribe hvad det var jeg følte derved, forend for et Par Aars Tid siden; da opgik der paa eengang ligesom et Lys for mig.

Præsten. Fortæl mig, hvordan det gik til.

Peer. De husker vel nok, da jeg var saa syg for to Aar siden; — det var om Aftenen, efterat De havde været hjemme og givet mig Sacramentet, da stode min gamle Moder, min Kone og min Søster hos mig og græd. Jeg laae just og vaandede mig af mange Smerter og saae bedrøvelig op paa dem; men da blev det paa engang for mig, som om jeg saae Altertavlen med den grædende Marie, og de Træk, jeg saa ofte havde betragtet i Frelserens Ansigt, syntes mig nu tydeligt at være Udtryk af Kjærlighed, Taalmodighed og Hengivenhed i Guds Villie. Den hele Begivenhed, som den fortælles i det Nye Testamente, da Jesus trøstede sin Moder, stod lyslevende for mig, og jeg trøstede mine bedrøvede Qvindfolk, saagodt jeg kunde; jeg selv holdt op med at klynke og klage, og det var, som om jeg fik mere Styrke, større Taalmodighed og Hengivenhed i Guds Villie. Hvergang jeg nu betragter Altertavlen, kan jeg ikke lade være at gjennemtænke hiin Tid igjen, og det er da ligesom jeg hørte Maleriet tale.

Præsten. Mener I da vel endnu, at Konsten er til ingen Nytte? eller at den ingen gavnlig Indflydelse kan have paa Menneskenes Liv? Sandt er det, Betragtningen af det Skjønne i Naturen eller i Konstens Værker skaffer hverken Penge eller Mad, og disse to Ting ere jo almindeligviis de vigtigste og ofte de eneste Gjenstande for Folks Attraaer og Bestræbelser. Men mener I dog ikke, at den baade skjænker Mennesket, naar Følelsen derfor er vakt, en reen og ubesmittet Nydelse og nærer Sandsen for det Sande og Gode?

Denne Sands vil, som jeg før har sagt, neppe blive udviklet i sit hele Omfang der, hvor Sandsen for det Skjønne mangler eller slumrer. Man kan gjerne sige, at det Skjønne, især i aandelig Betydning, indbefatter, hvad der er sandt og godt, thi hvad der er Løgn og Ondt eller Lastværdigt, er altid stygt og hæsligt.

Peer. Ja, jeg kan nu ikke negte, at det vistnok vilde hjælpe paa Bondens Dannelse, om han kunde faae Følelse og Sands for Det, De kalder det Skjønne. Men saa længe Mængden kun bruger sin Fritid til Lediggang eller Søvn, Kortspil eller Sviir, vil der neppe skee store Fremskridt; thi nu føler og indseer jeg nok, at jeg saavelsom saa mange Andre baade kunde og burde have brugt vore unge Aar ganske anderledes, end skeet er. Men vi vare letsindige, tankeløse og, da vi bleve noget ældre, selvkloge; det samme vare vore Forældre og — saaledes er det endnu.

Præsten. Ja, det er tilvisse sandt; deri ligger en stor Hindring for al Folkecultur, som det er vanskeligt at faae ryddet af Veien. Jeres Dom er sand og upartisk. Jeg maa derfor ogsaa tilføie den Bemærkning: at den nok kan gjælde ei alene om Bonden, men ogsaa om Mangfoldige af de andre Stænder, thi det er langtfra, at sand og ægte Aandscultur kan siges at være almindelig hos dem, og det er ikke sjeldent, man træffer paa Saadanne, der fremvise en glat og pyntelig Skal, som ved nærmere Undersøgelse befindes at være ganske tom og uden mindste Kjerne. — Alligevel kunne vi være forvissede om, at den ægte Cultur gaaer frem, skjøndt med mange Svingninger og kun med smaa og langsomme Skridt. — Nu, Farvel, Peer! en anden Gang kunne vi tale mere herom.

VIII.

Episoder af Hr. P..s Ophold ved og paa Gnienborg.

(1834.)

1.

— — Paa min Vandring gjennem Heden — saaledes fortalte Hr. P.. — var jeg kommen til det eensomt liggende gamle Herresæde Gnienborg. Dyrkede Agre, Marker med temmelig frodig Sæd forkyndte, at jeg atter befandt mig i Nærheden af et beboet Sted, skjøndt der endnu hverken var Mennesker eller Menneskeboliger at see. En halv Fjerdingvei foran mig hævede sig en Række temmelig høie Banker, beklædte med grønt Lyng; intet Træ viste sig nogetsteds, ikkun hist og her stode nogle Krøblinger af Enebærbuske. I det jeg vedblev at vandre frem, traf jeg omsider paa en gammel Mand, der syntes at være Hyrde for en Flok Qvæg, som græssede i nogen Afstand. Han sad i en Fordybning, spisende paa sin Mellemmad, og mærkede ikke, at jeg nærmede mig ham.

Guds Fred! — var min Tiltale til ham.

Tak! — svarede han, uden i mindste Maade at lade sig forstyrre i sit Maaltid.

Vil I ikke sige mig, min Ven! om jeg har langt til Gnienborg, — spurgte jeg.

Nei, farlig langt har Han ikke; det kan saa være et godt Bøsseskud.

Kan jeg følge denne Vei? — spurgte jeg igjen.

Aa ja! — Seer Han de Lyngbanker derhenne? der gaaer Veien imellem dem ind til Gaarden; naar Han følger den, kan Han ikke tage feil. Med Forlov, hvor kommer Han fra?

Sidst kom jeg fra Ravnebjerg Kro, men førend jeg naaede den, kom jeg fra Breiling Kro.

Ja, det kan godt være. — Manden taug og spiste igjen. Der fulgte en Pause, i hvilken jeg saae mig om til alle Sider.

Hør, siig mig, min Ven! tjener I Hr. Gnienfeldt?

Nei, jeg gjør ikke.

Hvem da? — spurgte jeg.

Min Huusbonde; — svarede han tørt.

Saa? — Hvorlænge har I tjent ham?

Siden jeg kom fra min forrige Huusbonde?

Jeg mærkede nu, at Fyren var stødt over mit forrige Svar, og sagde blot: ja, det kan godt være. — Herpaa fulgte atter en Pause. — Hør, Falil! begyndte jeg igjen: siig mig Lidet her om Egnen; jeg er fremmed, og det er slet ikke behageligt at komme til et Sted uden at vide det Mindste om Folkene der. See, her er til en Pægel til Mellemmaden.

Den Gamle løftede Hovedet i en Fart og var med eet Hop paa Benene.

Jeg siger saamange Tak, gode Herre! — udbrød han; vendte Skillingerne flere Gange for Dinene og puttede dem derpaa med synligt Velbehag i Buxelommen. Derefter slog han Dinene op og saae heel fornøiet paa mig uden at sige et Ord.

Siig mig nu, min Ven! Tilhører Gaarden histhenne ikke Hr. Gnienfeldt?

Gud bevares! Hoivelbaarne Hr. Kammerjunker von Gnienfeldt, vil Han vel sige.

Er dette lange Tillæg da saa vigtigt?

Vigtigt? Ja, Mari, er det vigtigt. Charakteren er her, skal jeg sige os, saa omtrent det Vigtigste af Alt. Vor Herre bevare Den paa Gaarden, som ikke strax igjen har Munden fuld af Hr. Kammerjunker, saasnart han barestens er faren ud deraf, han bliver da ikke ret gammel der, det kan han forlade sig paa.

Men kan det da ikke gaae an at sige: Naadige Herre?

Jo, af mig og mine Lige nok, og vil en Herre med en saadan Slags Kjole paa, som den Han har, og sige Naadige Herre, saa bliver det vel heller ikke taget ilde op; — men slet og ret Hr. Gnienfeldt, som jeg før har hørt slige Folk kalde ham, det kan, Mari, aldrig gaae an.

Hvorfor ikke det? — spurgte jeg.

For det er farligt, seer Han. Det kan nu være to Aar siden, da tjente jeg hos min anden Huusbonde, som ogsaa var Herremand. Disse to Herremænd vare, som jeg hørte, blevne skjældagtige, — jeg troer, det var over en Odder, som den ene havde forfulgt med en Kjep dernede ved Aaen over Vandløbet ind paa den andens Grund. Jeg blev da sendt med et Brev herover til Gnienborg i den Sag, kan jeg tænke. Da jeg kom indenfor Porten, stod der en pæn Mand i Gaarden; jeg tænkte strax, det var Herren, for det var saadan henimod Aften. — Her afbrød en Hoste Taleren.

Kunde I slutte, at det var Herren paa Gaarden, fordi det var henimod Aften? — spurgte jeg.

Ja, — vedblev han — for tillod hans Embede ham sjelden at komme ud i frisk Luft, og det havde jeg hørt tale om.

Hans Embede? siger I?

Ja, hans Embede, hans Bestilling, er det saa sært?

Hans Embede? siger jeg nok engang, — jeg forstaaer Jer ikke.

Da er det dog, tykkes mig, let at forstaae. Da han var Kammerjunker, havde han altid saa travlt i sit Kammers den hele udslagne Dag, at han aldrig blev seet udenfor det; førend henimod den Tid, da Solen gik ned. Det var, i mine Tanker, et sælle Liv, han førte, for han levede ligesom Uglerne og Flagermusene paa Gaarden; de flyve heller ikke ud, inden Solen er gaaet ned. Derfor vilde jeg ogsaa kun skjøtte ringe om at være Kammerjunker.

I staaer vel heller ikke Fare for at blive det; — meente jeg.

Nei, det kan nok være, ihvorvel En er aldrig sikker for Noget i denne Verden. — Men, kort at fortælle, jeg gik, som sagt, hen til den pæne Mand, der stod i Gaarden, tog min Hue af og spurgte: med Forlov at spørge, om det ikke er Hr. Gnienfeldt? — Jeg havde aldrig saasnart faaet disse Ord ud af min Mund, førend han slog Nakken bagover og sagde meget høitideligt: „Jeg er Kammerjunker von Gnienfeldt!“ — og gjorde derhos en saa ræddelig Gebærde, at jeg nær var daanet ved det. Tæt ved ham stod et stort Asen af en Hund, og saasnart den saae sin Herres Grimasser, foer den med et stort Brøl op ad mig med Forbenene og tog mig med sin Flab i Qværken. I min Forskrækkelse gav jeg da ogsaa et ligesaa stort Brøl fra mig og skreg: Hjælp, naadige høivelbaarne Hr. Kammerjunker! — Det hjalp, for den naadige Herre slog igjen Hovedet fremad og sagde til Bæstet: Max! og nogle flere Ord, som jeg ikke forstod, men antog for Kjel=

tringmaalet ude fra Heden. Bæstet slap mig da, og Kammerjunkeren gav mig to Skilling til at drikke min Forskrækkelse bort i hans Skaal for, og da jeg nu havde givet ham Brevet, rendte jeg alt hvad Remmer og Tøi kunde holde ud af Gaarden. Han seer altsaa, at det er farligt, hvis Han ikke betimeligt siger Hr. Kammerjunker.

Ja, det tilstaaer jeg. — Saa er denne høivelbaarne Hr. Kammerjunker vel en storagtig og opblæst Nar.

Ja, det er vist; han er baade storagtig og narrevorren; han er, reent ud sagt, en rettens Gjøgler. Forresten sige dog De, der kjende ham nøiere, at han i Grunden er et ganske godt sælle Skind.

Er det ham, I nu tjener?

Nei, paa det Lav, jeg er, Mari, ikke saa høit tilveirs; jeg tjener kun hans Forpagter.

Var den Herremand, I før tjente, og saadan en storagtig Mand?

Nei, det var langt fra, det var Synd at lyve ham paa. Det er en deilig Mand. Naar denne hersens Kammerjunker kommer spankulerende, og jeg da i al Ydmyghed tager min Hue af, saa slaaer han Nakken tilbage og det ene Been langt frem; men at hilse igjen, det vilde være hans høivelbaarne Ære for nær. Nei, da maa jeg love min forrige Huusbonde; han kom aldrig ud i Marken, uden at han talede til mig, enten sagde: god Morgen, Jens Nielsen, eller god Dag, Jens Nielsen, eller god Aften, Jens Nielsen, og — hvordan har I det? — Og naar saa jeg sagde: jeg takker mangfoldig, naadige Herre, jeg har det godt, saa kunde han endog sommetider blive staaende og slaae en Passiar af med mig, og trængte En til Noget, saa var han altid hjemme. Ja, det

er en deilig Mand, og han er endda Kammerherre, med en Guldnøgle bag paa ved Siden af — af — — ja det kan nu være det samme hvor. — Men denne hersens Stuejunker eller Kammerjunker, det er saadan en sær løierlig Blære eller Veirpose.

Hvoraf kan det dog komme? — spurgte jeg.

Det kan jeg ikke rigtig vide, jeg har selv tidt tænkt derpaa; men jeg har engang hørt fortælle, om det er Sandt eller Løgn, skal jeg ikke kunne sige, at en Adelsperson altid fødes til Verden med en Hovenheds Blære i Maven, og naar han saa vorer til, og især naar han faaer en Charakteer, saa bliver Blæren fuld af Veir, og at deraf kommer den megen Opblæsthed. Mon der er Noget om det?

Men Kammerherren var jo ikke saadan, siger J.

Nei, nu var han det heller ikke, men det kunde da være kommen deraf, at endeel af Veiret var faret ud igjen, for det er længe siden han blev Kammerherre. Men da han var ung og blev Kammerjunker, da, fortælle de, at ogsaa han var mægtig hoven. Forresten har jeg havt Leilighed til at see en Mængde fornemme Folk, men det har jeg næsten altid fornummet, at jo fornemmere de vare, desto mindre storagtige lod de til at være. Det gaaer da nok med dem og deres Charakteer, som med nyt Øl og Brød, — det blæser op.

Kan nok være, — meente jeg. Det vil altsaa blive nødvendigt for mig at bruge Ordet „Kammerjunker" tidt, hvis jeg vil tænke paa at komme i Snak med Hr. Gnienfeldt og faae Gaarden og Haven at see?

Ja, det kan paa ingen Maade være andet, men glem, for Guds Skyld, da heller ikke at sige: von.

Hvorfor det?

Jeg veed, saa Mari, ikke, men der fortælles, at dette Navn er en af den naadige Herres Dienstene, og at han enten er født med det eller døbt med det, hvilken af Delene det er, skal jeg ikke kunne sige. Det piner ham svært, naar det ikke kommer med, men det maa krille ham, naar han hører det, for saa seer han saa fornøiet ud.

Er han hjemme? — spurgte jeg videre.

Ja, han er altid hjemme, at sige, naar han er her paa Gaarden, som ikke er ret længe ad Gangen; han kommer og drager afsted igjen som et ondt Veir; men han har ingen her at tage til.

Ikke det? Da veed jeg dog, her boe flere pæne Familier i Omegnen.

Ja, det er sandt, men der er ingen af dem for ham.

Hvorfor ikke?

Jeg forstaaer det ikke rigtig; men det veed jeg nok, at han holder sig for god til at søge Omgang med Dem, som ikke ere Adelsfolk ligesom han, og de egentlige Adelsfolk ville ikke vide af ham at sige, fordi, som der siges, hans Adelskab ikke er reent eller ægte eller gammelt nok. Naar det da en sjelden Gang hændes, at han rager ind iblandt andre Folk, saa staaer han der som en Luus imellem to Skrædernegle; de vende ham da Allesammen Ryggen. Men herhjemme er han en heel Karl.

Tak for god Underretning. Siig mig nu, ad hvad Vei jeg bedst kan gaae, for at faae Gaarden at see oplyst af Aftensolen.

Seer Han den Banke der lidt til Venstre! Ved Foden af den dreier Veien om ind til Gaarden; naar Han kommer

derhen, fører en Gangsti op til Toppen af Banken, og derfra kan Han oversee hele Gaarden, Søen, Haven og Parken.

Hillemænd! er der ogsaa en Park herude paa Heden? — spurgte jeg.

Ja, hvorfor ikke det? Alting er stort og fornemt her, og er det ikke, skal det være. Det vil Han nok selv faae at see.

Farvel og Tak!

2.

Jeg begav mig da atter paa min Vandring og fandt ganske rigtig Gangstien, der førte op til Toppen af Banken, som min gamle snilde Ven havde beskrevet mig den. Her var en lille Plet renset for Lyng og besat med en Bænk. Jeg satte mig paa den, og nu laae Gnienborg med sin hele Herlighed, belyst af Aftensolen, udstrakt for mine Øine. Gaarden var en temmelig gammeldags Bygning med et rundt Taarn; lige bag ved den udbredte sig en speilklar Sø af en ikke ganske ubetydelig Størrelse, paa den anden Side begrændset af en viid Hedeflade; til høire og venstre laae Haven og den saakaldte Park, tilsyneladende et lille Krat og Skovparti. Det Hele frembød et overmaade smukt Syn, maaskee smukkere, end det i Virkeligheden var, fordi det var en Sjeldenhed i disse Egne. Alt var stille, ikke en Vind rørte sig, og Gaarden laae for mig som en uddød Borg, thi ikke en Lyd, ei engang en Hunds Gjøen derfra naaede mine Øren. Det Hele gjorde et høist besynderligt Indtryk paa mig, især naar jeg tænkte paa den hule Adelsstolthed, som efter Hyrdens Beskrivelse residerede inden for disse taufe Mure. Jeg havde

saaledes et Qvarteers Tid siddet hensunken i stumme Betragtninger, da jeg pludselig vækkedes ved en Hunds Knurren og Fodtrin, som løde i Nærheden af mig. I det jeg saae mig om, bemærkede jeg en Mand af Middelstørrelse, ledsaget af en stor Bulbider, med temmelig Møie stige op ad Banken. Af den Gamles Fortælling og det fiirbenede Følgeskab sluttede jeg strax, at jeg befandt mig i Nærheden af Borgens stolte Herre, og jeg tog ikke feil. Da han kom nærmere, reiste jeg mig, tog min Hat af og gjorde en Undskyldning for, at jeg uden at anholde om Tilladelse havde indtaget en Bænk, som jeg formodede, var opsat for Hans Høivelbaarenhed, Hr. Kammerjunkeren selv.

Den naadige Herre løftede lidt paa Hatten, og uden at svare paa min Tiltale, spurgte han rask: „Kjender De mig?"

Kun af Formodning — svarede jeg — det faldt mig strax ind, da jeg saae min Herre, at De maatte være Hr. Kammerjunker von Gnienfeldt.

Ja, — gjentog han med den mildeste Mine af Verden og slog Nakken langt tilbage; — ja, De har ikke bedraget Dem, jeg er ganske rigtig Kammerjunker von Gnienfeldt. De er ventelig fremmed her paa Egnen?

Ja, jeg er, jeg gjør en Fodreise deels for min Sundheds Skyld, deels for at see mig om her i Landet.

Nu vel! — tog han igjen Ordet — da har De med Betænksomhed og Smag valgt Deres Vei. Gnienborg er uimodsigelig en af de skjønneste, om ikke den allerskjønneste Besiddelse her i Landet. De seer her Kronen, Perlen af mit Gods — Slottet, skjøndt ikke af de store, giver et fortryllende **vue**, til venstre Haven, til høire Parken, ligefor Søen, det er malerisk deiligt, ikke sandt?

Jeg bejaede det og vilde have sagt noget Mere, men det var øiensynligt, at han helst vilde høre sig selv tale. — Han udbredte sig nu med en trættende Vidtløftighed over sine Besiddelsers Herlighed, — sit Gods, som han ideiig kaldte det, uagtet jeg snart mærkede, at det Hele bestod af en Snees Huse, et Par Kirker, en Græsmølle og en Fidtekro paa Heden. — „En af mine Forfædre — vedblev han — dog, hvad siger jeg — ikke af mine Forfædre, men en Militair, **un homme bourgeois,** som havde vidst at bedaare en giftesyg Tante af mig og blev hendes Mand, — et Menneske, som hverken havde adelig Byrd, adeiigt Sind eller adelige Passioner, begik i sin borgerlige Borneerthed den Dumhed at splitte det prægtige Gods ad ved at sælge endeel af Bønderne deres Fæstegaarde til Eiendom. Derved tabte Godset en stor Deel af sin Herlighed; det mistede sin Jurisdiction, sin Skifteret og mange andre Herligheder. — Ah, jeg harmes til Blodet, naar jeg tænker derpaa. Siden har jeg villet samle Godset igjen; men de Bønder ere nogle halsstarrige Mennesker, de ville ikke sælge deres Eiendomsret. Hvad skulle Bønder dog med Eiendom? er det ikke bæstialsk?

Hr. Kammerjunkeren synes at have meget aristokratiske Grundsætninger — sagde jeg med et Smiil, da han standsede sin Tales heftige Strøm for at trække Veiret.

Aristokratiske? Ja, til Aristokrat har Naturen skabt og stemplet mig og — jeg har erholdt en fuldkommen aristokratisk Opdragelse. Finder De noget Underligt deri? — føiede han skarpt til og slog stolt Nakken langt tilbage.

Jeg er kun en borgerlig Mand — svarede jeg — og kan ikke ret have nogen Mening i denne Henseende.

Det er sandt, deri har De Ret. De Herrer af Bour-

geoisiet kunne ellers nok sætte dem ind i alle Forhold, i Videnskab og Konst, i alle materielle Interesser; men i det Høieste og Ædleste, i en sand Adelsmands Følelser, Anskuelser, Grundsætninger og Livsbestræbelser kunne de ikke trænge ind. Det kommer naturligviis af, at det er dem en fremmed Verden. Ha, ha, ha!

Mit borgerlige Blod foer mig til Hovedet ved denne indbildske Udgydelse og den haanlige Tone og de hovmodige Gebærder, hvormed den fremførtes. Vel muligt — svarede jeg noget skarpt — men oprigtig talt, saa har de fleste Adelsmænds Livsbestræbelser, som jeg har kjendt og endnu kjender, været saa usle, smaalige og intetbetydende, at jeg ikke har agtet det Umagen værd at trænge ind i deres Følelser og Livsanskuelser, thi — sandt at sige — jeg troede ikke, de gik ud paa andet end Morskab eller, hvad vi Borgerlige kalde, Tidsfordriv, uden Gehalt og uden Indhold.

Kammerjunkeren studsede synligt ved dette Svar, saae stivt paa mig og sagde efter en Pause: Det er den sædvanlige borgerlige Kortsynethed. Deres Yttring undrer mig slet ikke; jeg har baade læst og hørt den før. Nuvel! Naturen har dannet Dem til Borgerlig, og De har da vel havt en borgerlig Opdragelse?

For saavidt en videnskabelig Opdragelse kan kaldes saaledes, — ja.

De er altsaa Videnskabsmand, det er mig kjært; de Herrer pleie ikke altid at være ganske uden Modtagelighed for Livets høiere og ædlere Interesser. Vil De følge med og gjøre mig den Fornøielse at spise til Middag med mig, kan De see min Gaard med det samme, og jeg haaber, De ved min For-

klaring skal faae Syn for Adskilligt, som jeg mærker, endnu ligger udenfor Deres Horizont.

Det hele opblæste Væsen misbagede mig, og jeg var i Begreb med at afslaae Indflydelsen, men pludseligt vakte Nysgjerrigheden min Lyst til at gjøre et nøiere Bekjendtskab med denne Don Quixot og hans Livsbestræbelser. — Til Middag? — udbrød jeg da spørgende og saae paa mit Uhr, thi Solen var ikke langt fra at gaae ned, Klokken var henimod halv Otte.

Ja, til Middag; — hvad vi kalde Middag. Man hører, De allerede føler Dem i en anden Sphære end Deres sædvanlige. Ha, ha, ha! Behag at følge med, jeg tænker min Huusholderske er ved at servere.

Jeg modtog altsaa Indbydelsen; vi gik derpaa nedad Banken og vendte vore Skridt imod Gaarden. Her gjorde Kammerjunkeren nogle ubetydelige Bemærkninger om Bygningens Ælde og Form, som ikke indeholdt Noget, der er værd at optegne. Alt saae temmelig uordentligt og, jeg kan gjerne sige, forfaldent ud; men maaskee hørte det med til de adelige Livsbestræbelser, at det var saaledes. Paa en Steentrappe med Jerngelænder, som heller ikke var i den bedste Stand, ragede vi ind iblandt en Skare Haner og Høns, der flagrende og skrigende adspredtes til alle Sider, i det vi stege op, og efterat vi vare gaaede gjennem en smal Korridor, traadte vi ad en noget lav Dør ind i en stor Havesal med Vinduer og en Glasdør ud til Søen. Udsigten her var fortryllende; det Blide, det Raae og det Vilde sammensmeltede til det yndigste Landskab, i hvis Beskuelse jeg snart tabte mig. Af denne Beskuelse blev jeg vækket, da Kammerjunkeren efter en Pause

traadte tæt hen til mig med de Ord: Ogsaa her mærker man, at De har almindelige, borgerlige Passioner.

Hvorfor det? — spurgte jeg mut.

Havde De været Adelsmand, vilde denne Udsigt været noget af det Sidste, der havde tiltrukket sig Deres Opmærksomhed. Hvad der da ved Deres Indtrædelse maatte have fængslet Dem først, vilde have været denne Række af mine Forfædre og min Slægt, — han viste paa nogle gamle Portrætter, maadeligt malede, hvilke hang omkring paa Væggene; — dernæst vilde De have betragtet dette Bjælkeloft med dets brogede Maleri og oprindelig ældgamle Skikkelse; — derefter disse antike Speilkaminer, og naar disse endelig havde mættet Deres Interesse, først da vilde De have kastet Øinene ud af Vinduet efter Udsigten.

Kan være — svarede jeg — men jeg har jo sagt Herr Kammerjunkeren, at jeg er en borgerlig Person, og der kan altsaa ikke være noget Paafaldende i, at jeg har borgerlige Passioner.

Eh bien! Ja, Tingen er i sin Orden. Men nu maa De dog, førend vi gaae tilbords, betragte mine Forfædre. Her seer De — sagde han og førte mig hen foran et Portræt af en Mand, der saae noget barsk og skummel ud — her seer De den første af Gnienfeldternes Slægt, som kom her til Danmark. Slægten er forresten oprindelig tydsk, den er meget gammel og har sin Rod i Korstogenes Tid. Det var en ægte Adelsmand, og hans Frue, som De seer der ved Siden af ham, var en sand Adelsdame. De havde begge de meest ophøiede Passioner. Jagt, Heste og Hunde vare deres Liv; han var anseet for den dristigste og meest udholdende Jæ-

ger i hele Landet, og hun tumlede sin Ganger tiltrods for alle Damerne i mange Miles Omkreds.

Var det deres vigtigste Bedrifter? — spurgte jeg lidt spids.

Bedrifter? Hvem spørger om Bedrifter? En ægte Adelsmand har Nok i sig selv, han behøver intet udvortes Paahæng til sin Forherligelse. I Grunden giver Sligt ham intet høiere Værd.

Saa det er Hr. Kammerjunkerens Mening, at store og herlige Bedrifter ikke kunne adle en Mand?

Eh, mon cher! i Deres Øine maaskee, men i en ægte Adelsmands Øine kan ikkun Fødselen alene gjøre det.

Forlad mig. Jeg har kjendt Adelsmænd, der vare af en anden Mening.

Forlad ogsaa mig — tog han Ordet — at jeg er saa fri at sige Dem imod. De Adelsmænd, der have yttret denne Mening for Dem, have blot gjort det **en complaisance** for den borgerlige Indbildskhed og Omfindtlighed; de have sikkert ikke meent det for Alvor, eller og de have ikke været fuldægte Adelsmænd, kanskee saadanne Halvblods — for slige gives der jo desværre adskillige nuomtide. Nei, en sand og ægte Adelsmand kan ikke sætte Adelen i Andet end i Fødselen, — det er umuligt.

Mener De da ikke, Hr. Kammerjunker von Gnienfeldt, at en Mand, som f. Ex. Thorvaldsen er adel, skjøndt han ikke har noget Adelspatent eller udvortes bærer noget adeligt Præg, — en Mand, hvem hele Verden høiagter og beundrer?

Thorvaldsen? — Hm! jeg kjender ikke Mennesket; jeg veed nok, at han har et bekjendt Navn som Billedhugger;

eh bien! som saadan er han al Ære værd, men forlad mig, han er dog i Grunden ikke Andet end en Arbeidsmand for Fyrster og rige adelige Personer, som kunne betale hans Productioner.

Saa har vel Hr. Kammerjunkeren samme Mening om Digterne og andre Skribenter? — spurgte jeg videre.

Ja, hvad andet, og det endog en langt ringere — var hans Svar — bringe disse Herrer ikke deres Varer til Torvs som andre Kræmmere? Disse Blæksmørere, der i deres arrogante Taabelighed smigre sig selv med at være besjælede af en høiere Aand! Nei, den høiere Aand findes kun hos Adelen, denne tilhører den som udelukkende Eiendom. Men desuagtet vove disse indbildske Personer at yttre Tanker og fremføre Domme om Adelens Følelser, Anskuelser og Livsbestræbelser, der klinge lige saa feitede og bagvendte, som den Blindes om Farverne. — Dog, dette er jo ganske i sin Orden, da de snakke hen i Taaget om Ting, som de hverken kjende eller begribe. Det hele Bogkram, unter uns gesagt, er noget Pjank; man kunde da maaskee undtage Adelslexiconet og Hofmans Efterretninger om danske Adelsmænd.

Samtalen blev afbrudt her, da en straalende Tjener med en lang Kaarde ved Siden traadte ind og meldte, der var rettet an.

Nu vel, — udbrød Kammerjunkeren levende — min Hr. Videnskabsmand! Naturen har vel hos Dem ogsaa Krav paa nogen legemlig Næring efter Deres Anstrengelse i Dag; tillad mig at vise Dem Veien. — Han gik nu foran indad en Sidedør, jeg fulgte efter, og vi befandt os i Spisesalen, hvor et Bord, dækket til to Personer ligeover for hinanden ventede os. Maaltidet var tarveligt. Kammerjunkeren underholdt mig

imidlertid med en Beretning om Sammenhængen af hans adelige Slægtskab; — den Greve eller den Baron vare hans Onkler eller Fættere; — den Grevinde eller den Baronesse hans Tanter eller Cousiner, — kort, det hele Slægtskabsvæsen var et saa filtret Krat, hvoraf kun en saadan Adelsmand, som denne kunde finde ud og ind. Ærgerlig over den hovmodige Tone, hvormed selv disse Slægtregistre foredroges, kunde jeg ikke afholde mig fra at gjøre den maaskee noget spydige Bemærkning, at jeg mærkede, det gik omtrent med Adelen i vort Land, som med Bønderne i et Sogn, at de næsten alle vare i Slægt eller Familie med hverandre.

Kammerjunkeren satte et alvorligt Ansigt op, standsede med aaben Mund midt i sin Tygning, og saae et Øieblik stivt paa mig. Dog syntes han strax at fatte sig, og udbredte sig derpaa vidt og bredt om nogle paafaldende adelige Giftermaal, der vare blevne sluttede i den senere Tid.

Hvorfor tager Hr. Kammerjunkeren ikke en Gemalinde? — spurgte jeg — det vilde være en ny Prydelse for Gnienborg.

Ha, ha, ha! — udbrød han synlig fornøiet — Der hører man igjen den borgerlige Vankundighed. Jeg maa sige Dem: kun fyrstelige Personer have Gemalinder, Adelsmænd, som jeg og mine Lige, have Fruer; — Enhver Sit!

Takker for god Underviisning — svarede jeg med et Buk. Jeg mener da, Hr. Kammerjunkeren skulde gjøre en Frue lykkelig.

En Frøken, vilde De sige. Nu vel, Mama har undertiden sagt det Samme, og jeg har svaret: nu ja, hvorfor ikke det, naar hun besad de fornødne Qvaliteter!

Og de ere? — spurgte jeg.

Seer De, hun skulde, for det første, være af ædel Byrd —

Det tilstaaer jeg; ringere kunde det jo ikke være. Hun skulde da ogsaa være smuk.

Nu, Skjønhed er ikke at foragte, jeg sætter selv Priis derpaa; dog, dette er ikke saa overmaade vigtigt. Vigtigere var det, om hun havde nogle Grunker. Penge er Sjælen i en Adelsmands Liv; uden Penge bliver Livet ham let en Byrde. En ægte Adelsmand kan ikke give sig af med en ussel og gemeen Næringsvei eller gaae ind i et underordnet Embede.

Hvorfor ikke det? Jeg kjender dog mange Adelsmænd, som ere Embedsmænd.

Ja, desværre! Saa dybt er Adelen sunken her i Landet; den nødes undertiden til at kjøbe Existentsen med at bide i det sure Æble, at stille sig som Underordnet endog under Overordnede, som ere Borgerlige. Men tro De mig, det er et suurt Æble at bide i. Som Militair staaer jo Adelsmanden ved Siden af den Borgerlige, der for at faae et Slags adeligt Skildt faaer et von foran sit Sennenavn: von Rasmussen, von Knudsen, von Peersen, og hvad alle disse Navne paa sen hedde. De høiere Embedsstillinger, Ministre, Ambassadeurer, Charges d'Affaires ere jo snart ikke mere at tænke paa for en dansk Adelsmand.

Hvorfor ikke? — spurgte jeg.

Hvorfor ikke? Hvor skal han kunne danne sig til Statsmand eller Diplomatiker? Kan De sige mig et eneste Sted i det hele Rige?

Diplomater — meente jeg — dannes ikke i nogen Skole

eller ved noget Universitet, men Leilighed til forberedende Studier mangle dog ikke.

Skoler? Universitet? De kan dog vel ikke tænke, at en Adelsmand, der har et Gran af **esprit du corps** skulde sætte sin Søn i en latinsk Skole? Jeg veed nok, der ere de Adelsmænd, der gjøre det; det skal nu være liberalt, en Efterabelse af Borgerkongen hist, — her gjorde han en foragtelig Gebærde — men det er et jammerligt Beviis paa Vanslægtethed. Om jeg havde ti Sønner, kom ikke een af dem i Skole. — Og nu Universitetet! Jeg har af puur Nysgjerrighed besøgt adskillige Forelæsninger i Kjøbenhavn, for dog at høre, hvad der afhandledes. Hvad hørte jeg der? Pedanteri! og atter Pedanteri! — Nei, siden man omkalfatrede Sorø Akademi, kan ingen Adelsmand her tillands erholde en saadan forberedende Underviisning og Dannelse i nogen offentlig Anstalt, som han behøver.

Sorø Akademi? — raabte jeg med et forundret Smiil.

Ja, Sorø Akademi! det var oprindelig bestemt til et ridderligt Akademi, hvor ridderlige, adelige Øvelser skulde drives, men ogsaa det er nivelleret. Alt skal nu være liberalt, borgerligt; man kunde græde Blod, naar man tænker derpaa, — saaledes endte han i en heel bedrøvelig Tone.

Da har jo, Hr. Kammerjunkeren, som De selv sagde, faaet en ægte aristokratisk Opdragelse uden Sorø ridderlige Akademi.

Ja, det er en anden Sag. Jeg har havt den sjeldne Lykke at have en Fader, som var en fuldendt Adelsmand; jeg har ogsaa havt den Lykke at staae i saadanne Forhold, hvori ægte adelige Talenter have kunnet komme til fuld Blomstring, og naar man saa endelig saaledes som jeg, paa min

Udenlandsreise, har havt den Lykke at freqventere de mest udmærkede adelige Cirkler, saa kan man vel undvære Sorø Akademi. Men Hvormange have vel denne Lykke?

Herpaa maa jeg som borgerlig Mand blive Hr. Kammerjunkeren Svar skyldig.

Det gjør De Ret i; gid alle Deres Jevnlige vilde vise den samme Beskedenhed, da vilde det sikkert i Tiden staae bedre med Land og Rige.

Med disse Ord indtraadte en Standsning i Talen; vi fortsatte vort Maaltid og kjed af al den arrogante adelige Snak, hvoraf jeg nu havde faaet nok, da jeg havde fat paa Traaden, der spandt sig igjennem hele den naadige Herres Tankegang, længtes jeg efter at blive færdig og at komme bort. Jeg sad just og tænkte paa, hvordan jeg efter Maaltidet bedst kunde rive mig løs, da der paa eengang indtraf et Tilfælde, der forandrede det hele Optrin. Kammerjunkeren havde igjen taget Ordet og fortalte nu en heel Deel om sin Udenlandsreise, hvorledes han havde freqventeret Selskaber hos Fyrst Metternich i Wien og Fyrst Talleyrand i Paris. Han kom herved ogsaa til at tale om Julirevolutionen og den ifølge heraf hos os bebudede Stænderindretning. Denne sidste tilskrev han især Dagpressen og hans Harme udgjød sig nu over Journalisterne og Avisskriverne. — „Disse Skriblere! — raabte han — Disse Styverfængere! Disse Døgnsmørere! de ere ligesom de skrigende Haner, der med deres forbandede Galen forstyrre skikkelige Folks Nattero; naar een galer, gale de alle. Neppe havde den forbandede Julihane galet i Paris og Skriget igjennem Bladene naaet her til Landet, forend de kjøbenhavnske Blade ogsaa istemte deres: Kokkelekye!“ — Den naadige Herre udførte her et Hanegal med overraskende Vir-

tuositet. — „Og nu — vedblev han — istemte alle vores sultne Provinds-Avishaner ligeledes deres Kokkelekye; — thi som sagt, naar een galer, gale de alle.“

Han taug, men i det samme lød bag ved den galende Virtuoses Stol et naturligt Kokkelekye! med en saa skjærende og skingrende Røst, at hele Spisesalen bævede. Jeg brast da ud i en uvilkaarlig Latter med de Ord: „Ja, det er sandt, naar een Hane galer, gale de alle.“ — Men neppe vare disse Ord sagte, før Kammerjunkeren med en forskrækkelig fransk Ed og Servietten i Haanden foer op af Stolen og ud til høire Side; her laae ulykkeligviis den store Max; Skrævet over ham maatte da i Farten forlænges, men vækket ved sin Herres heftige Bevægelse reiste Uhyret sig pludseligt op med et dundrende Vov, og Kammerjunkeren sad skrævs over den. Ligevægten var imidlertid tabt, og i det Max, som uventet følte Byrden paa sin Ryg, vilde skride frem, styrtede den naadige Herre næsegruus ud over dens Bagdeel og stod paa Gulvet paa alle Fire ved Siden af sin fiirbenede Ven, der begyndte at logre med Halen, da den saae sin Herres Nedladenhed. Det Hele var kun et Oieblik's Sag. Min krampagtige Latter over den pudseerlige Situation søgte jeg at betvinge, saa godt jeg kunde, og ilede Kammerjunkeren til Hjælp; men inden jeg naaede ham, var han allerede paa Benene. Hans første Bedrift var nu at give den uskyldige Max et dygtigt Spark, derpaa gik han med Raseriets Heftighed løs paa en stor smuk Hane, der havde sat sig til Ro paa Ryggen af en Stol i Krogen og formastet sig til at agere den strenge Herres Ekko. Hanen, der snart mærkede Servietten som Angrebsvaaben daske sig om Ørene, foer med et Skrig afsted fra Stolen ned paa Gulvet, fra Gulvet op paa Bordet, og Kam-

merjunkeren med allehaande Skjældsord og Forbandelser efter den, hvorved det tydeligt viste sig, at Naturen gik over Optugtelsen, thi hans Adfærd røbede hverken adelig Smag eller adelig Besindighed. Skjøndt det begyndte at mørknes, fandt Flygtningen dog igjennem Døren ind i Havesalen, men kunde, forfulgt af Kammerjunkeren med den daskende Serviet, ikke finde det aabne Vindue ud til Gaarden; flagrende op og ned tog den i sin Forskrækkelse Flugten i Veiret og søgte et Fristed ovenpaa Skilderiet, der indeholdt Portrætet af Gnienfeldternes Stammefader. Ætlingens Raseri forvandlede sig herved til en Art Fortvivlelse. I sin Frygt for at Hanen i sin Angest ved en naturlig Udtømmelse skulde besudle hans Tipoldefader, Kronen for Landets Adel, gav han sig til med den ynkeligste Stemme at lokke, i det han raabte: „Hans! Hans! Kom ned Hans!“ — Men Hans, som nu troede sig i Sikkerhed, agtede ikke paa Lokkelsen. Nu gik da Kammerjunkerens Fortvivlelse atter over til Raseri; „saa skal du ogsaa — bandte han en skrækkelig Ed — lade dit Liv!“ — I et Nu foer han ind i et Sideværelse og styrtede ud igjen med et Jagtgevær i Haanden, som han strax rettede mod den ulykkelige Hans. Det gjordt mig ondt for det stakkels Dyr og jeg bad for det, i det jeg tog Kammerjunkeren i Armen. I det samme gik Skudet af, men Geværet havde ved mit Greb faaet en skraa Retning og gik Hanen forbi, der dog bedøvet af Knaldet og Krudtdampen styrtede som død ned paa Gulvet. Jeg sprang strax hen og tog den op, og den begyndte snart at komme til sig selv igjen. Kammerjunkeren stod som forstenet. —

Med eet gik Korridorsdøren op, og Huusholdersken, Stue-

pigen, Forvalteren, Tjeneren, — kort det samtlige Tyende styrtede med Forfærdelse ind i Salen.

„For Guds Skyld! — raabte Huusholdersken, som var foran — hvad er her skeet?“ — men da hun saae Hanen ganske slukøret i mine Arme, foer hun hen til mig, snappede den fra mig, og begyndte at jamre sig over sin Yndling, som hun troede lemlæstet, da hun saae den ikke var død. Alle de Andre saae tause og spørgende snart paa deres naadige Herre, snart paa mig. Kammerjunkeren havde imidlertid fattet sig. Med fornem og bydende Røst befalede han dem, i det han slog Nakken tilbage, at de skulde forføie dem bort, men tilføiede: „Jeg skal siden tale et Par Alvorsord med Jer.“ — Alle de Andre forlode nu Salen, og vi to bleve ene tilbage. Kammerjunkeren var flau, men meget fornem. Det syntes, som om det nylig forefaldne Optrin ærgrede ham, og at han i sit Hjerte ønskede mig langt borte. Dette Øieblik troede jeg at være beleiligt for mig til at slippe bort; jeg traadte da et Skridt henimod ham, takkede for hans Gjæstfrihed og anbefalede mig, idet jeg tillige ønskede ham at leve vel. Den naadige Herre slog atter Nakken tilbage, gjorde derpaa en Bevægelse fremad, der skulde ligne et Buk, og sagde i en fornem, men nedladende Tone: Jeg ønsker Dem en lykkelig Reise. Hvorpaa jeg tog min Hat og gik.

3.

Det var nu temmelig langt ud paa Aftenen. Da jeg kom ud i Gaarden mærkede jeg, at et svært Tordenveir trak op; Veien til nærmeste Kro var mig ubekjendt, og jeg vidste ikke, hvor jeg skulde tilbringe Natten. Jeg stod just og over-

sagde, om jeg skulde bede Gaardens Forpagter om Huusly, eller om jeg skulde søge ud paa Marken til min gamle Hyrde Jens Nielsen og anmode ham om at give mig Herberge i sit Hyrdehuus, da en frakkeklædt Mand gik temmelig nær forbi mig med et: God Aften!

Jeg hilste igjen og spurgte: om der var langt herfra til nærmeste Kro.

„Til nærmeste Kro? — udbrød han — ja, der er en god halv Miil. Vil De dertil i Aften, da er Veien for en Fremmed ikke god at finde.“

„Jeg var indtil for et Øieblik siden — vedblev jeg — Kammerjunker von Gnienfeldts Gjæst, efter hans egen Indbydelse, men det er nu forbi, og jeg maa for i Nat søge Ly et andet Sted.“

„Saa? — svarede Manden — Var det Dem Kammerjunkeren førte ind med sig før? Jeg troede, De var bleven hos ham i Nat.“

„Jeg selv troede det saa halvveis, men det var en Vildfarelse, vi begge bleve snart kjede af hinanden, og saa sagde jeg ham Farvel.“

„Hm! — tog Manden igjen Ordet — Jeg er Forpagter her paa Gaarden, vil De tage til Takke hos mig i Nat, er mit simple Huus til Deres Tjeneste; et Uveir hænger os over Hovedet, og De vil i alt Fald ikke kunne naae Kroen, førend det bryder ud.“

Jeg takkede, og fortalte ham nu i Korthed det Forefaldne og Anledningen til min Bortgang.

Manden loe og sagde: „Nu maa De netop blive og see Enden paa Historien, thi den er sikkert ikke forbi endnu. Herren gaaer nu sin Middagstour i Haven og overlægger,

hvordan han bedst skal corrigere sit Tjenerskab for den Affront, som han vil kalde det. Ved Midnat begynder sikkert Komedien igjen."

Vi gik da ind i Forpagterens Bolig, hvor jeg blev venlig modtaget af hans Kone. Under forskjellige Samtaler fik jeg da ogsaa Hanses Historie at vide, og Kammerjunkerens Forhold til ham. „Hans — saaledes fortalte Forpagteren — er oprindelig en Hanekylling, lagt ud af et Hønseæg, som uforvarendes var kommet ind mellem Andeæggene under en And. Huusholdersken forsøgte at opklække den, og det lykkedes. Derved blev Kyllingen saa tam, at den fulgte hende overalt og tilsidst paa egen Haand besøgte Kammerjunkeren i Sengen, hvor han gjerne ligger og drikker Kaffe og røger Tobak til om Middagen Kl. 12. Da Hans kom saavidt, at han begyndte at kunne gale, begyndte ogsaa Herren at gale efter ham, og de øvede saaledes hinanden i Hanemusiken. Jo ældre Hans blev, desto bedre galede han, og det samme gjorde Kammerjunkeren, jo mere han øvede sig, og Hans blev tilsidst hans Læremester i denne Konst. Hver Formiddag har nu Hans fri Adgang til Sovekammeret, hvor Herren ligger i Sengen, galer omkaps med ham, drikker Kaffe og røger Tobak; det er saa omtrent hans hele Dagværk. Naar der en enkelt Gang, som rigtignok er sjelden, kommer en eller anden adelig Bekjendt og gjør Visit, saa maa Hans op og gjøre sine Konster, og han og Kammerjunkeren opføre da en Galeduet til Gjæstens Underholdning. I Dag maa Hans have listet sig ind paa egen Haand, og De maa have sagt Noget, hvorved Herren har troet, De vilde gjøre ham latterlig, thi det er hans ømme Sted."

"Ja, det er muligt — svarede jeg — da han førend sit

sidste Hanegal yttrede: naar een Hane galer, gale de alle, og Hans derpaa galede efter ham, gav jeg mig rigtignok til at lee høit og udbrød: ja, det er sandt; naar een Hane galer gale de alle."

„Ja, der har vi det; der traf De hans ømme Sted, i det De lignede ham med en Hane, da han vel ved sin Yttring neppe tænkte paa, at Hans var nærværende."

Under denne og andre Samtaler begyndte det at lyne og tordne stærkt. Jeg fik Lyst til at betragte Uveirets Udbrud fra den allerede omtalte Banke tæt ved Gaarden og vi gik derop En mørk Uveirsky havde trukket sig sammen tæt om Gnienborg. Naar Lynet brød frem af Skyen, stod Gaarden, den blanke Sø og hele Landskabet et Øieblik i den klareste Belysning, og sank da pludseligt atter ned i et næsten uigjennemtrængeligt Bælmørke, som derpaa gjennemrystedes af de dundrende Tordenskrald, der rullede med sine gjentagne Ekkoer mellem Lyngbankerne. Dette Naturoptrin i den stille Nat og den øde Egn gjorde en usigelig Virkning paa mig. Det lod sig imidlertid ikke ret længe betragte i Ro, thi en mægtig Susen og Brusen i Luften og nogle faldende store Regndraaber bebudede Uveirets raske Nærmelse. Vi ilede derfor tilbage til Forpagterboligen, som vi naaede under et styrtende Regnskyl.

Ved vor Tilbagekomst mærkede vi en heel Uro i Hovedbygningen; et Værelse ved Siden af Havesalen var paafaldende oplyst; Døre bleve slagne op og i med megen Larm, og undertiden hørtes ogsaa Menneskestemmer; men nu brød Uveiret løs med al sin Voldsomhed og Alt blev igjen roligt.

„See nu — sagde Forpagteren — nu er der Fred paa Gaarden, saalænge Uveiret raser udenfor, thi saa er den naa-

dige Herre bange. Nu har han ladet sætte, Gud veed hvormange, Lys i sit Værelse for at dæmpe Lynglimtene, og nu er jeg vis paa, han ligger paa Maven enten i Sengen eller paa Sofaen i en gruelig Angest. Men af hvad jeg har hørt og seet, tør jeg vædde paa, at naar Uveiret er gaaet over udenfor, vil det trække op indenfor.

En Times Tid efter var Tordenveiret forbi og en smuk Sommermorgen begyndte at bryde frem. I det samme kjørte Kammerjunkerens Vogn for Døren.

„Tænkte jeg det ikke nok — sagde Forpagteren — nu begynder Tordenveiret deroppe." —

Og sandt var det. Flere Stemmer talede imellem hverandre med Raaben og Skrigen, som vel lød stærkt igjennem de nu aabnede Vinduer i Havesalen, men vi kunde kun opfatte enkelte Ord, indtil Huusholdersken med en gjennemtrængende Røst begyndte: „Hans er min, og naadige Herre havde ingen Ret til at skyde ham, og det er ikke godt at vide, naar han maa komme ind eller ikke komme ind. Kommer han ikke ind om Formiddagen for at gale med Herren, mens han ligger i Sengen, saa faae vi Utak og Skjænd for Forsømmelse; — kommer han ikke ind, naar her en enkelt Gang er Fremmede, for at gjøre sine Konster med den naadige Herre saa faae vi atter Utak og Skjænd for Forsømmelse; og kommer han sommetider ind, naar der er Fremmede, saaledes som i Dag, saa faae vi ogsaa Skjænd, og saa trues det stakkels Dyr med at blive skudt. Jeg kan — saa bandte hun — ikke lugte, hvad for Fremmede, der gider hørt Hans og Herren gale eller ikke. Desuden er Hønsehuset i saa ussel en Stand, at Hønsene kunne gaae ud og ind, naar de ville."

„Hvad? — raabte nu Kammerjunkeren — Er Hønse-

huset i daarlig Stand? Har jeg ikke tidt nok sagt, at Alting skal være i Orden her paa Gaarden? Hvorfor holder jeg da Forvalter? Det er Deres Skyld, min Hr. Forvalter, og De skal staae mig til Ansvar for hver en Høne, Maaren tager."

„Det skal jeg vel lade være — skreg Forvalteren hidsig. — Jeg har i mine Rapporter tre Gange gjort Forslag og Overslag til Hønsehusets Reparation, men aldrig erholdt Resolution derpaa."

„I ere noget Pak, noget Kram tilhobe! Paa Porten skulle I Rub og Stub til første November," — raabte nu Kammerjunkeren rasende.

Alle skrege nu i Munden paa hverandre — Løn — Kostpenge — Politiret — vare kun enkelte Ord vi formaaede at skjelne; Dørene sloges op og i, og ud foer Jammerjunkeren og op i Vognen, og med et tordnende: „Kjør!" — pidskede Kudsken paa Hestene, og ganske rigtig som Hyrden havde sagt, drog han bort fra Gnienborg som et ondt Veir.

Forpagteren gav sig til at lee hjertelig. Jeg derimod var mere alvorlig og beklagede, om jeg skulde været Aarsag i, at Folkene mistede deres Tjeneste.

„Bryd De Dem ikke om det — yttrede Forpagteren — den Sag er slet ikke saa farlig, som den seer ud til. Men nu begynder min Virksomhed; thi jeg maa sige Dem, at jeg ikke blot er Forpagter, men ogsaa diplomatisk Agent paa Gnienborg og har allerede lært i denne Bestilling at tyde, hvad der vil skee. Seer De, nu reiser han til Kjøbenhavn; at Reisen er bleven beslutted i en Ruf, lader kun saa, den har sikkert i Forveien været bestemt. Om otte eller fjorten Dage faaer jeg Brev fra ham med Anmodning om at foreholde Folkene deres utilbørlige og uærbødige Adfærd. Det skeer. Folkene

undskylde da deres Heftighed med at være blevne miskjendte uden Grund, bede om Overbærelse og bevidne deres Hengivenhed. Dette melder jeg tilbage. Dermed er Underhandlingerne forbi, Differentsen bilagt og Sagen endt. Om et Par Maaneder kommer Kammerjunkeren igjen, og da er Alting ved det Gamle, som om slet Intet var forefaldet. Jeg kjender Hofaffairerne paa Gnienborg." —

Vi begave os nu endelig til Ro. Efter nogle Timers Søvn vaktes jeg af den straalende Morgensol, som allerede stod høit paa Himmelen, og snart tog jeg Afsked fra min venlige Vert og Vertinde. Da jeg gik ud af Gnienborgs Port, tænkte jeg ved mig selv: at ligge i Sengen til Middag, drikke Kaffe, røge Tobak og gale omkaps med en Hane; — Hm! det henregnes altsaa til en ægte Adelsmands Livsbestræbelser! — Ja, ja, man lærer dog altid Noget paa Reiser.

(1848.)

4.

Henved fjorten Aar forløb, inden jeg igjen saae Gnienborg. I denne lange Tid havde mit Liv været rigt paa Omvexlinger og i en halv Snees Aar tabte jeg Kammerjunkeren ganske af Syne. Ved et særegent Tilfælde fik jeg nu, efter den gamle Fru Gnienfeldts Død, endeel at bestille med Familiens Anliggender; det blev da en Selvfølge, at jeg nu noget nøiere erkyndigede mig om Kammerjunkeren, og erfarede da til min store Overraskelse, at han var bleven en ganske anden Mand, end da jeg først lærte at kjende ham. Han var

siden den Tid bleven gift, levede bestandig paa sin Gaard, som han selv tog sig meget af, og var agtet og elsket i sin Kreds og af sine Omgivelser. De gnienfeldtske Anliggender bragte os i det sidste Aar i en temmelig hyppig Brevverling med hinanden, uden at han havde nogen Anelse om, hvad det var for en Mand han skrev til og fik Breve fra; thi han havde ved mit Besøg ei engang nedladt sig til at spørge om mit Navn. Ei alene hine Efterretninger om ham overraskede mig, men ogsaa den ligefremme, rolige Tone, hvori hans Breve vare skrevne, og det klare Blik, den sunde Forstand og den aabne Retsindighed, som udtalede sig deri, var mig paafaldende. Vort Mellemværende var ikke langt fra at bringes tilende, da Revolutionen og Krigen udbrød i Foraaret 1848. Paa denne Tid modtog jeg et Brev fra ham med den Yttring, at det var ham høist magtpaaliggende at faae de omhandlede Sager i Rigtighed jo før jo heller, da det var hans Agt at gaae med som Frivillig i Krigen. Skriftlig lod Sagen sig ikke afgjøre i en Hast. Jeg slog derfor flere Forretninger sammen og besluttede at begive mig personlig til Gnienborg.

I det jeg nærmede mig Maalet for min Reise, kom Kammerjunkerens fordeelagtige Omtale mig overalt imøde, og naar jeg yttrede min Forundring derover, fik jeg gjerne til Svar: „ja, derover forundrer ethvert Menneske sig; han var i forrige Tider en storagtig, opblæst Nar, — En kaldte ham en Gjøgler, — En gav ham endog Titlen af en Hanswurst, — men nu er han bleven „en rettens Stadsmand.“ Det kan godt være, at han endnu indvendig har nogle fornemme Nykker, men de ere ham jo i Kjødet baarne og ikke i Klæderne skaarne, og de mærkes ikke synderligt, for en „Stadsmand“ er han, det er ingen Løgn.“

Min Nysgjerrighed voxede naturligviis ved denne Tale, jo nærmere jeg kom Gnienborg, deels efter at see den Mand, med hvem der var foregaaet en saa paafaldende Forandring, deels efter at erfare, om han efter saamange Aars Forløb kunde kjende mig igjen. Endelig dreiede jeg ind ad Veien til Gaarden. Vel kjendte jeg tildeels Omgivelserne igjen, men de vare dog meget forandrede. Bakken med Bænken tæt udenfor Gaarden var der endnu, men den var ikke mere overgroet med Lyng, en ung Skov af Naaletræer i god Væxt bedækkede den paa alle Sider. Adskillige af de gamle Udhuse vare forsvundne og nye komne i deres Sted; Hovedbygningen selv var vel i sin gamle Form, men afpudset og pyntet, og Spor af stor Orden og Nethed viste sig allevegne. Ogsaa i det Indre af Bygningen fandt jeg siden en mærkelig Forandring. Korridoren var bleven et Galleri for de gamle Familiestykker og andre Malerier; Havesalens halvgammeldags Udseende var forsvunden, og Alt røbede, at Beboerne havde Sands og Smag for Konst og Litteratur.

Ved min Ankomst, som indtraf henimod Middag, lod jeg mig melde som Hr. P... fra R.... — Neppe var det skeet, før Kammerjunkeren kom farende ud paa Trappen imod mig med det Udraab: „Det var et Venskabsstykke, Hr. P...., Velkommen! Velkommen! De kommer i en lykkelig — — — formodentlig vilde han have tilføiet: Stund, — men han standsede og studsede øiensynligt, i det han saae mig ind i Ansigtet. Alligevel fattede han sig strax og førte mig ind i Forsalen. Efter at jeg der havde skilt mig ved mit Reisetøi og vi havde sagt hinanden nogle Forbindtligheder, gik vi videre ind i Familieværelset, hvor jeg blev forestillet for Gaardens Frue. Hun var en ret smuk Kone paa omtrent 30 Aar,

og jeg mærkede snart at hun besad baade Dannelse og Smag. Deres Børn, en Dreng og to Smaapiger legede paa Gulvet.

Medens Kaffeen blev baaret om og jeg talede med Fruen og Børnene, gik Kammerjunkeren med Hænderne paa Ryggen flere Gange taus frem og tilbage i Værelset, og blev, som jeg bemærkede, undertiden staaende og betragtede mig med et skarpt Blik. Da Kaffeen var drukken, foreslog han mig at følge med ind i hans Værelse. Her tilbragte vi flere Timer med at bringe vore Sager i Rigtighed, og han bevidnede til Slutningen sin store Tilfredshed med Udfaldet. — „Det glæder mig usigeligt — sagde han — at alt Dette er bleven bragt paa det Rene før min Afreise. Som jeg skrev Dem til, gaaer jeg med det frivillige Corps i Felten, og kun Gud veed, om jeg atter kommer tilbage. Nu er da den Ting bragt i Rigtighed og jeg kan nu drage saameget lettere bort."

Vi gik derpaa tilbords, og Maaltidet forløb under adskillige Samtaler om de nyeste Begivenheder. Da Talen nu ogsaa faldt paa den udbrudte Krig, sagde Kammerjunkeren til mig: „Det kan neppe feile, at De, Hr. P . . ., undrer Dem over min Beslutning, at forlade Familie og Hjem og gaae frivillig med i Krigen?"

Saa naturligt dette Spørgsmaal ogsaa var, fik jeg dog en uimodstaaelig Lyst til at besvare det i Spørgerens gamle Aand, og jeg sagde: „At en Adelsmand griber Leiligheden til at øve Ridderfærd, kan vist ikke undre mig; det maa jo være en af hans første Livsbestræbelser. — Hvad Hjem og Familie angaaer —

— Ha, ha, ha! — afbrød Kammerjunkeren mig og slog Nakken noget tilbage — nu er jeg da forvisset om, at jeg ikke tog feil af, at De jo har været paa Gnienborg før. Det

er, Gud hjælpe mig, som om jeg hørte mig selv tale for fjorten Aar siden. Hør, jeg faaer ved denne Leilighed Lyst til at fortælle en lille Historie, — en Historie, som ikke er uinteressant og — i det han vendte sig til Fruen — ikke uvigtig for Dig, min Bedste! og vor Familie." — Og nu fortalte han ikke uden Lune det hele Optrin med mig og Hans og Enden derpaa, som den var skeet for halvfjortende Aar siden. I det han sluttede, vendte han sig rask til mig med de Ord: „Ikke sandt? De har ikke glemt den hele Historie?

Jeg nikkede og vilde just til at svare, da Fruen heel forundret udbrød — „den Historie har Du jo aldrig før talt et Ord om, og Hr. P...? Hvordan hænger det sammen?"

Det hænger saaledes sammen — sagde Kammerjunkeren — at Hr. P... er hverken meer eller mindre end den samme vandrende Herre, der spillede den anden Rolle i hiint Drama, der loe ad mine Naragtigheder, bragte mig i Raseri og siden frelste Hans fra at blive skudt. Kan De negte det, Hr. P...? Det ironiske Udtryk i Deres Ansigt, hvormed De loe ad mig, da Hans besvarede mit Hanegal, har jeg aldrig kunnet glemme, og derfor studsede jeg, da jeg atter saae Dem idag.

Jeg tilstod nu ligefrem, at jeg ganske rigtig var Den, hvem Kammerjunkeren antog mig for, og tilføiede derhos en Bemærkning om det underlige Tilfælde, der havde bragt os i nøiere Forbindelse med hinanden, og at jeg var kommen til Gnienborg igjen.

— „Ja — sagde Kammerjunkeren — Livet er en løierlig Blindebuksleg. Dengang viste jeg Dem saagodt som Døren, og nu har jeg, uden at vide hvem De var, maattet bede Dem om at komme igjen; og De, De besluttede rimeligviis, da De gik herfra, aldrig meer at besøge Gnienborg igjen."

Dette tilstod jeg.

„Ja, seer De — vedblev han — siden De dog har seet mig i min Taabeligheds Periode, kan jeg nu nok tale med Dem derom. Den omtalte Historie var paa en Maade et Vendepunkt i mit Liv. Vel havde den Maade, jeg levede paa, i mangt et eensomt Øieblik voldt mig Lede, men en Beslutning var aldrig kommen til Gjennembrud; nu kom den det. Hvordan det gik til, skal jeg fortælle Dem. De husker vel, jeg foer afsted herfra som en Orkan; mit Sind var i et skrækkeligt Oprør. At blive gjort latterlig var mig altid saarende og bragte mig gjerne i en Tilstand af lidenskabelig Heftighed, men aldrig havde jeg følt Saaret saa piinligt som ved denne Leilighed, især da jeg efter Deres Bortgang godt mærkede, at selv mine Tjenestefolk ringeagtede mig og holdt mig for Nar. Paa Vognen lagde Raseriet sig imidlertid efterhaanden, og jeg gjennemgik nu den hele Begivenhed med større Rolighed. Mange af Deres Yttringer traadte skarpt frem i min Erindring, og jo koldere jeg overveiede min Adfærd, desto mere indlysende blev det mig, at den havde været taabelig og latterlig. Jeg gik videre i mine Betragtninger og prøvede, hvad jeg kaldte en ægte Adelsmands Anskuelser og Livsbestræbelser, og nu fandt jeg da tilsidst, at disse Udtryk i min Mund ikke havde været Andet end tomme Ord. Lidt efter lidt begyndte jeg saaledes at see klarere og at forstaae Folks Opførsel imod mig, som jeg hidtil havde udlagt paa min Maade. Det faldt mig da ind, efterat jeg om Aftenen var kommen i Ro i Gjæstgivergaarden, at tage min Tjener i Forhør. — „Siig mig, Peter! — sagde jeg pludselig, i det han havde hjulpet mig ved Afklædningen og stod i Begreb med at gaae bort — siig mig, hvad dømme Folk om mig?" — Karlen

studsede, saae forundret paa mig og taug. — „Ih nu — begyndte jeg igjen — svar mig oprigtig, — hører Du! — oprigtig! — hvad sige Folk om mig?“ — Karlen stammede: „Naadige Herre! Naadige Hr. Kammerjunker“ — — Slidder, Sladder med din „Naadige!“ — siig mig bare ligefrem, hvad sige Folk, jeg er? Nu! —

„Ja naar det endeligt skal være — begyndte han da — og Herren ikke vil blive vred, — de sige — de sige —“

— „Nu?“

— „De sige, at Herren er — at Herren er — en storagtig Nar.“

— „Godt! sige de ikke Andet?“

— „Jo, de sige og, at Herren er en indbildsk Tosse.“

— „Godt! og hvad siger du og dine Medtjenere, Huusholdersken, Kokkepigen, Forvalteren?“

Karlen taug atter og kløede sig bag Øret.

— „I sige det Samme, ikke sandt? — Men sige Folk ikke ogsaa, at jeg er en haard, og slet og lumpen Karl?“

— „Nei — var Svaret — det sige de ikke, men de sige, at Herren i Grunden er et godt sælle Skind, men at han kunde være meget bedre, naar han vilde.“

— „Godt, Peer! du er en oprigtig, prægtig Karl, det skal ikke blive din Skade; thi seer du, jeg har nu i Sinde at aflægge baade Storagtigheden, Narrekappen og Tosseriet.“

Karlen stod, som om han havde tabt Mund og Mæle.

— „Hovedet i Veiret, Peer! du troer vel, at ogsaa det er Narreværk; nei, ved min adelige Sjæl! det er min faste Beslutning, og saa sandt jeg er en Adelsmand, skal den ogsaa blive udført, som det er en Adelsmand værdigt.“

Vinteren tilbragte jeg derpaa i Kjøbenhavn; gav mig til

at studere den danske Litteratur, som hidtil havde været mig ubekjendt, og at lægge Planer for Fremtiden. Et nyt Liv begyndte at lyse mig imøde; Interesser og Nydelser, som jeg før havde foragtet og forsmaaet, fængslede mig snart; mine taabelige Vaner bekæmpede jeg for Alvor og overvandt tildeels, og som et andet Menneske kom jeg næste Sommer tilbage til mit Hjem. Folkene der studsede ved min nye Adfærd og kunde slet ikke finde sig tilrette dermed; de gamle fik Løbepas, og Gaarden erholdt til November en ny Folkebesætning; jeg tog mig selv af mine Sager, havde Lykken med mig, og endelig satte Forsynet Kronen paa det saa heldigen begyndte Værk ved at skjænke mig en elskelig Hustru og elskelige Børn. — Seer De, Hr. P..., dette var for en stor Deel Følgen af Deres første Besøg paa Gnienborg; gid det andet maa bære en lige saa velsignet Frugt!

Her opstod nu en Taushed af nogle Minutter. Derefter begyndte Kammerjunkeren igjen: „Jeg gaaer nu som Frivillig i Krigen, ikke fordi jeg venter at kunne udøve store Heltegjerninger, men for i min Manddom at afbetale noget af den Gjæld til Fædrelandet, hvori jeg staaer fra min Ungdom, der henrandt i Ørkesløshed og Daarlighed. Jeg opfylder herved kun en Pligt, der i Farens Tid paaligger enhver dansk Mand. Er det Dem muligt, Hr. P..., ønsker jeg, at De, saavidt det kan skee, vil være min Kone behjælpelig med Raad og Daad og ordne mit Huses Sager, om jeg skulde falde."

Dette lovede jeg.

Næste Morgen lavedes Alt til Afreisen. Det var et gribende Optrin, da Manden og Faderen tog Afsked fra Hu-

struen og Børnene. Rask svang han sig i Sadlen, og foer med en Følgesvend som et Lyn ud af Gaarden.

5.

Der forløb nu en Maaneds Tid, i hvilken de Danske flere Gange kæmpede tappert mod de i Antal langt overlegne Tydskere, og det er bekjendt nok, at det frivillige Corps, hvori Mænd af Landets ældste og fornemste Familier tjente, hverken i Mod eller Kjækhed stod tilbage for de virkelige Tropper, og i Særdeleshed udmærkede sig ved deres sikkre Skud i Træfningerne den 28 Mai og 5 Juni. I en af disse Træfninger fik Kammerjunker Gnienfeldt to Skudsaar. Efter nogle Ugers Ophold paa Lazarethet lod han sig føre hjem, hvor han haabede fuldkommen at vinde sin Helbred igjen. Til Krigstjeneste var han imidlertid dog bleven udygtig. — Netop i de Dage, da han indtraf i sit Hjem, begyndte den forunderlige Indbildning at udbrede sig blandt Bønderne, at Hertugen af Augustenborg var skjult paa en eller anden Herregaard her i Landet. Ikke blot i Jylland, men selv i Fyen og Sjælland var denne Tro bleven saa fast og almindelig, at Bønderne betragtede enhver Herregaard, hvorpaa der boede en adelig Familie, med den største Mistanke; men især traf denne Mistanke dog de Adelsmænd, der i Væddeløbsperioden for endeel Aar siden havde viist Iver for Fuldblodsvæsenet og i Anledning heraf havde staaet i nogen Forbindelse med den „durkdrevne Fuldblodsforræder," som Bønderne kaldte ham.

Jeg var just kommen til Gnienborg en Aften for at see til Kammerjunkeren, da Staldkarlen medbragte fra Kjøbstaden et Steentryksbillede, der forestillede de to augustenborgske

Herrer, hver med en Strikke om Halsen. I Borgestuen fremkaldte dette Billede naturligviis mange kraftige Yttringer, Ønsker og Forbandelser; dog var det især Haan og Spot, der udgik over Helten fra Bau; men alvorlige og oprigtig mente Forbandelser udøstes især over den ældre Broder, Hertugen. Da det hele Tyende saaledes havde udtømt sig i Ord, gik Forbittrelsen over til Gjerning, og i et fuldt Raad blev det besluttet, at Høiforræderen virkelig skulde hænges. Kokkepigen maatte da udlevere en skarp Skorsteenskrog, hvis ene Spids blev stukken bagfra igjennem Nakken paa Personen, derpaa blev han hidset op under Loftet, og saaledes blev Forræderen virkelig hængt under alle de Tilstedeværendes lydelige Jubel. Men uagtet han nu var hængt paa Gnienborg gik han dog i et Slags Allestedsnærværelse igjen paa alle Herregaarde omkring i hele Landet.

Næste Morgen red Kudsken til Kjøbstaden for at hente Lægemidler til sin Herre. I Kroen underveis, hvor han tog sig en Taar, faldt Talen paa den i Alles Munde værende Hertug.

— „Mon det er sandt — sagde Kromanden, en temmelig fordrukken og noget tunghørig Person — mon det er sandt, at han er her i Landet, som Folk paastaae?

— „Ja, hvorfor ikke det? — svarede Kudsken polisk — det Onde har Ærende allevegne."

— „Har du nogentid seet ham?" — spurgte Kromanden.

— „Ja, mange Gange — var Svaret — jeg har seet ham ved Væddeløbene, og eengang har jeg været paa Augustenborg."

— „Hille den! — udbrød Kromanden — Kunde du da kjende ham igjen, hvis du saae ham?"

— „Ja, ligesaa grangivelig, som jeg kjender dig."

„Naar saae du ham da sidst?"

"Ja, seer du, Mads — sagde Kudsken, i det han fulgt af Kromanden gik ud af Døren — egentlig saae jeg ham sidst i Aftes i Borgestuen paa Gnienborg. Vi havde vor Fornøielse med at hænge ham under Bjælken." — Med disse Ord svang han sig paa Hesten og red bort.

Den første Deel af Kudskens Tale havde Kromanden hørt og forstaaet, men den sidste Deel formaaede han ikke at opfange, da Hesten i det samme trampede. Saameget var han da nu vis paa, at Forræderhertugen var paa Gnienborg, og denne vigtige Hemmelighed forsømte han ikke at hvidske alle sine Krogjæster i Øret. Inden faa Dage var denne Nyhed udbredt omkring i Egnen; iblandt Bønderne opstod et frygteligt Røre; de samlede sig i større og mindre Hobe, skjældte, smeldte og truede i Munden paa hverandre, indtil Forhandlingerne endte med et Forslag til at drage til Gnienborg og forlange Kjæltringen udleveret. Et almindeligt Møde blev derfor bestemt i Kroen til næste Dag.

Om Formiddagen samlede sig da der omtrent et halvhundrede Bønder, som toge Plads omkring det lange Bord i Krostuen. Her maatte nu Kromanden berette sin Samtale med Kudsken; dette skete ogsaa med betydelige Tilsætninger og Udpyntninger; thi hver Gang han fortalte Historien, lagde han en og anden Smule til, og han havde nu fortalt den saa tidt, at han selv troede, han berettede den rene Sandhed. Kudsken havde, efter denne Fortælling, ei alene seet Hertugen, men hørt ham tale, seet ham spise, o. s. v; og i et Værelse paa Gnienborg, hvor ellers Ingen boede, var der i den sidste Tid seet Lys hver Nat.

Da denne Beretning var aflagt med mange Omsvøb, tog Forsamlingens Formand, som havde taget Plads for Bordenden, Ordet. Det var en høi bredskuldret Mand, raa og plump i Lader og Manerer, men med en Stemme, der kunde overskrige alle de Andres, og det var især denne Naturgave, der gav ham Forsædet ved alle Leiligheder som denne. Han snød sin Næse, kløede sig bag Øret, og begyndte da efter en Pause: „ Hm! Det er, saa bandte han, en betænkelig Sag, en meget betænkelig Sag! — Hør, Mads! giv os en Potte Brændeviin, førend vi gaae videre. — Det er en betænkelig Sag, og kræver Overlæg. Nu kan I selv see, er det ikke, som jeg siger: de Herremænd! de Herremænd! de gjøre Landets Ulykke! det er Blodsugere og Forrædere alle tilhobe“ — — Her taug han for at modtage Flaske og Glas af Kromandens Haand; derpaa skjænkede han betænksom en dygtig stor Snaps, som han tømte i eet Drag og nedsvælgede med Efterklangen: A — A! Flaske og Glas gik nu fra ham til de Andre, som fulgte hans Exempel. — „Seer I — vedblev han — det er, som jeg siger. Disse store Herrer, de see ned paa os Bønder, som de ikke æstimere anderledes end det Snaus, de træde paa; og nu der er Tale om Frihed og Lighed, nu slutte de strax Forbund med Kjøtere og Landsforrædere —

En af de Tilstedeværende tog sig her den Frihed at gjøre den Bemærkning: „du er dog nok vel streng, Claus; for vi kan dog ikke skjære dem alle over een Kam. Jeg troer ikke, at Forræderen er paa Gnienborg. I eet Fald maa jeg give Kammerjunkeren det Skudsmaal, at han i endeel Aar har viist sig som en honnet Mand baade imod mig og flere Bønder, og det ved mange Leiligheder; og jeg tør nok indestaae for, at han hverken har holdt eller holder med Hertugen eller Tyd=

skerne. Han er jo endog gaaet frivillig i Krigen imod dem og kommen saaret hjem."

— „Sagde du det, Niels Madsen? — begyndte store Claus igjen, idet han hvidskede sig om Munden efter at have tømt nok et Glas. — Det kan nu godt være, som du siger, men jeg siger det anderledes, og mine Ord skal staae. Jeg har tjent ham i fire Aar, og jeg veed, at han dengang var den mest opblæste og storagtige Karl, der kan gaae i to Skoe, og der er flere, der veed det, end jeg. Jeg tjente dengang paa Gnienborg tilligemed Knud Lauesen, spørg bare ham!

„Knud Lauesen? Hvad er det for En? — spurgte Flere.

„Ih, Knud Lauesen -- skreg Claus — han, som blev gift med Jens Poulsens Datter i Søstrup, hun hed Maren.

„Naa, ham, ja, men den han fik, hun hed Mette, — raabte Nogle.

„Hvad er det for Snak! nei hun hed Maren — vedblev Claus — jeg kjendte hende jo godt; hendes Moder hed Ane, hun gik noget kroget og var fra Torpen.

„Ja, det er rigtignok — faldt Nogle ind — hun var først gift med Jens Knudsen, og da han døde, fik hun Jens Poulsen. Hendes Fader boede nede i den lange Gyde, dernede ved Gadekjæret; det var saadan en svag Mand med eet Øie.

— „Ja, det er rigtigt, — sagde Claus — denne Knud Lauesen, som blev gift med denne Maren Jenses —

„Du tager feil, Claus — skreg atter En — han blev rigtignok gift med Jens Poulsens Datter, men det var med hende, der hed Mette — Maren, det var den anden.

„Vil I nu holde Jer Mund — skreg Claus af fuld Hals — og lade mig tale! Jeg siger, hun hed Maren. —

Som sagt, jeg og Knud Lauesen, vi kjende godt Kammerjunkeren, hvad det var for en storladen Kompan; han holdt sig for god til Alting, om det saa var til at gaae i Kirke, og kom han der en enkelt Gang af Nysgjerrighed, saa lukkede han sig inde i sin egen Baas, for at Böndernes Oine ikke skulde see paa ham. At han aldrig gik til Alters, det var da nu slet ikke saa sært, aldenstund han troede, han var bedre end Vorherre. Det var alligevel endda ikke det værste; men saa havde han al den Fuldblodsmaskepi med den Landsforræder paa Augustenborg; der reiste han over til ham, og saa var han med ham ved alle Væddeløbene, hvor vore egne gode hjemmegjorte Heste skulde skydes ud, for at det tydske Fuldblod kunde komme herind. I kan troe mig, om I vil: den ene Ravn hugger ikke Oiet ud paa den anden. Det lader nok, som om han er gaaet i Krigen imod sin gamle Fuldblodskammerat, men det er ikke Andet end Rævestreger for at bilde os Noget ind; og det kan godt være, som Kromanden siger, at Landsforræderen nu, da Kammerjunkeren er kommen hjem med en Rift i Armen, sidder i al Ro og Mag nede paa Gnienborg; for det veed I da, lige saa godt som jeg, at Kammerjunkeren altid var en stor Aristronom.

— „Ja, ja, det er ingen Løgn!“ — raabte Mange i Munden paa hverandre.

— „Du vilde nok sige: Aristokrat“ — bemærkede Niels Madsen.

— „Jeg siger Aristronom — svarede Claus i Vrede — jeg veed nok, hvad jeg siger, det skal du ikke lære mig. At Kammerjunkeren altid vilde op i Hoiheden, det veed jo ethvert Menneske.

— „Ja, javist, det er sandt! lød det.

— „Seer I — vedblev Claus — derfor mener jeg, vi skulde drage ned til Gnienborg og forlange Forræderen udleveret, enten med det Gode eller det Onde, enten levende eller død; for har den Kjøter vovet sig herind i Landet, og har Kammerjunkeren huset og hælet ham, saa skal de begge to skee en Ulykke.

— „Ja, det er et Ord! — skreg Mængden.

— „Godt! saa ville vi da drage afsted. Men først en Taar med paa Veien! — Hei, Kromand! en Taar rundt!" — Derpaa gik Glasset rundt, og da de havde tømt det med de tilhørende A — A — og Mundfordreininger, begav Skaren sig paa Veien.

Medens denne Styrkningstaar blev nydt med den tilbørlige Langsomhed, listede sig en af Bønderne ud, som havde staaet taus og stille under hele det foregaaende Optrin, besteg i al Hurtighed sin Hest og ilede i Forveien til Gnienborg. Her blev man høiligen overrasket ved Budskabet om den fremrykkende Hær. Kammerjunkeren blev vred, slog Nakken tilbage ligesom i forrige Tider, og bandte; Fruen blev meget urolig over de udstødte Trusler. Men da han saae hendes Frygt, gav han sig til at lee og sagde: „Vær du rolig, min Bedste! det kan jo ikke være dig, de ville have udleveret enten død eller levende; lad dem kun gjennemsøge Huset, saa kunne de jo see, hvad her er, og gaae bort med en lang Næse. — Hvorfor troe de ellers, at just jeg har Landsforræderen i Forvaring?" — spurgte han, i det han vendte sig til Bonden.

Manden fortalte nu de fremførte Beskyldninger og tilføiede: „Hvad der især afgjorde Udfaldet og satte Skaren i Gang, var det, at store Claus raabte, at ethvert Menneske nok vidste, at Kammerjunkeren altid havde været en stor — en

stor — ja, hvad var det nu? — jeg kan ikke komme paa Ordet, men det begyndte med A.

— „Hm! det var vel Aristokrat?" meente Kammerjunkeren.

— „Nei, det var ikke det — svarede Bonden — for, tager jeg ikke feil, saa var det det Navn, som Niels Madsen nævnte, men fik over Næsen for af store Claus, der raabte som et galt Menneske, at han nok vidste, hvad Navn Kammerjunkeren tilkom. En Ari — var det rigtignok, men hvad for en, kan jeg slet ikke mere komme paa."

Vi gjættede og gjættede forgjæves. Endelig fik jeg det Indfald at hente Høsts Ordbog over fremmede Ord. Vi gjennemgik nu Spalterne under A, men ingen af Ordene passede, førend jeg oplæste „Astronom" — da udbrød Manden:

„Ja, Aristronom! der har vi det.

„Rigtig! — loe Kammerjunkeren — Han har ikke ganske Uret, for saavidt jeg altid saae op efter Høiheden".

Vi overlagde nu i en Hast, hvad her var at gjøre; tilsidst besluttedes det, at Forvalteren og jeg skulde ile Sværmen imøde og see at bringe den til Fornuft. For en Sikkerheds Skyld tog jeg Bogen med. Omtrent en Fjerdingvei fra Gaarden stødte vi paa den fremrykkende Hær og begyndte strax at parlamentere. Dette var imidlertid ingen let Sag, og vi havde Mixie med at komme til Orde; thi Alle talede paa eengang, den Ene i Munden paa den Anden, og det rigelig nydte Brændeviin gav deres Tale en vis Høide og Styrke, som det var vanskeligt at faae Bugt med. Langt om længe fik vi da nogen Rolighed bragt tilveie, og lidt efter lidt begyndte ogsaa mine Forestillinger at finde Indgang. Men nu traadte store Claus frem og gjentog for endeel sin forrige Tale, som han endte med en drøi Eed og de Ord: Kammer-

junkeren er ikke at lide paa, vi kjende ham godt Allesammen; han har altid været, og han er ligesaa endnu i sit Hjerte en stor Aristronom."

„En Astronom? — spurgte jeg — Jeg forsikkrer Jer, det har han aldrig været og er heller ikke nu."

„Hvad! — skreg store Claus — "Har han aldrig været det? — Jo det har han, og det kan alle I, som kjende ham, vidne med mig."

— „Ja — Ja — det kan vi! — raabtes der.

— „En Astronom! Hvor kan I dog gjøre ham en saadan Beskyldning? Hvad er da en Astronom for En?

Den Ene saae noget forlegen til den Anden, men Claus udbrød: Hvad det er for En? Det er En, som altid slaaer Nakken tilbage og sætter Næsen i Veiret og er saa storagtig, at han aldrig kan komme høit nok tilveirs over os Andre; — see, det kalder jeg en Aristronom!"

„Hm! — tog jeg igjen smilende Ordet — uagtet Jeres Forklaring ikke er saa gal, som jeg tænkte, saa kan jeg dog forsikkre, at I gjøre Kammerjunkeren høilig Uret. Havde I endda kaldt ham en Aristokrat, det kunde der være Mening i, men Astronom er han visselig ikke."

„Jo — bandte Claus atter en høi Eed — er han saa!

„Nu vel — sagde jeg og tog min Ordbog frem — saa skal jeg da vise Jer det Modsatte." — Alle stak nysgjerrige Hovederne frem. — Hvem af Jer kan læse?"

„Jeg! — Jeg! — raabte de Alle.

„Vel! seer I, det er en Bog, hvori der er en Forklaring paa Dansk over alle saadanne latinske og franske Ord; ville I nu selv see, her staaer Ordet. Læs høit!

En læste da: A — stro — nom — En Stjernekiger.

„Hvad for Noget? — skrege Alle — Læs om igjen!

A — stro — nom — En Stjernekiger.

„Ha! ha! ha! — Der opstod en almindelig Latter.

„Nu kan I da selv see — sagde jeg — om I med Billighed kan kalde Kammerjunkeren en Astronom?"

„Nei, det er klart, det Hele er Narreværk — raabte Flere imellem hverandre — men det er Claus, han er altid saa klogviis."

„Hør, mine Venner! — vedblev jeg — Jeg vil gjøre Jer et Forslag. I kan nu allerede see, at I gjøre Manden Uret. Han er kommen syg og saaret hjem fra Krigen; det vilde forværre hans Saar og indjage Fruen og Børnene Skræk, om I alle tilhobe droge ind paa Gaarden. Lad nu to Mænd følge med os for at overbevise sig om, at Jeres Mistanke er ugrundet, og bliver saa I andre her, indtil de komme tilbage; jeg tænker da, I ville faae den Oplysning, som er nødvendig til at opklare den hele Misforstaaelse."

Efter nogen Snak frem og tilbage, antoge Bønderne dette Forslag, men da det skulde afgjøres, hvem der skulde følge med os, var Ingen villig til at overtage denne Ambassade. Mængden raabte paa store Claus, men han var Den, der mest haardnakket vægrede sig, og det var øiensynli at han ikke havde nogen Lyst til at see Kammerjunkeren Ansigt til Ansigt. Omsider fremtraadte da to andre Mænd og tilbøde sig at gaae med. Tilbudet blev samtykket af de Andre, og vi droge afsted.

Ved vor Ankomst til Gaarden bleve vi enige om, at Kjælderetagen skulde undersøges først. I det Mændene traadte ind i Kjøkkenet mødte de Kokkepigen. „Har I Hertugen af Augustenborg her? — spurgte den Ene.

„Ja, vi har" — var Svaret.

„Hvor? — Hvor? — udbrøde de begge meget forhippede.

„Vil I have fat paa ham, — saa følg med!" — sagde Pigen og gik foran ind i Borgestuen; de Andre fulgte i spændt Forventning.

„Der hænger han!" — sagde hun, i det hun traadte ind ad Døren og pegede op til det under Bjælken hængende Billede.

„Hvad for Noget? — udbrøde de forbausede.

„Ja — vedblev hun — „der hænger han; er det ham I vil have fat paa, kan I gjerne tage ham. Anden have vi ikke her."

Den overordentlige Ambassade havde lokket alle Gaardens Folk til Borgestuen, hvor der nu opstod et meget lystigt Optrin med Nedskjæringen af den hængte Landsforræder. Ogsaa Kudsken var da kommen til, og under Skjemt og Latter blev det nu oplyst, hvorledes den halvfulde og halvdøve Kromand havde narret sig selv og alle de Andre. De to Bønder bleve meer og mere flaue, da Folkene vedbleve at drille dem med, at de maatte passe vel paa deres Fange, at han ikke skulde løbe bort, og at de, naar de havde faaet ham slaaet ihjel tilgavns, endelig maatte see til, at de fik ham gravet ned i Rakkerkulen, ifald de vidste hvor den var.

Kammerjunkeren havde imidlertid listet sig ned og stod bagved som Vidne til det hele Optrin. — „Hør! — sagde han endelig til Ambassadeurerne. — „Havde jeg i Krigen kunnet træffe Landsforræderen, saa havde jeg skudt ham; da jeg ikke kunde det, saa have mine Folk hængt ham. Ville I nu besørge hans Jordefærd, saa have I her en Sølvdaler som et lille Bidrag til Begravelsesgildet."

Mændene modtoge Daleren, takkede og gik. Det hængte Lig, som de førte med sig, frembragte selv blandt Bønderne

en stor Fornøielse. Landsforræderen blev andengang hængt udenfor Krodøren; men inde i Kroen drak man lystigen Kammerjunkerens Skaal til ud paa Aftenen, indtil Kromanden og store Claus faldt under Bordet og laae saaledes under almindelig Jubel paa deres Gjerninger.

Da jeg fortalte Kammerjunkeren, hvor vanskeligt det havde været at faae nogle af Bønderne til al følge med, og at Ingen havde vægret sig mere derfor end store Claus, sagde han: „Seer De, da denne Mand forlod min Tjeneste, skyldte han for en stor Deel mig, at han fik den Gaard han fik, og den Velstand, han sidder i, er for en ikke liden Deel mit Værk. Saalænge han behøvede mig, eller troede at kunne have Fordeel af mig, da kaldte han mig, ikke en Aristronom, men sin naadige Herre og naadige Hr. Kammerjunker, da krøb han for mig, og var nærved at slikke Støvet af mine Støvler; men nu, da han seer, at han kan undvære mig, nu slaaer han mig tidt ihjel i sine politiske Forsamlinger. Der maa alligevel dog være et Gran Samvittighed tilbage hos ham, som indgiver ham en vis Sky for at komme ene til mig. Det er nu Verdens Løb: en Slyngel lønner altid Velgjerninger paa en slyngelagtig Maade. At ikke alle Bønder opføre sig som han, derom har dog ogsaa denne Dag givet et glædeligt Vidnesbyrd.

IX.
Episode af en 11te Juni Termin.
(1837.)

Terminen den 11te Juni nærmede sig. I Johan Klinkers og Palle Klausers to Familier herskede stor Bekymring, da hver af dem skulde udbetale en ikke ubetydelig Sum Penge, som de ei vidste noget Middel til at bringe tilveie. De havde den sørgelige Udsigt for sig, at der vilde blive gjort Indførsel i Alt, hvad de eiede, at deres Kredit vilde tilintetgjøres og deres Næringsvei derved ophøre. I den samme By boede en rig Mand, en af de sjeldne Rige, der ikke samlede sig Liggendefæ for sig selv alene, ikke saae saa nøie paa forsvarligt Pant og Sikkerhed, men brugte for en stor Deel sine Rigdomme til at sætte fattige, retskafne og driftige Folk i Virksomhed, og til at hjælpe dem, der med Flid og Orden dreve en eller anden Næringsvei; men ved indtrufne Omstændigheder vare komne i Pengeforlegenhed. Iblandt de sidstnævntes Tal vare de ovenfor omtalte Johan Klinker og Palle Clauser. De henvendte sig derfor i deres Nød til den rige Korsling, beklagede sig over den Stilling, hvori de befandt sig, og forestillede ham de ulykkelige Følger for dem og deres Familier, dersom deres Eiendomme skulde sælges og deres Næringsvei ophøre. Klinker behøvede 800, Clauser 600 Rigsbankdaler; de vare begge af Korsling ansete for redelige og stræbsomme Mænd, og paa deres Anmodning viste han sig villig til at hjælpe dem; „men — tilføiede han — for Øieblikket er jeg ikke istand til at udrede saa mange Penge; jeg venter imidlertid at faae adskillige Sum-

mer ind i Terminen, kan De bie til den 24de med at faae Besked, vil jeg see, hvad jeg kan gjøre, naturligviis maae de give mig lovformeligt Beviis for Laanet." — De to Mænd vidste, at naar Korsling sagde saa meget, var det lige saa sikkert som et bestemt Løfte, thi han var ogsaa en af de sjeldne Mænd, der holde meer end de love; de oppebiede altsaa med Taalmodighed den 24de. Paa denne Dag om Morgenen indfandt de sig atter hos Korsling, den ene efter den anden. Han havde netop travlt og var ifærd med at pakke ind til en Reise, som han stod i Begreb med at gjøre. Klinker kom først. „Det er mig kjært at kunne hjælpe Dem", sagde den Rige, "men nu skulde jeg have deres Forskrivning. Det er ellers slemt, jeg skal idag tiltræde en nødvendig Reise, som jeg ikke kan opsætte for det Papirs Skyld, og jeg kan vel vide, det er Dem magtpaaliggende at faae Pengene idag. Imidlertid, vil De have en Obligation istand til min Hjemkomst, som med Guds Hjælp vil skee om fjorten Dage, saa kan jeg nok troe Dem paa deres Ord saalænge; her ere Pengene." — Klinker lovede at opfylde det Forlangte, modtog Pengene og gik. Et Qvarteers Tid derefter kom Clauser og modtog 600 Rbd. paa samme Vilkaar og gav det samme Løfte. En Times Tid derefter reiste Korsling; efter otte Dages Forløb kom den Efterretning, at han var bleven meget syg paa Reisen, og atter otte Dage efter, at han var død.

Nogen Tid hengik nu, inden Skifteretten fik taget Boet under Behandling; endelig bleve Creditorer og Debitorer indkaldte til at melde sig. Klinker mødte og forklarede: han havde faaet 800 Rbd. tillaans af Korsling samme Dags Morgen, han var reist, men at Forskrivningen derfor skulde være ham overleveret ved hans Tilbagekomst, hvilket ikke var skeet

formedelst det indtrufne Dødsfald. Man efterslog i Korslings Bøger og fandt det anmærket, ligesom Klinker havde angivet. Men ved samme Leilighed blev man opmærksom paa, at en lignende Bemærkning var tilføiet strax nedenunder om de 600 Rbd. Clauser havde modtaget. Denne meldte sig imidlertid ikke. Da han hørte Korslings Dødsfald, begyndte onde Tanker at opkomme i hans Sind. Først fremstillede sig Muligheden af at fragaae denne Gjæld, da han intet Beviis havde udstedt for de modtagne Penge, og han tilforn havde søgt at skjule sin Pengeforlegenhed saa meget som muligt. Forestillingen om hiin Mulighed gik snart over til en Fristelse til at gjøre den til Virkelighed. Jo mere og længere han grublede herover, desto mere vandt denne Tanke i Klarhed og Styrke, og det blev omsider hans Beslutning at see Tiden an og i det mindste at vente indtil han navnligen blev indkaldt. Ifølge den i Korslings Bog forefundne Bemærkning skete dette ogsaa ikke ret længe efter. Man spurgte ham: om han ikke havde faaet 600 Rbd. tillaans af Korsling den og den Dag paa de angivne Vilkaar? Clauser negtede det; han havde rigtignok — sagde han — halvveis havt et Slags Løfte af Korsling paa denne Sum, men da han efter Aftale hiin Morgen kom for at faae den lovede Besked, kjørte han juft ud af Porten, og der blev intet af Laanet. Hvad den i Bogen forefundne Optegnelse angik, da forklarede han den saaledes, at Korsling maaskee havde indført den tilligemed Klinkers Laan i Forventning af, at han, nemlig Clauser, skulde komme og hente Pengene, og da dette ikke skete, glemt igjen at slette den ud formedelst Travlheden ved Afreisen. Ved denne Benegtelse vare imidlertid adskillige Omstændigheder, som vakte Rettens Mistanke om dens Rigtighed. Det blev oplyst, at

Clauser Dagen efter Korslings Afreise havde udbetalt 600 Rbd. til en Creditor; en af Korslings Tjenestefolk meente ogsaa at kunne erindre at have seet ham gaae ud af Huset før hans Huusbondes Afreise. I Korslings Gjemmer havde man ikke fundet saa stor en Sum i rede Penge som de 600 Rbd; og man ansaae det forunderligt, om han skulde have pakket disse Penge ind og taget dem med paa Reisen, uden at komme i Tanke om at udslette Anmærkningen i Bogen. Disse og flere Omstændigheder kunde vel efter den derefter reiste Sag ikke bringe det til fuldt Beviis imod Clauser, men bevirkede dog saameget, at ved Dommen blev ham paalagt at befrie sig ved sin Eed.

Dommen blev ham forkyndt, og Dagen til Edens Aflæggelse bestemt. Klinker, som ved sit Laan havde viist Ærlighed, var overbeviist om, at Clauser havde modtaget de 600 Rbd.; han gruede for det Tilfælde, at denne skulde gjøre en falsk Eed, og gik hen til ham, for om muligt at faae ham til at afstaae derfra. — „Jeg er vis paa — sagde han til ham — at du har faaet Pengene ligesaavel som jeg; gaae ikke hen og gjør din Eed paa, hvad du ei kan staae ved for Gud og din Samvitighed.“ — Clauser hørte paa ham med Kulde og svarede: om han kunde troe, at han vilde gjøre sig og sin Familie ulykkelig og forarmet ved at give de rige Arvinger en Sum Penge, der ikke tilkom dem?

„Jeg troer, den tilkommer dem — sagde Klinker — betænk, hvad er Armod i Sammenligning med en ond nagende Samvittighed? En Eed er en vigtig Handling.

„Den maa være saa vigtig, som den være vil“ — var Clausers Svar — min Familles Velfærd er mig vigtigere end hine rige Arvingers.

„Tro ikke" tog Klinker igjen Ordet — at du kan besmykke den Synd, du er ifærd med at begaae, ved at beraabe dig paa de rige Arvinger. Ja, de kunne vel nok undvære de 600 Rbd., men herom er Spørgsmaalet ikke; Spørgsmaalet er om hvad der er Ret eller Uret, Sandhed eller Løgn. Der var en Tid, da du tænkte anderledes end nu; da enhver Eed syntes dig en betænkelig Sag; nu er det Egennytten, der forblinder og frister Dig; det er den, der bringer din bedre Følelse for Ret og Sandhed til at tie; men betænk, der er en høiere, alvidende og allestedsnærværende Dommer, hans Røst vil du ei saa let bringe til Taushed, som du maaskee troer; der vil komme den Tid, maaskee naar du mindst venter det, da han vil tale høit, tale alvorligt, tale stærkt og rystende til dig, og hans Stemme vil du fornemme med Forfærdelse i din Samvittighed, thi den kan du mulig for en Tid dysse i Søvn, men den kommer igjen, den kommer igjen.

„Hold op med din lange Præken" — afbrød Clauser ham spottende.

„Velan da" — vedblev Klinker — „siden du hverken bryder dig om Gud eller din Samvittighed, saa hør dog i det mindste paa, hvad jeg vil sige dig om Følgerne af din Eed for din timelige Stilling. Betænk, hvad dine Venner, dine Medborgere, hvad Enhver, med hvem du staaer i nogen Forbindelse vil dømme om dig. Skjøndt Løgn og Meeneed i Grunden komme ud paa eet, saa veed du dog, at det nu engang er almindeligt, at Løgneren foragtes og spottes, men Meenederen hades og afskyes af alle Retsindige. Jeg er ikke den Eneste her i Byen, der er overbeviist om, at du er Pengene skyldig; de Fleste troe det, og din Eed vil langt fra ikke betage dem denne Tro. De ville herefter ansee dig for

en Mand, hvis Ord Ingen meer i nogen Henseende kan lide paa; Foragt og Afsky vil møde dig allevegne; Ingen, med mindre han høiligen er nødsaget dertil, vil have med dig at gjøre, ja, det vil endog gaae ud over din Kone og dine Børn. — „Der gaaer En, som har svoret Falsk — der gaaer en Meeneders Kone — der gaaer en Meeneders „Børn" — ville Folk sige, de ville kige ud af Vinduer og Dørre efter Eder, pege Fingre ad Eder og tro mig, det vil skade dig og dem langt meer end de 600 Rbd. ville gavne. — Lyd mit Raad, lad være at gjøre Eed!"

„Jeg skal nok selv svare for mine Handlinger" — gjenmælede Clauser — „pas du dig selv og lad mig være i Fred.

„I Guds Navn da" — sagde Klinker — „jeg har blot fulgt mit Hjertes Tilskyndelse, fordi jeg var i samme Tilfælde med Laanet som du, og troede, jeg burde advare dig. Du har iøvrigt Ret: Enhver skal gjøre Regnskab for sig selv. Farvel!"

Denne Samtale blev ikke uden Indtryk paa Clauser. Taus og tankefuld gik han længe op og ned ad Gulvet i en heftig indvortes Kamp. Paa den ene Side talede hans bedre Følelse for Sandhed og Ret, understøttet af den vaagnende Samvittighed; og Folks Omdømme og den Beskæmmelse, der ventede ham, var ham heller ikke ligegyldig; paa den ene Side viste sig de 600 Rbd., med hvilke han havde dækket en betydelig Deel af sin Gjæld, og derved var bleven en saa meget mere velhavende Mand; den Armod, der truede ham, hvis han nu igjen skulde skylde denne Sum bort, saae han med Skræk imøde. — „Hm"; sagde han omsider ved sig selv og standsede sin Gang — „hvad ville alligevel Folk sige, hvis jeg nu træder tilbage? Nogle ville foragte mig, Andre spotte

mig. — Bedre havde det maaskee været, om jeg aldrig havde begyndt paa at negte Laanet, men nu — nu er det for sildigt, har jeg sagt A, maa jeg ogsaa sige B". — — Overvunden af denne falske Undseelse fattede han sin Beslutning.

Clauser havde med fast Stemme aflagt den forlangte Eed og var derved erkjendt fri for at betale den omhandlede Pengesum. Han var altsaa nu 600 Rbd. rigere end tilforn, og bleven det, som det syntes paa en meget nem og let Maade, blot ved at række sine tre Fingre i Veiret. Men Straffen fulgte Synden i Hælene. Neppe var Eedsaflæggelsen tilende, førend det faldt tungt som Bly paa Clausers Hjerte. Da han gik ud fra Tinget, formaaede han neppe at drage Aande; han gik med nedslagne Øine og vovede ikke at see i Veiret; det forekom ham, som om Enhver, han mødte, blev staaende for at betragte ham; hans oprørte Indbildningskraft lod ham see tusinde Øine, som med Afsky stirrede ud af alle Vinduer paa ham, og med Gangen fra Tinget til hans Hjem gik det ikke bedre. Konen græd og vred sine Hænder, skjøndt hun tilforn af Frygt for den truende Fattigdom havde givet sit Samtykke til Edens Aflæggelse. Han skammede sig for hende, han skammede sig for sine Børn; Klinkers Ord gjenløde i hans Øren og han følte sig som forskudt baade af Gud og Mennesker. Natten kom, men bragte ham ingen Ro; Søvnen vilde ikke indfinde sig, og den urolige Slummer, der henimod Morgenstunden overfaldt ham, var ledsaget af piinlige og skrækkomme Drømme. I denne ynkelige Forfatning tilbragte han nogen Tid. En Reise, som han foranledigedes til at gjøre, gav ham nogen Adspredelse, og Tiden bragte lidt efter lidt nogen Rolighed tilbage i hans Sind. Alligevel sad den skarpe og hemmelige Braad dybt i hans Sjæl og mindede ham

dagligen om, at den endnu var tilstede.

Nogle Aar forgik, mange andre Nyheder tiltrak sig Byfolkenes Opmærksomhed, og Clausers Sag syntes at være glemt. Han drev sin Haandtering med Flid og Orden, var endog stundom munter, som det lod, skjøndt han undertiden led af en lønlig Angst og Uro. En Aften om Ugen pleiede han at besøge et Vertshuus der i Byen og spille en Polskpas; her gik Alting godt og lystigt, indtil han en Aften kom i Trætte med sine Medspillende om Spillet, der blev hævet i Vrede. Enhver troede at have Ret. Omkring hver af de Spillende samlede sig nu flere Venner og Bekjendter, som dannede adskillige Grupper og smaasnakkede om Spillet. Clauser følte paa eengang Stikket af den gamle Braad, nærmede sig uformærket og lyttede mistænksom efter Samtalen. — „Spille med saadan En, som har svoret sig Fanden i Vold" — hørte han En af sine forrige Medspillende sige, og øieblikkelig opstod det samme Oprør i hans Sjæl, som havde fundet Sted den Dag, da han aflagde sin Eed. Et Par, som han forsøgte paa at indlade sig i Samtale med, svarede — saa syntes det ham — kort og but; det forekom ham nu, som om Alles Øine vare henvendte alene paa ham, og i en skrækkelig Sindsstemning gik han derfra. Imidlertid gjorde han dog Vold paa sig selv og gik atter hen den næste sædvanlige Aften. Flere, som han foreslog et Spilleparti, undskyldte sig, og det forekom ham igjen, at han hørte En bag ved sig sige: — „spille med den Meeneder." — Han gik nu hjem og kom ikke oftere paa Vertshuset. Men et skrækkeligt Oprør rasede fra nu af i hans Sjæl, og det saa meget heftigere, som han var nødsaget til, at indeslutte sine Følelser i sig selv uden at turde meddele dem til Nogen. En mørk Tungsindighed overfaldt ham,

han forsømte sine Forretninger og det gik tilbage for ham. Denne Tungsindighed og de hemmelige Qvaler, han led, tærede paa hans Livskraft; han faldt i en heftig Sygdom. Da han formodede, det vilde blive Døden, lod han bede Klinker om at komme til sig; han forlangte at være ene med ham, og da de vare ene, gav han ham Haanden og sagde: „Du havde Ret: en Eed er en vigtig Handling, og jeg kan tilføie af Erfaring: en falsk Eed er en skrækkelig Handling. Havde jeg fulgt dit Raad, havde dette Leie nu ikke været mig et Helvede; jeg kan blot bede til Gud: forlad os vor Skyld; men bed du og Enhver: led os ikke udi Fristelse, men frels os fra det Onde!“

Klinker blev hos ham, indtil han ved Midnat opgav Aanden i en Art fortvivlet Raseri.

X.

Episode af en ung Piges Confirmation.

(1837.)

Paa en Reise i Paasken i Aaret 181*, fortalte Hr. A., kom jeg til den lille Kjøbstad X...; jeg traf her en Ungdomsven, Præsten, hvem jeg besøgte og hos hvem jeg blev nogle Dage. Det hændte sig Fredagen efter Paaske, at vi om Formiddagen sadde i hans Studerekammer, talede om gamle Tider, gjenkaldte vore Ungdoms glade Drømme og Forhaab=

ninger, meddeelte hinanden vore Bekymringer og Klager over Tidernes Tryk og andet mere, som i Grunden ikke vedkommer den Sag, jeg vil fortælle. Vi bleve afbrudte i vor Samtale ved en Pikken paa Døren og Indtrædelsen af en lille fattig klædt, men iøvrigt pæn og net Mand. Jeg formodede, det var en af Byens Borgere, og deri tog jeg heller ikke feil. Han fortalte Præsten, at en vis Veisner var kommen ind til ham om Morgenen tidlig og havde holdt et forfærdeligt Huus med ham og hans Kone, skjældt dem ud for Tiggerpak og givet dem mange andre meget værre Titler, og denne Vrede var kommen af at Præsten, da han Dagen i Forveien havde stillet Confirmanderne i den Orden, i hvilken de næste Søndag skulde staae i Kirken, havde givet Veisners Datter Plads nedenfor en Datter af Manden, som nu stod for os. —

Hvad svarede De ham til alt dette? — spurgte Præsten.

Jeg søgte at berolige ham, sagde Manden — og forsikkrede, at det var mig en ganske ligegyldig Sag, hvor hun stod; jeg havde ikke anviist hende nogen Plads, og baade jeg og Marie, som just var i Stuen, forsikkrede ham, at hans Datter meget gjerne maatte staae ovenfor, naar det ikke var imod Deres Villie. Det er derfor mit Ærinde at bede Dem om, at Veisners Datter maa staae ovenfor min; thi jeg ønsker ikke at have Nogens Uvenskab for det, og jeg og min Kone ansee Confirmationen for en altfor hellig og vigtig Handling til, at en saa ringe Ting, som den Plads, hvorpaa min Datter staaer i Kirken, skulde vanhellige den ved noget Filteri mellem Veisner og mig.

Det er ret smukt tænkt af Dem og Deres Kone — sagde Præsten — og jeg vilde meget gjerne føie Dem i Deres Ønske. Da jeg anviste de to Pigeborn deres Pladser, tænkte

jeg ikke paa, at der skulde opstaae nogen Vrede derover; men jeg mener dog, at det nu er en egen Sag, at forandre Pladserne, fordi Veisner har faaet en forfængelig Grille, som slet ikke burde opstaae hos ham ved en saa vigtig Handling, som hans Datters Confirmation; Tøsen er indbildsk og forfængelig nok alligevel, og denne Leilighed burde ikke opblæse hende endnu mere.

Netop ved disse Yttringer traadte en høi Mand rask ind ad Døren; han kunde omtrent være en fyrretyve Aar gammel, var iført en meget fiin blaa Kjole med store, blanke Knapper, lyse Beenklæder, en meget spraglet Vest, og Støvler med gule Kraver. Uagtet Klæderne vare nye, vare de dog hverken frie for Duun eller Pletter; Lintøiet var fiint, men sad uordentligt og var noget smudsigt, Haaret var filtret og uredt, Ansigtet rødt og blussende, og i Haanden holdt han en meget stor sølvbeslagen Meerskumspibe. Da han ved Indtrædelsen stødte paa Manden, som stod tæt indenfor Døren, fortrak han Ansigtet til et bittert og foragteligt Smiil og begyndte uden videre Indledning i en raa og stolt Tone: „det undrer mig, Hr. Pastor, at De igaar har sat min Datter nedenfor denne Skræders Tøs til paa Søndag! jeg maa sige Dem, det er lumpent gjort; jeg har til hver af de sidste Høitider offret Dem en Specie, og igaar, veed De, leverede min Datter Dem to Specier for hendes Confirmation. Det er sandt, jeg kan sagtens taale at give et saadant Offer, men naar man seer, at det modtages med Utaknemlighed og Uskjønsomhed, saa harmes man."

Jeg veed ikke, Hr. Veisner — svarede Præsten rolig — at jeg paa nogen Maade har viist mig utaknemlig og uskjønsom imod Dem, og jeg undrer mig storligen over Deres Tale.

Jo det kalder jeg — bandte den Anden en drøi Eed — baade utaknemligt og uskjønsomt at sætte min Datter paa Kirkegulvet nedenfor denne usle Skræders Tøs; troer De, jeg vilde have kastet mine Penge hen til Dem, dersom jeg ikke havde ventet, at min Datter skulde være bleven een af de Øverste? Hvad har vel den usle Skræder offret Dem? et lumpent Skræderoffer, kan jeg tænke, en gammel Rigsdalerssseddel?

Jeg er fornøiet med hans Offer, svarede Præsten, og det faaer at være Dem nok. Naa, saa det er da den egentlige Grund til Deres store Offer! Jeg tænkte dog, det havde en ædlere Grund.

En ædlere Grund! — raabte den Anden ivrig — ingen Grund kan vel være ædlere end den, at man gjør Opoffrelser for sine Børn, at de kunne vise sig med Ære for Verden. Hvilken større Skam kan vel overgaae min Datter paa Søndag, end at hun med Silkekjole og Shavl skal staae nedenfor denne Skræderdatter med hendes Kattuns eller vel endog Hvergarns Kjole.

Sandt at sige, Hr. Veisner — sagde Præsten med et Smiil — saa tænkte jeg rigtignok ikke paa Deres Datters Silkekjole eller Shavl, da jeg anviste hende hendes Plads.

Da burde De have tænkt derpaa, — bandte den opbragte Fader — De burde have gjort den Sammenligning, at min Datter er en Pige af Dannelse, fremfor alle Deres Skomager-, Skræder- og Kræmmerdøttre; hun er nu sexten Aar gammel, har i to Aar spillet med Bifald paa det dramatiske Selskabs Theater, har ladet sig høre paa Klaveer og sunget her ved Concerterne, og saaledes gjort sine Forældre baade Ære og Glæde, og nu vil De uagtet min Gavmildhed imod Dem, beskæmme saavel hende, som hendes Familie.

De burde skamme Dem, man burde vente mere Conduite af Dem, i det mindste at De vilde have betænkt, at der burde Noget for Noget; men det kan jeg sige Dem, det skal De komme til at fortryde.

Jeg faaer at lade det komme an derpaa — svarede Præsten — De seer her Deres Medborger, Skræddermester Hansen; hans Ærinde til mig var netop at bede mig om, at sætte hans Datter nedenfor Deres. Indseer De nu ikke den skjærende Contrast, der er imellem hans og Deres Ærinde? Confirmationen har en altfor vigtig og hellig Betydning til, at den skulde være til Stads eller til at smigre Nogens Forfængelighed. De skulde betænke, hvilke skadelige Griller, De ved et saadant Forhold nærer hos et saa uerfarent Barn, som Deres Datter; med hvilket hovmodigt Sindelag, der saa meget strider imod den christelige Ydmyghed, De fører hende en saa vigtig og betydningsfuld Dag imøde; De burde føle, at en saadan Tænkemaade strider lige imod de Lærdomme, jeg som Christendomslærer har søgt at indprente hende, de Formaninger, jeg har lagt hende paa Hjerte, og imod det hele Sindelag, jeg har arbeidet paa at grundfæste i hendes unge Sjæl, og hvor let det er for Dem, som Fader, at nedbryde ved Deres Ubesindighed, hvad jeg som Sjælesørger med al Flid og Retsindighed har stræbt at opbygge.

Alt det kan være meget godt paa Prædikestolen, — ytrede den Anden.

Ja vel — svarede Præsten — men det burde ogsaa tages med ud i Livet, thi endnu gjælder det guddommelige Bud, at Fædre skulle opdrage deres Børn i Tugt og Herrens Formaning. Under disse Omstændigheder, vil De selv indsee, Hr. Veisner, at jeg ikke kan tage nogen Notits af Hr. Han=

sens Begjæring, jeg kan ikke lade mig true til at forandre Deres Datters Plads, da jeg ikke finder nogen skjellig Grund dertil; men det staaer Dem frit for at holde hende tilbage fra Confirmationen, og jeg skal Intet have imod, at De næste Aar lader hende confirmere af en anden Præst. Hvad Deres to Specier angaaer, da ere de atter til Deres frie Raadighed, vær saa god at modtage dem tilbage. — Med disse Ord trak han en Skuffe ud og rakte Veisner Pengene, i det han tilføiede: „lader os ikke have Lyst til forfængelig Ære!" Disse Apostelens Ord vil jeg ved denne Leilighed lægge Dem paa Hjerte.

Jeg blæser baade Dem og Apostelen et Stykke — udbrød den Anden forbittret og kastede Pengene paa Bordet — men det kan De være vis paa, jeg skal for denne Fornærmelse nok finde Dem paa en anden Maade.

Det tvivler jeg ingenlunde om — svarede Præsten — en Mand som De vil vistnok i saadanne Tilfælde holde sit Ord. Nu ønsker jeg mig iøvrigt forskaanet for Deres ubehagelige Nærværelse.

Manden kastede et forbittret Blik paa Præsten og Skræderen, og dernæst et Sideblik til mig, der under dette hele Optrin havde siddet, som en taus Tilskuer i Sophaen, og derpaa styrtede han ud af Døren. Skræderen tog strax efter en høflig Afsked.

Her seer Du, sagde nu Præsten til mig, af saadanne Luner afhænger tildeels mit Udkomme, Vil Du troe, at næste Pintseoffer skal vise, at han er en ordholdende Mand.

Hvad var det for en Person? spurgte jeg.

En Hattemager, som er bleven halvgal af Pengestolthed og Forfængelighed, — var Svaret. — For sex Aar siden

var han en fattig Mand i Z...; da slog Lykken eller, som man vel rigtigere kunde sige, Ulykken ind og lod ham vinde 20,000 Rbd. i Lotteriet. Strax faldt han i mange Fristelser og Snarer; han forlod Z... af Frygt for, at han der, hvor han hidindtil havde levet i Fattigdom, ikke kunde nyde en i Forhold til hans Rigdom forøget Agtelse, flyttede hertil Byen og kjøbte et nyt grundmuret Sted, omme i Klostergaden. Naturligviis fik han Navnet „den rige Hattemager", hvoraf, som du seer, han ikke er lidet storagtig. Siden hans Ankomst hertil Byen har han næsten ikke foretaget sig Andet, end at arbeide paa at faae sine Penge sat overstyr, og ved plumpt Vindmageri at spille en Slags stor Person. Konen er ligesaa taabelig som han, og Datteren slægter de kjære Forældre fortræffeligt paa. Her blev for et Par Aar siden oprettet et dramatisk Selskab; thi nu skal jo Alt være Komedie; Manden forsøgte nu først sin Lykke paa Skuepladsen, men det vilde ikke gaae; desto bedre gik det imidlertid siden for Konen og Datteren, uagtet deres brede Tungemaal og fuldstændige Mangel paa Begreb om, hvad Skuespilkonst er; hele Vinteren tænkes der nu i Huset ikke paa Andet, end paa at lære Roller og studere Theaterpynt; man har rost deres Spil, og nu er den dramatiske Forfængeligheds-Djævel faret i dem. Manden er bleven Maskinmester, for dog at blive Noget, da han ikke duede til Skuespiller, og desuden er han bleven Directeur i Byens Skydeselskab og endelig Lieutenant ved Borgervæbningen. For ham gaaer nu Sommeren hen tildeels med Exerceerøvelser, Skydeøvelser og Keglespil; Moder og Datter ere da ved alle Leiligheder paa Farten, deels for at modtage de andre Borgerkoners og Borgerdøttres Hylding og Beundring, deels for at opvække Misundelse og nyde en forfængelig Tri-

umf. Størstedelen af Vinteren tilbringer Manden paa Theatret, eller paa Billardsalen, eller i Skjænkestuerne, hvor han kan lade sin indbildte dramatiske, militære og politiske Viisdom glimre, og siden han engang var i Kjøbenhavn og saae Holbergs Ulysses von Itacien, mestrer han de største Skuespillere og Generaler, Napoleon ikke undtagen. Ingen af hele Familien drømmer om, hvad alligevel enhver fornuftig Mand i Byen uden Vanskelighed spaaer, at den hele Herlighed snart vil have Ende.

Næste Søndag — saaledes fortalte Hr. A. videre, gik jeg i Kirken. Tilfældet bragte mig til at sidde i en Stoel bagved Hattemageren. Han var iført en straalende Lieutenants-Uniform. Med korslagte Arme og en dybsindig Mine søgte han at give sig et vigtigt Udseende. I Stolen ligeoverfor paa den anden Side af Kirkegangen faldt en Dame mig i Øine formedelst hendes overdrevne, kostbare, men derhos smagløse Pynt; det var Hattemagerens Madamme. Efter Prædiken traadte Confirmanderne ud paa Kirkegulvet. Jeg saae Hattemageren give sin Datter et Vink, og istedenfor at stille sig paa den hende af Præsten anviste Plads, stillede hun sig allernederst. Hun faldt strax i Graad og vedblev at græde under den hele Confirmationshandling; sandsynligviis satte meget forskjellige Følelser hendes Sind i saa heftig Bevægelse. Først ved Examinationen blev Præsten vaer, at hun manglede paa sin Plads; ganske rolig tog han hende ved Haanden og førte hende derhen. — Hattemageren blussede af Forbittrelse og knyttede den ene Næve, men derved blev det dog.

Om Eftermiddagen gik Præsten og jeg en Spadseregang udenfor Byen; det blev Aften, førend vi vendte tilbage, og vor Vei faldt forbi Hattemagerens Bolig. Hele Huset var

stærkt oplyst og Alting vidnede om, at der var stort Selskab. I det vi nærmede os, hørte vi Sangen:

Fryd dig ved Livet
I dine Dages Vaar,
Pluk Glædens Rose
Før den forgaaer.

„Ja, den vil snart forgaae her — mumlede Præsten — og Tornene staae igjen til Forskrækkelse."

I det samme lød Sammenstød af mange Glas, og vi hørte Hattemagerens raae og stærke Røst istemme:

O maatte vi, o maatte vi
Om tyve Aar og flere
Saaledes samlet være!

„Det bliver der neppe noget af" — udbrød Præsten, og vi ilede forbi.

Dagen efter forlod jeg X... Noget efter Pintsedag skrev min Ven mig til blandt Andet: „den rige Hattemager, som du vel nok husker, har rigtig holdt Ord, han offrede mig til Pintsedag en Otteskillingsseddel.

Først ti Aar efter at dette var forefaldet — saaledes vedblev Hr. A... sin Fortælling, kom jeg igjen til X..., og tænkte ikke mere paa den rige Hattemager. Da jeg en Dag gik igjennem Gaden, hvor jeg for saa mange Aar siden havde hørt hiin Sang, randt det hele Optrin mig igjen i Minde. Hattemagerens Huus stod der ligesom sidst vel vedligeholdt, men nylig afpudset. Ved min Hjemkomst spurgte jeg Præsten, hvad der var bleven af den rige Hattemager,

og om han endnu boede i det smukke Sted i Klostergaden? — Han syntes ganske at have glemt de før skildrede Optrin; og først efter at jeg ved at fortælle flere Enkeltheder havde bragt ham det Forefaldne i Erindring, udbrød han: „O han! nei han boer ikke der længere, hans Herlighed er længst forbi, med ham fik det en daarlig Ende. Det Huus, du taler om, har nu den tredie Eier, siden Hattemageren flyttede ud deraf. Hermed gik det saaledes til. Det kan nu være omtrent syv Aar siden, da begyndte det paa eengang at blive stillere i Hattemagerens Huus end tilforn, hverken han eller Konen saaes mere hyppigt paa offentlige Steder; hans fine Klæder bleve luslidte, uden at de som forhen strax bleve afløste af nye; man bemærkede, at han hist og her tog paa Borg, at han stundom blev krævet, men havde Mangel paa Penge. Hans forrige Venner og Kammerater trak sig tilbage fra ham; man talede ogsaa om, at han vilde til at tage fat paa sin Profession igjen, ja han skal endog have begyndt, men Arbeidet vilde ikke smage, og det blev ved Begyndelsen. Nu solgte han det ene Stykke efter det andet og pantsatte Huset, men efter et Par Aars Forløb kunde han hverken betale Renter eller Skatter mere; Creditorerne indfandt sig i Hobetal, og Enden derpaa blev den, at man satte Huus og Indbo til Auction, og Hattemageren beholdt næsten Intet tilbage. Han flyttede strax derpaa herfra Byen til Y...; der skal han have levet et Aars Tid i den yderste Armod og omsider være bleven Vægter. En Julemorgen fandt man ham død paa en Gadetrappe. Formodentlig havde han om Aftenen drukket sig fuld, var sovet ind paa Trappen og, da det var en meget stærk Frost, rimelig frossen ihjel i beruset Tilstand.

Men Konen og Datteren? — spurgte jeg.

Konen — vedblev han — skal dog være kommen til Eftertanke og ernære sig ganske taalelig ved at sye og spinde, men Datteren — ja seer du, hun kunde ikke finde sig i at paatage sig en simpel Tjeneste, og, sandt at sige, der var vel heller Ingen, der skjøttede om at have hende. Hun bildte sig imidlertid ind, at hun nok ved sin Skjønhed og sine Talenter skulde gjøre sin Lykke. Først blev hun derfor Skuespillerinde og Sangerinde ved et omreisende Selskab, her blev hendes Lykke kun tynd, stakkels Pige! hendes Spil blev kun anseet for maadeligt, hun fik et Barn og tilligemed dette sin Afsked fra Selskabet. Derpaa reiste hun til Kjøbenhavn, hvor hun skal være bleven seet paa en Dandsebod i en af Smaagaderne, og for et Aars Tid siden i en elendig Tilstand være død paa et af Hospitalerne.

Men hvad blev der af den pæne Skræderdatter, som dengang voldte Hattemageren saa stor Forargelse? — spurgte jeg atter.

Hun er en lykkelig og meget agtet Borgerkone her i Byen — svarede han.

Og hermed endte Hr. A. sin Fortælling.

XI.

Episode af en Maireise i de danske Provindser.

(I et Brev til en Ven 1839.)

Tandem aliquando — Bliv kun ikke bange, kjære Ven! for denne høitravende Begyndelse, og forgaa bare ikke af Rædsel over det fremmede Tungemaal! Tro heller ikke, at jeg er uvidende om, at ligesom det hed for et Par Menneskealdere siden: „al vor Fortræd er Tydsk, — saaledes er det nærved at hedde nu: „al vor Fortræd er Latin" — det er blot for at faae begyndt; — thi al Begyndelse er jo svær — at jeg aabner mit Brev med denne ciceronianske Indgang. Den er alligevel ikke uden al Betydning; den antyder nemlig, at jeg langt om længe har faaet saa megen Ro paa min Reise, at jeg har kunnet nedskrive disse Linier til dig; — jeg siger: Ro, men burde vel snarere have sagt: Alvorlighed. Rigtignok synes Skjemt og Latter at høre til vor Tids contrabande Varer, — om de ere det efter den nye Toldanordning, skal jeg lade være usagt, — men alligevel falder det mig undertiden saare vanskeligt og svært at skrue mit Ansigt ind i de stive, alvorlige Folder, som vor Tidsalder synes at gjøre Fordring paa, — en Tidsalder, som i mine Øine er saa indbydende baade til Latter og Smiil; og dersom det er sandt, hvad man paastaaer, at begge Dele ere uvilkaarlige, legemlige Yttringer af Sjælens indre Bevægelse, er det dog rigtig tungt at skulle med Vold og Magt stoppe ethvert Udbrud af Latter og lægge Baand paa ethvert Smiil. Vistnok gives der Mange, som virkelig troe, at vor Tid er en Periode, mere skikket til

Alvor og Graad end til Latter og Smiil, og jeg vil heller ikke negte, at de i en vis Henseende kunne have Ret. De Spørgsmaal, som nu fortrinsviis omhandles: om Menneskerettigheder og Menneskefrihed, om Religion og Kirke, om Regjering og Statsforfatning, om Videnskab og Konst, om Trykkefrihed, Skolevæsen, Næringsveie og mangfoldige andre, ere Spørgsmaal af stor Vigtighed og af en alvorlig Natur; i og for sig selv indbyde de derfor heller ikke enten til Latter eller Smiil; men det er kun Maaden, hvorpaa, — Minen, hvormed, og Tonen, hvori disse Spørgsmaal ofte haandteres og drøftes, der hos et lystigt Gemyt ei kunne Andet end fremkalde smaa Krampetrækninger, om ikke af Latter, saa dog af Smiil. De Godtfolk, der leve midt i dette Spørgsmaalsrøre og selv hjælpe til at sætte dette Røre i Skum, maae naturligviis som Medspillende i det store Drama betragte Sagen i et ganske andet Lys og med ganske andre Øine end Den, der i en passende Distants kan staae som en ulidenskabelig Tilskuer og lade den hele Komedie drage sig forbi. Dette har hidtil været Tilfældet med mig. Det er stundom forekommet mig, naar jeg fra min afsides Vraa overskuede den for mig udstrakte Scene, som om jeg bivaanede en Forestilling i det Store af en moderniseret Omarbeidelse af „Ulysses von Itacien.“ Trojas Erobring — vil du, som en Kjender af Oldtiden, vist ikke negte — var i sin Tid en meget vigtig Sag baade for Europa og Asien; men har du dog aldrig trukket paa Smilebaandet, naar du læste Heltenes Taler og betragtede deres Færd, saaledes som de skildres hos Homer? — og naar vi derhos lægge Mærke til den Alvorlighed, hvormed Personerne i Holbergs Skuespil foretage Beleiringen og Angrebet paa Staden, og vi høre det Høitravende i deres

Taler, kan da du eller Nogen betragte Maaden og Minen og Tonen, hvorpaa og hvormed og hvori det hele Krigs- og Beleiringsvæsen drives, uden at det lokker i det mindste et Smiil paa Læberne? — Jeg mener, — det er det, jeg vilde sige — at hvad man mener, er ei rigtig meent, naar man mener, at der ved vor Tidsalder ei er noget Don-Quixotisk. Det er jo kjønt gjort, at flere af vore Blade undskylde og forsvare Folket og dets strenge Alvorlighed; de forsvare jo dog i Grunden derved sig selv; — men tro mig, vor Tidsalder mangler blot sin Cervantes for at give os en ny Don-Quixot, eller en Holberg, for at give os en ny Herman von Bremen eller en Ulysses. Det er sandt, Optrinnene i Hovedstaden have altid noget Grandiøst i Sammenligning med Optrin af samme Art i Provindserne, men her falder dog den offentlige Færd stærkest i Øinene. Paa min Reise har jeg da ogsaa aabnet disse, saa godt jeg kunde, og fra dette Sted, hvor jeg nu er, vil jeg give dig en kort Beskrivelse af et Par af de Optrin, jeg har seet. Grib i din egen Barm og siig, om der i dem ikke er noget Don-Quixotisk.

I.

Maifesten.

— — Den 28 Mai kom. Strax om Morgenen gik jeg hen for at hilse paa en gammel Bekjendt. Han tog meget fornøiet og hjerteligt imod mig. Efterat de første Udgydelser og Udvexlinger, som ere de almindelige ved en saadan Sammenkomst, vare forbi, faldt Talen paa Dagens Høitid. —

„Du maa være med" — sagde min Ven — „du har vel endnu aldrig bivaanet en Folkefest i Provindserne. Hvem der aldrig har seet en saadan Høitid, gjør sig kun en maadelig Forestilling derom. Du skal see, Anretningen bliver god, Musiken upaaklagelig, nogle ret poetiske Sange ere digtede og allerede ankomne fra Trykkeriet; Toaster ville blive udbragte og Taler holdte, og du vil blive overrasket ved at see, hvorledes Almeenaanden er bleven vakt endog i denne Afkrog af Landet." — Der blev nu gjort Aftale om Deeltagelse i Festen og om Tiden, da jeg skulde møde, hvorpaa jeg tog Afsked for at besørge nogle Forretninger i Byen.

Til den bestemte Tid indfandt jeg mig atter hos min Ven. Arm i Arm vandrede vi da afsted, iførte vore bedste Høitidsklæder. Gaderne vrimlede af pyntede Folk, der ilede ud af Byen til den forestaaende Maifest. I en lille Lund Nærheden vare alle de fornødne Tilberedelser gjorte. En aaben Plads var der omgiven af et Rækværk, indenfor hvilket Borde vare opstillede og dækkede. For Enden af det største Bord, hvor Høisædet var anbragt for Festens Præsident, hang paa en ophøiet Støtte et stort Transparent, hvorpaa man i forgyldte Bogstaver læste de skjønne Ord: „Borgerfrihed og Borgerenighed. Den 28 Mai." — En stor Mængde Mennesker bølgede hid og did uden om Spisesalen; Musiken lød gjennem Lunden; Veiret var smukt og Solen dalede i Vesten. Vi blandede os imellem Mængden og dreve omkring en Tidlang, inden Alt blev beredt til Spiisningen. Omsider gaves Signal til, at Enhver skulde indtage sin Plads. Der opstod nu en Trykken og Trængen om Pladserne, som gav det Hele et noget tumultuarisk Udseende. Langt om længe, efter endeel Raaben, Skrigen, Mundhuggeri og Løben frem og tilbage,

blev Alt nogenlunde roligt. Det varede alligevel en god Stund, inden Maden kom. Bordgjæsterne faldt først i allehaande Samtale, men lidt efter lidt gik denne i Staa, og en vis Flauhed begyndte at udbrede sig over Selskabet.

Gid jeg havde en Dram! — sagde En.

Ja, en Snaps kunde nok smage, — meente en Anden.

En Sopken var god til at aabne Maven med, — yttrede en Tredie.

En god Hivert var ikke saa gal, — mælede en Fjerde.

Her faaer man en deilig Appetit til at qvæle en Kat, — mumlede en Femte.

Sei du, skaf os en Kommandant, — raabte en Sjette til Opvarteren. —

Saaledes vedblev det med en Række af eenstydige Ord, — og for at fordrive Tiden, der ogsaa begyndte at falde mig noget lang, var jeg netop i Færd med at anstille grundige Betragtninger over den store Berigelse, vort Sprog skylder den ene materielle Interesse for et Glas spirituøs Drik, og over de mangfoldige Benævnelser, hvormed vi ere istand til at betegne en enkelt Gjenstand uden at volde Misforstaaelse, da jeg paa eengang blev forstyrret. Midt under Fordybelsen i disse sprogphilosophiske Betragtninger blev nemlig Maden pludselig baaren frem. Det var, som om et elektrisk Stød med eet havde bortskræmmet det hele Selskabs Søvnagtighed; ingensteds saae man vel mere livagtigt Virkningen af de materielle Interesser. Alles Øine vendte sig mod de fremsatte Fade, Alles Ganer og Maver stræbte dem med inderlig Længsel imøde, Stemmerne fik Liv igjen, og disse, i Forening med Knivenes, Gaflernes, Talerkenernes og Glassenes Klirren,

samt Tonerne af de blæsende Instrumenter, frembragte et stort harmonisk Heelt.

Paa eengang reiste Præsidenten sig, slog til Lyd med Kniven paa sit klangfulde Glas og et Hy — y — s foer igjennem hele Selskabet. Jeg rettede mine Øine mod ham. Det var en temmelig stor, fyldig Mand med et Par blussende Kinder. Han opløftede nu sin ret velklingende Stemme med en vis Høitidelighed og holdt en Tale om denne Festdags vigtige Betydning, rigtignok med nogle „Hemmer" og „Og=ger", dog uden stærke Anstød; derpaa foreslog han en Skaal for Ophavsmanden til denne frydefulde Dag — for Hans Majestæt Kong Frederik den Sjette. — Trompeterne smeldede, Struberne skraalede deres Hurra, og det Hele flød sammen i et Hav af Fryd og Gammen. —

Man faaer under en saadan Situation stundom underlige Tanker. „**O eloquentia**! o Veltalenhed! — tænkte jeg — „hvilken Udsigt er der ikke nu for dig i mit Fædreland! snart vil den Tid komme, da du ikke, som hidtil, alene bliver en Gjenstand for Præstens Dyrkelse, da du, sødere end Honning, vil strømme fra hver Mands Læbe, — da du, kraftig som en Lynild, vil boe paa hver Mands Tunge, — da Demo=sthener og Ciceroner ville, som Paddehatte, stige frem af Jor=den! — Man skrev i fordums Tider om Aarsagerne til Veltalenhedens Forfald i det gamle Rom; nu vil der ufeil=barligen komme den Tid, da man vil skrive om Aarsagerne til Veltalenhedens Opkomst i det nye Danmark; og naar mine Landsmænd da ere komne saavidt, at de kappes med de gamle Mestere i at tale, hvorledes ville de da ikke ogsaa kappes med dem i at handle!" —

Midt i disse patriotiske Betragtninger saaredes mit Øre,

da jeg i Nærheden af mig hørte en Kritik over Præsidentens Tale. Haha! — tænkte jeg, — Folketalerne have dog ogsaa, ligesaavelsom Folkeskribenterne, deres bidske Recensenter.

Det var ogsaa en Præsidentstale, den! — sagde en Stemme. — Var der Noget i den til at vække Almeenaanden?

Ja, — tog en Anden Ordet — Hvad vil han vel sige med det dumme Udtryk, at vi skylde Kongen, som Ophavsmand, denne fornøielige Dag? Maa vi ikke selv betale vort Gilde? Lader Byfogden, naar han kommer og panter for Skat, sig vel spidse af med, at vi have brugt vore Penge til at drikke Kongens Skaal tilbunds for? Sikken Pølsesnak!

Manden tømte sit Glas og gav sig i Færd med et Andelaar.

Det var guddommeligt sagt, — hørte jeg fra en anden Kant — det var en Tale, som havde baade Næb og Kløer; der skulde ikke Mange forebringe en Toast med bedre Gout, med finere Takt eller med mere træffende Udtryk.

Javist, den fandt ogsaa almindelig Gjenklang. Hvem skal nu holde Tale?

Det skal Maximilian Stolpe, — lød Svaret.

Naa, det bliver da vist noget Godt!

Lectien maa han i det mindste kunne, — yttrede en lille stortalende Mand — for han har ikke bestilt Andet i den sidste Uge end at gaae op og ned i sin Have og læse over og høre sig selv.

Præsidenten ringede. Da Taushed atter var indtraadt, saae jeg en tynd Mand med stolte Miner staae opreist midt for Bordet, færdig til at lade sin Veltalenheds Strøm skylle ud over Forsamlingen; han stod med opløftet Ansigt, snart hævede han Øinene imod Himmelen, snart dreiede han dem i

Hovedet, saa det Hvide vendte ud. Almindelig Forventning betog hele Forsamlingen. Manden begyndte at hoste og rømme sig; det lød som den foreløbige Knagen, naar man begynder at trække Stigbordene op for en Mølleſluſe. Endelig aabnede Munden sig, og Talens Strøm bruſede frem.

Høitærede Forsamling! værdige Medborgere! Den gyldne Indskrift hist antyder, hvorfor vi ere her forsamlede — Hm! —

Ja, det veed vi alleſammen, — faldt En lidt sagte ind, og Andre begyndte at smaafniſe.

„Vi ere her forsamlede. — Det er den ſtore Dag, da Borgerfrihed kom til Verden, — da Borgerfrihed blev grundlagt, det er den ſtore Dag, den 28 Mai, da Konge og Fædreland — da Fædreland og Konge — da — da — da —

Atis! — var der en Perſon, der nøs i Nærheden af Taleren, og plump! Stigbordet ſank pludſeligt ned for Talens Strøm — Taleren gik fra Concepterne.

Det er den 28 Mais Skaal! — raabte Præſidenten.

Hurra! — ſkreg hele Forsamlingen og Trompeterne ſkraldede. Dette overdøvede Taleren. Om han igjen kom til Concepterne eller ei, ſkal jeg lade være uſagt; jeg hørte intet Andet end almindeligt Raab. Omſider blev det noget ſtille, og nu begyndte Kritiken i min Nærhed paa ny.

Sagde jeg det ikke nok, det blev noget Godt.

Han ſkal ſidde efter, — for han kunde ikke ſin Lectie — yttrede en Skolelærer.

Godt ſagt! Ha! ha! ha! —

Hvad er det nu for dum Snak at ſige: „Konge og Fædreland!" — Sligt passede ſig kun i gamle Dage; nu bør det hedde: „Fædreland og Konge." —

Ja, men det sagde han jo ogsaa.

Det er ikke sandt.

Hvad! Vil du gjøre mig til en Løgner?

Løgn igjen — — —

En heftig Trætte reiste sig nu om hvilket af hine Udtryk, der i vore Tider burde bruges først og hvilket sidst, og om, hvordan Taleren havde brugt dette. Først da Præsidenten ringede til en ny Tale, blev det roligere igjen.

Den Taler, som nu reiste sig, begyndte at indlede en Skaal for de materielle Interesser, for Borgerfrihed og Borgerenighed, men ligesom hans Formand gik ogsaa han ulykkeligviis i Staa, saa at Forsamlingen blot fik Begyndelsen. Skaalen blev naturligviis tømt med den tilbørlige Allarm.

Neppe var denne Skaal tømt, før et truende Uveir trak op over Borgerenigheden. Striden om Konge og Fædreland og Fædreland og Konge, om Løgn og Sandhed, o. s. v. fortsattes paa ny og tiltog imellem hver Skaal med forøget Heftighed. Ligesom Vinen sank i Flaskerne, stege ogsaa de spirituøse Interesser, og jo mere disse udviklede deres Kræfter, destomere udartede Striden til et formeligt og frygteligt Klammeri, som Præsidenten med al sin Ringen og Klingen ei var istand til at styre. Thi i samme Grad som Borgerenigheden aftog, i samme Grad tiltog Borgerfriheden. Lov og Orden bleve ganske overflødige. Alt saae ud til et forvirret Røre, som naar alle løsladte Elementer komme i Haaret paa hverandre, og det vilde sikkert ogsaa have seet farligt ud, hvis ikke en mægtig Haand havde grebet ind i Spillet.

Lige for Bordenden, i Nærheden af mig, sad en stærk, bredskuldret Mand med en vældig Stok imellem Benene, paa hvis hvide Knap han hvilede sine forslagte Hænder. Han

havde hidindtil ikke talt et Ord; kun nu og da spillede et et spodsk Smiil omkring hans Mund. I det Klammeriet voxede, ryddede han ganske rolig Bordenden, og da nu Bulderet var paa det Høieste og Ingen brød sig om Præsidentens Ringen, reiste han sig op og saae sig langsomt om til alle Sider; derpaa løftede han sin Stok og slog med den i Bordet, saa Flasker, Glas, Talerkener og Alting rungede. Dette vældige Drøn traf de Klamrende som et Lynslag; en øieblikkelig Stilhed indtraadte. Nu opløftede Manden en Tordenrøst, der som en buldrende Strøm lød ud over den oprørte Forsamling:

„Hører, I Dannemænd, I ledige Karle, I Svende, Drenge, Grønskollinger og Spyttegjøge, hver efter sin Stand og sit Vilkaar! Skjøndt I nu ere velpleiede med Mad og have lagt en god Grundvold med flere Sopkener og adskillige Flasker Viin; — skjøndt I nu ere blevne noget ølbidne og rusende, bør I dog ikke fuse paa hverandre eller hænge hverandre paa Nakken som en Hund paa en Halvdør, en Flue paa et Bøttelaag, en Luus paa en tjæret Kaabe, en Kjøbstaddreng paa en Bondeslæde! Fra et saadant hæderligt Laug, som dette, bør være forviist Raaben, Skrigen, Skraalen, Braalen, Purken, Snurken, Truen, Trodsen, Kiven, Skjænden, Skjælden og Smelden, — item Næsekneb, Orekneb, Haardræt, Spytten, Biden, Støden, Hoden, Murren, Knurren, Snurren og enhver saadan Uqvems = Maneer. Hvor have I nu gjort af den Borgerfrihed og Borgerenighed, I broute af? — Ha! der hænge de begge to pyntede og forgyldte som to Misdædere i en Speilgalge! — Sætter Jer ned! — Sætter Jer ned! æder og drikker og synger, til I ei kunne aarke meer, og gaaer saa hjem og lægger Jer! —“

Denne napoleontiske Kraftyttring gjorde sin Virkning, Nogle loe, Andre saae rigtignok noget suurt over denne stærke Tiltale. Imidlertid adlød dog Forsamlingen det givne sunde Raad, paa det nær, at en Deel, som havde hyldet de spirituøse Interesser formeget, ikke fandt det saa beqvemt at gaae, som at kjøre hjem. — Otte Dage efter læste jeg i Aviserne alle de Taler fuldstændige, som skulde været holdte, men af hvilke alene Hovederne bleve fødte til Verden der, hvor deres Fødested var bestemt at skulle have været. „O Fødselsstjerne!" — udbrød jeg — „hvorledes virker din hemmelighedsfulde Magt ogsaa over Veltalenhedens Fostre".

II.

Klubben.

Dagen efter var den hele By som om den var uddød. Paa Gaderne saaes kun enkelte Mennesker, de fleste med blege Ansigter, dumme Øine og en dorsk, slentrende Gang; Alt vidnede om en almindelig Katzenjammer i de fleste af Byens Hoveder. Paa at udføre nogen Forretning var ikke at tænke den hele Dag. Om Aftenen skaffede Verten mig Adgang til en i hans Huus værende saakaldet Klub. Her var dog en temmelig talrig Forsamling og en levende Conversation, men jeg mærkede snart, at kun faa af Byens egentlige Honoratiores vare tilstede. Jeg leirede mig ved et Bord med en Kjøbenhavnspost i Haanden og lyttede til den høirøstede Samtale, som førtes ved Siden af mig. Indholdet i sig selv var temmelig magert, men det var Synd at sige, at det ikke var

rigeligen krydret med Eder og Forbandelser. En utrolig Genialitet fremlyste af de forekommende Udtryksmaader, som vilde have kunnet yde Molbech et rigeligt Bidrag til en dansk Sværgeordbog. Man behøvede her ikke at mangle Text til sine Noder, saaledes som Studenten, der i sin Tid gav sig i Klammeri med Fiskerkjærlingerne ved Gammelstrand for at complettere sin Samling af Skjældsord, Eder og Forbandelser, hvilke han satte i Riim og paa Noder, og derefter sang til Harpe for sine Kammerater paa Regentsen. Her var fuldt op, og beundringsværdig var virkelig den Færdighed, hvormed de i Samtalen indflettede Paastands= og Forsikkrings=Formler varieredes — en Færdighed, der vidnede om en overordentlig Øvelse. I mine Øren klang disse Talemaader nu rigtignok saare fælt, men jeg var jo ogsaa fremmed paa Stedet, og Smagen er naturligviis ikke eens allevegne. — Den Ene lod Fanden hamre sig; men kort efter lod han ham file sig; — jeg fik siden at vide, at det var Byens Grov= og Kleinsmed. — En Anden lod Djævelen rasere sig; — det var Byens Barbeer. — En Tredie lod Satan flaae sig; — det var Byens Slagter. — En Fjerde lod den Onde skruppe sig; — det var Byens Skorsteensfeier. — En Femte lod Fanden raspe sig; — det var Byens Karethmager, — kort: den hele forfinede Dragt, hvori den sædvanlige Sværgen og Banden fremtraadte her, vidnede om den glubske Fremgang, Borgerskabet havde gjort i Cultur. Nu og da indsneg sig rigtignok en og anden af de gammeldags gængse Eder, men det var blot en svag Eftervirkning af det gamle Danmarks Barbari. Hiint Samtalens stærke Kryderi udgjorde — ja, jeg lyver ikke, naar jeg siger — omtrent Halvparten af det egentlige Indhold; thi neppe een Sætning fremførtes, uden at den jo

var udsmykket med en Ed eller en Forsikkring ved Fanden, Djævelen, Satan og den Onde. Disse Personer syntes overhovedet at spille en særdeles vigtig Rolle i Forsamlingens Tankegang; man kunde været fristet til at antage dem for dens Repræsentanter, og dersom det er vist, at Munden løber over med, hvad Hjertet er fuldt af, saa var det ikke vanskeligt at gjætte, hvilken Aand der herskede i denne Forsamling. Guds Navn hørtes derimod næsten aldrig; det kunde da være ligesom uforvarendes, og dog blot fragmentarisk i et eller andet „S'gu," — det lod skinbarligt, som om han var bleven excluderet af Klubben. Min Forundring herover tabte sig noget, da jeg fik at vide, at Klubben, i hvis Midte jeg befandt mig, var en Jakobinerklub i det Smaa; thi Djævelen skal jo, som jeg engang har læst, have været den første Jakobiner, og Fanden, som hans fjollede Halvbroder, skal bekjende sig til samme politiske Grundsætninger.

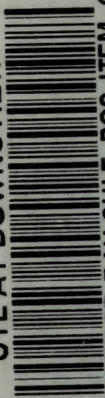
Samtalen i Forsamlingen dreiede sig, som naturligt var, om Gaarsdagens Høitid, om den indenlandske Politik, hvortil man ogsaa syntes at henregne Thorvaldsens Museum og Jomfru Grahns Afsked. Man gjorde et løst Overslag over, hvor stor en Udgift Statskassen vilde faae ved hiint, og hvor stor en Besparelse ved denne. Især vakte en lille tyk Mand med en hæs, skrigende Stemme min Opmærksomhed. Han sad ved et Bord med sex andre Personer og deklamerede om Sognebaandets Løsning, som Noget Tidens Aand fordrede, og om det store Skridt fremad, som Friheden derved vilde gjøre. — Verten fortalte mig siden, at denne Person var en af Byens Lindbergianere og tillige en af dens store Frihedsmænd; han ansaae det for sin Pligt at være Medlem af Klubben for at styrke Frihedsaanden, der ved Sognebaandets Løsning vilde

faae et nyt og eiendommeligt Opsving; blev man først løst fra sit Sogn og sin Præst, meente han — saa var der gjort en god Begyndelse til ogsaa at blive løst fra sit Værnething, sit Herred og sit Amt, fra sin Byfoged, Herredsfoged og Amtmand, naar man fandt, at disse Personers juridiske Troesbekjendelse ikke var efter Ens Hoved, og havde man først vundet denne Frihed, saa kom det Øvrige af sig selv. —

Alt hvad jeg her hørte, var mig noget ganske Nyt; jeg havde aldrig kunnet troe, at Almeenaanden var bleven saa stærk og havde taget den Retning, som jeg fandt endog her i en Afkrog af Landet. Den her omtalte Forsamling havde unegteligt nogen Lighed med det politiske Collegium i Holbergs Kandestøber, men var dog i visse Henseender meget forskjellig derfra. Man kritiserede nu ikke den tydske Keiser, førte ikke Krig ved Donau og Rhin; man talede ei engang om Spanien og Tyrkiet, — Alt var danskt; — Stænderforsamlingen, Sognebaandet, Banken, Trykkefriheden og Maifesten vare de store Gjenstande, der fyldte Alles Hjerter og tumlede Alles Hjerner, men ligesom hist, var Enhver viis paa sin Maneer, og denne Viisdom lod formode, at Landet om føie Tid vilde bugne under en Overflødighed af store Statsmænd, Raadmænd, Talere, o. s. v. At endeel af deres Snak forekom mig at falde lidt i det Gale, laae maaskee imin forkeerte Opfatningsmaade.

Forsamlingen blev imidlertid lidt efter lidt udtømt og søvnig; den skiltes omsider ad; Hver gik til Sit, og jeg til Mit og bortsov mit politiske Virvar.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 08 07 10 026 4